

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

BAR-ON DUYGUSAL ZEKA TESTİ
(BAR-ON EMOTIONAL QUOTIENT INVENTORY- BAR-ON EQ-I)'NİN
TÜRKÇE DİLSEL EŞDEĞERLİK, GÜVENİRLİK
VE GEÇERLİK ÇALIŞMASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Özlem MUMCUOĞLU

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Esra ASLAN

T 111228

111228

İSTANBUL
EKİM, 2002

ÖNSÖZ

İşyerinde, okulda başarı kavramları son yıllarda çok tartışılan bir olgudur. Okulda çok başarılı olup da iş ya da günlük hayatta bu başarıyı devam ettiremeyen insanlarla çokca karşılaşılmaktadır. İlişkilerde ve bu ilişkilerin devamında analitik zekadan çok daha fazlası gerekmektedir artık. Kendi duygularını ve başkalarının duygularını anlayabilmek ve kontrol edebilmek olarak ifade edilen Duygusal Zeka sağlıklı ilişkiler kurmada en önemli özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Duygusal zekanın bir zeka türü ya da kişilik özelliklerimizden birini oluşturan bir yetkinlik olup olmadığı konusunda bir araştırma yapmak amacıyla bu çalışmaya başladım. Duygusal zeka ile ilgili bilimsel bir testin henüz Türkiye'ye kazandırılmamış olması da beni bu konuda motive etti. Hem iş dünyasında hem de eğitimde ihtiyaç duyulacak olan bir araç olarak araştırma dünyasına bir katkısı olacağı inancındayım.

Çalışmamda başta sevgili arkadaşım Erkan Kalem'e gösterdiği tüm iyiniyet ve destek için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bölüm hocalarıma teşekkür ederim. Bu konuda çalışmamı her anlamda destekleyen ve bana anlayış gösteren danışmanım Doç. Dr. Esra Aslan'a saygı ve sevgilerimi sunarım. Bu çalışmanın başından sonuna beni destekleyen ailem ve arkadaşlarıma "iyi ki varsınız" diyorum.

Özlem Mumcuoğlu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLolar LİSTESİ.....	v
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
Problem	1
Duygu.....	2
Duygu ile ilgili kuramlar	4
Zekâ	5
Zekâ kuramları.....	6
Spearman: İki Faktör Kuramı	6
Thurstone: Bileşik Faktörlü Çözümleme	7
Alfred Binet	8
Wechsler	9
R.B. Cattell	9
Jean Piaget	10
Jerome Bruner.....	10
J.B. Guilford: Üç Boyutlu Zihinsel Yapı Modeli	11
Howard Gardner: Çoklu Zekâ Teorisi.....	12
Sternberg: Üç Aşamalı Zekâ.....	13
Ceci : Biyoekolojik Zekâ Teorisi.....	15
Kişilik.....	15
Kişiliği oluşturan temel faktörler.....	18
Kişilik kuramları	20
Freud' un Kuramı	21
Carl Jung ve Alfred Adler'in Kişilik Kuramları.....	22
Ericson'un Kişilik Kuramı	23
Eysenck'in Kişilik Kuramı.....	23
Jullian B. Rotter'in Kişilik Kuramı	24
Atkinson ve Mc. Clelland'ın Kişilik Kuramı.....	24

Galton, Tyron, Gottesman, Newman, Freeman ve Holzinger'in	
Kişilik Kuramları	24
C. Rogers Kişilik Kuramı	25
Kişilik ölçümleri	25
Duygusal Zekâ.....	26
Duygusal zekâ ve zekâ	28
Duygusal zekâ ve kişilik	29
Duygusal zekâ, cinsiyet, başarı.....	29
Örgütte duygusal zekâ.....	30
Eğitim ve duygusal zekâ – I: ilköğretimde duygusal zekâ.....	34
Eğitim ve duygusal zekâ – II : üniversitede duygusal zekâ	36
Duygusal zekâ ölçümü	38
Bar-On Duygusal Zekâ Testi.....	38
Amaçlar	39
Önem.....	39
Sayıltılar	40
Sınırlılıklar	41
Tanımlar	41
BÖLÜM II: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	42
Duygusal Zekâ ile İlgili Türkiye'de Yapılmış Çalışmalar	42
Duygusal Zekânın Ölçülmesi : Duygusal Zekâ Ölçekleri	43
BÖLÜM III:	46
Baron EQ-i Duygusal Zekâ Ölçeği Tanıtımı.....	50
Testin geliştirilmesinde yapılan çalışmalar	50
Güvenirlilik.....	50
Geçerlik çalışmaları	50
BÖLÜM IV: YÖNTEM.....	53
Evren ve Örneklem	53
Veri Toplama Araçları	53
Baron EQ-i duygusal zekâ ölçeği	53
Cattel zekâ testi.....	54
16 PF kişilik testi	54

Veri Çözümleme Yöntemleri	57
Bar-On Duygusal Zekâ Testi (Baron Emotional Quotient Inventory- Baron EQ-i)' nin Türkçe Dilsel Dil Eşdeğerlik, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması	57
Baron EQ-i Türkçe Formu Dil Eşdeğerliliği Çalışması	57
Baron EQ-i Türkçe Formu Güvenirlik Çalışmaları	58
BarOn EQ-i'nin Türkçe Formu Geçerlik Çalışmaları	61
BÖLÜM V: BULGULAR VE YORUM	68
Baron Emotional Quotient Inventory (BarOn EQ-i) Dil Eşdeğerliği, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışmaları Sonuçları	68
BarOn EQ-i'nin dil eşdeğerliği çalışması sonuçları.....	68
BarOn EQ-i Türkçe formu güvenirlik çalışmaları sonuçları.....	69
BarOn EQ-i Türkçe Formu İç Tutarlılık Güvenirlik Çalışması Sonuçları.....	70
BarOn EQ-i Türkçe Formu Test – Tekrar Test Uygulaması Sonuçları	71
BarOn EQ-i Türkçe formu geçerlik çalışmaları sonuçları	72
Yapı Geçerliliği Çalışması	72
BÖLÜM VI: ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER	90
Özet.....	90
Sonuç	91
Öneriler	95
KAYNAKLAR.....	97

EKLER

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	Kişilik Kuramları ile İlgili Özet Bilgiler	21
Tablo 2.	Tanımlayıcı (Descriptive) Tablo	68
Tablo 3.	BarOn EQ-i İngilizce Formu ile BarOn EQ-i Türkçe Formu Boyut Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları ve Bağımlı Gruplar t Testi Karşılaştırması (N = 33)	69
Tablo 4.	BarOn EQ-i Türkçe Formu Boyutlarının Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları	70
Tablo 5.	BarOn EQ-i Türkçe Formu Boyut Puanları İçin 4 Ay Arayla Yapılan Uygulamalar Arasındaki Korelasyon Katsayıları	71
Tablo 6.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Duygusal ÖzFarkındalık</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi.....	73
Tablo 7.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Girişkenlik</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi	73
Tablo 8.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Öz Saygı</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi	74
Tablo 9.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Öz Gerçekleştirme</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi.....	74
Tablo 10.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Bağımsızlık</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi	75
Tablo 11.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Empati</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi	75
Tablo 12.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Kişilerarası İlişkiler</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi.....	76
Tablo 13.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Sosyal Sorumluluk</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi.....	77
Tablo 14.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Problem Çözme</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi	77
Tablo 15.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Gerçeklik Değerlendirmesi</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi	78
Tablo 16.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Esneklik</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi	79
Tablo 17.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Strese Tolerans</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi	79

Tablo 18.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Dürtü Kontrol</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi	80
Tablo 19.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Mutluluk</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi	80
Tablo 20.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>İyimserlik</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi	81
Tablo 21.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Olumlu İzlenim</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi	82
Tablo 22.	BarOn EQ-i Türkçe Formu <u>Olumsuz İzlenim</u> Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi.....	82
Tablo 23.	BarOn EQ-i Türkçe Formu Puanları ile Cattell Zekâ Testi Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....	83
Tablo 24.	BarOn EQ-i Türkçe Formu İle 16PF Kişilik Testi Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları	85

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem

Psikologlar yıllardır zekâyı tanımlamaya ve ölçmeye çalışmaktadırlar. Geçtiğimiz yüzyılda zekâ insanların kognitif kapasite ve fonksiyonlarını ele alan IQ (Intelligence Quotient) ile ölçülüyordu. Bilişsel zekâ anlama, öğrenme, hatırlama, rasyonel düşünme, problem çözme ve öğrendiğini uygulama kapasitesi olarak tanımlanmıştı (Bar-On, teknik manuel).

Duygusal zekâ ise insan zekâsını anlamaya yönelik yeni derinlikler getirmektedir. "Neden bazı insanlar diğerlerine göre hayatta daha başarılı olabilmektedirler?" Bu soru insanları genel başarı konusunu yeniden gözden geçirilmesine yöneltmekte ve başarının tanımlayıcısının yalnız başına zekâ bölümü (ZB) olmadığı iddia edilmektedir. Zekâ bölümü (ZB) üst düzey olan insanlar hayatta bocalarken, düşük olan insanlar başarılı olabilmektedir (Bar-On, teknik manuel).

Geniş anlamıyla ele alınacak olursa, duygusal zekâ, zekânın duygusal, kişisel, sosyal boyutlarına işaret etmektedir. Bu boyutlar günlük yaşantımızda zekânın geleneksel bilişsel yanlarından çok daha fazla önem arz etmektedir (Goleman, 1995, s. 25-29). Duygusal zekâ, insanlarla daha başarılı ilişkiler kurmak ve çevreyle daha iyi uyum içinde olabilmek anlamında kendini ve diğerlerini anlamakla ilişkilidir ve bireyin sağduyuya dayalı olarak dünya ile nasıl geçindiğini şekillendirir (Goleman, 2001, s.27-44).

Okulların ve giriş sınavlarının zekâ bölümüne (ZB) ne kadar önem verdiği ortadayken, IQ'nun tek başına iş dünyasında ya da hayattaki başarı düzeyini açıklamakta bu denli yetersiz kalması şaşırtıcıdır. IQ testinden alınan puanlarla kişilerin kariyerlerindeki başarıları arasında bağlantı kurulduğunda, kimin başarılı olup, kimin başarısızlığa uğrayacağını belirleyemediği görülmektedir (Goleman, 1995, s.24).

Bireylerin hayatla etkileşimlerini yönlendiren bir faktör olarak duygusal zekâ, tıpkı ZB gibi ölçmesi ve değerlendirmesi gereken bir değişkendir. Yapılacak duygusal zekâ ölçümlerinden elde edilecek bulgular bireylerin hayatla mücadelelerinden onları dâha donanımlı kılmaya yönelik eğitim çalışmalarında bir rehber olacaktır.

Duygu

Duygular enerjinin, etkinliğin ve bilginin içsel kaynağıdır. Doğuştan ne iyi, ne de kötüdürler. Farklılık üretilen enerji ve bilgiye dayanarak yaptıklarımızdan ortaya çıkar (Cooper and Sawaf, 1997, s.30-40).

Duygu, algısal, deneysel, fiziksel, bilişsel ve diğer değişimleri anlaşılır şekilde ruh halleri ve hislere dönüştüren, organize olmuş bir yanıt sistemidir (Smith & Lazarus, 1990, s.610).

Duygu, bireyin davranışına rehberlik eden ve bireyin hedeflerine varmasına bilgi olarak yardım eden tepkilerdir (Brenner & Salovey, 1997, s.183). Duyguların davranışı başlatan hem de davranışa tepki oluşturan iki işlevi olduğu gözlenmektedir. Duygular aracılığıyla uyarıcıların bireyin öznel algı ve yorumlama sistemlerinde nasıl işlendiği de çözümlenebilmektedir.

Duygu, yoğunluk ve sürede değişen, bazen kendini bir davranış içinde ifade eden, çevreye uyma ya da uymamayı motive etmek için işlevsellik gösteren, olumlu ya da olumsuzluk hissini, bilinç ötesi ya da bilinçli bir durumdur. (Cicirelli, 1996, s.125). 'Kendini gerçekleştirme' kavramı içinde bireyin kendi potansiyelini tanıması ve gelişme kaydedebilmesi için duygunun kişi tarafından anlaşılması ve ifade edilebilmesi önemlidir. Aynı zamanda iletişimi sağlıklı hale getirebilmek için de duygunun açık ve doğru şekilde iletilmesi ve alıcı kişinin de bunu tanımak konusunda yeterliğinin olması gerekir.

Kültürlerarası incelemelerde altı duygu ifadesi evrensel boyuttadır : haz, korku, şaşkınlık, iğrenmek, kızgınlık ve üzüntü. Araştırmacıların beyinde özel yerini buldukları duygular sadece korku ve hazdır (Jensen, 1998, s.73).

Duygu bir olaya karşı verilen, organize olmuş bir akli tepki olup, içeriğinde fizyolojik, deneyimsel ve bilişsel nitelikler bulunur. (Mayer, Salovey ve diğerleri, 2001).

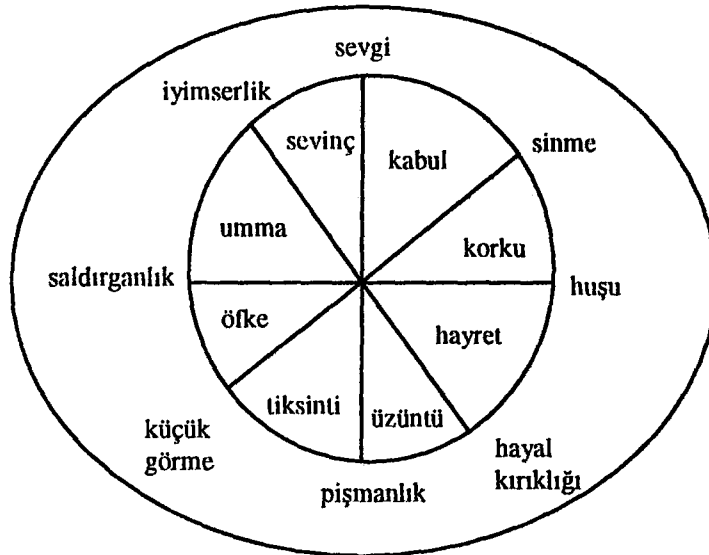
Duygunun en az dört bileşeni vardır:

Birinci bileşen, duyguları yüz ifadeleri, beden duruşu ve ses tonu ve içerik yolu ile ifade yeteneğidir. İkinci bileşen, duygularımızı bilinçli olarak tanımamızdır. Üçüncü bileşen, duygunun düzenlenmesidir. Duyguların doğrudan yaşanması sonucunda, örneğin, kızgınlık durumunda belirli bir hareket eğilimi vardır. Bu, doğal hareket eğilimlerinin daha iyi düzenlenmesi ile ilgilidir. Dördüncü bileşen ise, başkalarının duygusunu tanıma yeteneğidir (Greensberg ve Snell, 1997, s.97).

Kişiliğimizin mizaç, benlik gibi ayrı yüzleri bulunmaktadır. Mizaç doğuştan getirdiğimiz mirası temsil eden ve değiştirilemez yönüdür ancak, kültürel etkilerle kişiliğimizin bazı yönleri şekillendirilir. Örneğin, dışadönük, yakın ve sıcak ilişkiler kurabilen bir yapıda isek içinde bulunduğumuz kültürel öğretiler ve model alma ile duygularımızı ifade ederiz.

Duyguların tanımlanmasında biyolojik ve bilişsel yapıların yanısıra kültürel kavramlar da belirleyicidir. Kültür, duyguların ifade edilmiş tarzını belirler. Hangi uyarının duygusal tepki yaratacağını belirleyen unsur ise, büyük bir olasılıkla öğrenmedir (Aydın, 1997, s.79-80).

Duygularımızı en iyi gruptama ve sınıflandırmayı R.Plutchik (1980) yapmıştır. Plutchik'in sekiz temel duygu kategorisi aşağıda verilmiştir:

Birbirleriyle yanyana gösterilen duygular, birbirini karşısında veya uzağında yeralan duygulara göre daha benzer olarak kabul edilir. Örneğin şaşkınlık hiddetten çok dehşet ile ilişkilidir. (Morris, 2002,s.428)

Duygu ile ilgili kuramlar

19.yy da W.James ve C.Lange'ın kuramına göre çevredeki uyarıcılar, bedende fizyolojik değişimlere neden olur. Duygular da bu fizyolojik değişimlerden kaynaklanır.

Cannon ve Bard'a (1930) göre ise duygular ve bedensel davranışlar ard arda değil, aynı zamanda ortaya çıkar. Duygusal yaşantımızı belirlemede ana rolü oynayan faktör ise, gördüğümüz veya algıladığımız şeydir.

Bilişsel psikologlara göre ise durumlara ilişkin algımızın veya olaylara verdiğimiz anlamın o durumlara ilişkin duygularımızın temelini oluşturduğunu öne sürmüşlerdir. Bir başka deyişle duygusal tepkilerimizin duruma ilişkin kendi yorumlarımızdan veya bizim için yorumlanış biçiminden etkilenmektedir.

Penebaker ve Shelton (1981) 'a göre ise kişiler duygusal uyarılma karşısında yaşadıklarını hızlı bir biçimde değerlendirerek tepki gösterirler ve sonra bu değerlendirmelerini destekleyecek çevresel ipuçları ararlar.

Duygulara ilişkin bilişsel yaklaşıma C.E. Izard (1971)'dan gelen eleştiri ise duyguların biliş aracılığı olmadan yaşanabildiği yönündedir.

Duyguların ifade edilmesinde toplumsal cinsiyet farklılıkları üzerine çalışan Eisenburg ve Lennon'ın çalışmasına göre (1983), erkekler duygularını ifade etmeyi sadece bastırırlarken, kadınlar daha açıktırlar.Leary ve Smith'e göre ise şefkat, üzüntü, empati ve sıkıntı gibi duygular genellikle erkeksi olarak algılanmadığından küçüktenberi erkekler bu duyguları bastırma eğilimindedirler. (akt. Morris, 2002, s.432)

Duyguları inceleyenlerin çoğu duyguların belli biyolojik, deneyimsel ve bilişsel durumların birarada oluşmasından meydana gelen koordine olmuş bir tepki sistemi

olduğu görüşündedirler. Duygusal zekâ modelini yaratıcılarından John Mayer (2001, s.2) 'e göre ise duygular en basit anlamıyla ilişkilere tipik bir tepki olarak oluşmaktadır. Bunların ışığında insanın dürtüsel tepkiler yapmasını önleyen bir yetenek olduğu belirtilen zekâ ile duygular arasındaki ilişkiyi incelemek gerekir.

Zekâ

Zekâ, psikologların üzerinde uzlaşmakta zorluk çektikleri konulardan biridir. "Zekâ, hangi zekâ testi kullanılmakta ise, o testin ölçtüğü şeydir" de denilebilir. Yani zekâ anlayışları oldukça farklıdır (Bacanlı, 2001, s.58).

Zekânın ölçülmesi konusunda önemli katkıları olan Terman ise, soyut semboller üzerinde düşünebilme yeteneğinin bireyler arasındaki zekâ farklarını ayırabilen en önemli faktör olduğunu ifade etmiştir (Özgüven, 1994).

"Zekâ" terimi yıllarca halk arasında ve literatürde farklı anlamlarda kullanıldıktan sonra, ancak yirminci yüzyılın başlarında bugünkü özel anlamı ile kullanan ve ilk zekâ testini hazırlayan Binet olmuştur. Bununla beraber birçok psikolog Binet'ten önce de zekâyı ölçme çabası içinde olmuşlar ve "kalıtımsal zekâ" ile "performans zekâ"nın farklı kavramlar olduğu anlaşılmış, bu kavramlar ilk olarak birbirinden ayrılmıştır (Özgüven, 1994).

Herhangi bir çevresel bağlamı seçme, biçimlendirme ve uyum içim gerekli olan zihinsel yetenekler olarak tanımlanmaktadır (Erkuş, 1999,s.42). Ancak hangi yeteneklerin genel zekânın bileşenleri olduğu hakkında bazı görüş ayrılıkları bulunmaktadır.Zeki davranışlar da bir çevreden diğere farklılaşabilir.Yani bir davranış bir kültürde zeki olarak nitelendirilirken diğesinde böyle değerlendirilmeyebilir.

Zamanımızda zekâ bir seri davranış için kullanılan bir nitelik göstericidir ve davranışı anlama ve yordamada yardımcı olur. Zekâ teorileri de zeki davranış teorileridir (Aiken, 1985,s.208). Zekâyı bu anlamda daha net tanımlayabilmek için zekâ kuramcılarına gözetmek gerekir.İzleyen kısımda psikologların zekâyı nasıl gördüklerini ve zekâ kuramlarının zekâ testlerinin içeriğini ne yönlerde etkilediğini göreceğiz.

Zekâ kuramları

Zekâyı anlamaya çalışanların karşılaştıkları en temel sorulardan biri şudur: zekâ genel bir yetenek ya da beceri midir? Yoksa birçok değişik ve farklı yeteneklerden mi oluşmaktadır?

Zekâ alanındaki çalışmalarda önceleri Spearman'ın ortaya attığı tüm zihni işlemlerin tek bir faktör tarafından gerçekleştirildiği görüşü kabul edildi. Daha sonra Thurstone ve diğer araştırmacılar tarafından zekâyı oluşturan birden fazla faktörün olduğu görüşü ortaya atılmıştır.

Son yıllara kadar kuramsal olarak zekânın doğuştan 20 yaşlarına kadar geliştiği, bu yaştan sonra bilgilenmenin artıp zekâ kapasitesinde gelişme olmadığı kabul edilmekteydi. Son gelişmeler ise bu konudaki kuramsal bilgilerimizin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Kulaksızoğlu, 1999, s.137).

Spearman: İki Faktör Kuramı

Spearman bir alanda parlak olan bir kişinin diğer alanlarda da genel olarak parlak olduğunu kaydetmektedir. Herbirimiz bazı alanlarda diğer alanlara göre daha parlak olabiliriz, Spearman'a göre bu farklılıklar aynı genel zekânın farklı faaliyetlerde ortaya çıkma durumudur (Morris, 2002,s.303-304).

İngiliz psikoloğu Charles E. Spearman (1863-1945) yaptığı araştırmalarda insanın zihinsel etkinliklerinin tamamında ortak bir nokta bulunduğunu iddia etmiştir. Öğrencilerin genel zekâ seviyelerini, öğretmen kanaatleri ve öğrencilerin birbirlerini değerlendirmelerine dayanarak tesbit etmeye çalışmıştır. Bu değişkenler arasında yüksek korelasyon bulmuş ve bunu genel zekâ faktörüne bağlamıştır. 1904 yılında ortaya attığı genel zekâ kavramını bulduğu ve kullandığı faktör analizine dayanarak daha da geliştirmiştir (Toker, 1968; s.32).

Genel zekâ faktörüne "g" adını verir. Kişi sahip olduğu g faktörüne bağlı olarak genelde parlak ya da tam tersi sönük olarak tanımlanabilir. g faktörü zekâ test maddelerinde performansı belirleyen temel unsurdur. Ayrıca s faktörü denilen özel faktörler de vardır. Bunlar belli yetenek ya da testlerde belirleyici rol oynamaktadır (Atkinson 1995, s.503).

Özel faktör genel zihin yeteneği dışında, belirli bir zihin etkinliğini gerçekleştirebilmek için ihtiyaç duyulan zihin gücüdür. Özel faktör "s" kişiden kişiye, bir denemeden diğerine değişir. Çevre, okul, heyecan gibi faktörlerin etkisinde kalır. Genel "g" faktörü ise kişiden kişiye değişmesine karşı farklı kişiler için bütün denemelerde sabittir. "g" faktörü her bir denemede aynı önemi taşımaz, aynı ağırlıkta değildir. Genel faktörler özel faktörleri etkiler ve gelişmesini sağlar. Kısaca genel ve özel zihin yetenekleri her bir etkinlik için farklı miktarlardadır (Toker, 1968, s.33).

Thurstone: Bileşik Faktörlü Çözümleme

Spearman'ın genel zekâ üzerinde durmasına itiraz eden Thurstone (1887-1955), yaptığı çalışmalar sonucu, zekânın, her biri diğerinden farklı bir zihin gücünü gerektiren gruplardan (yetenek) oluştuğunu öne sürmüştür (Erkuş, 1998). Örneğin uzaysal yeteneği gelişmiş bir kişi kelime bilgisi konusunda başarısız olabilir. Ancak birlikte ele alındığında Thurstone'a göre bu birincil zihinsel yetenekler genel zekâ dediğimizde kastettiğimiz şeydir (Morris, 2002, s.304).

Thurstone, zekânın belli sayıda birincil yeteneğe bölünebileceğini düşündü ve bu yetenekleri bulmak için, birçok farklı madde içeren çok sayıda testin sonuçlarına faktör analizi uyguladı. Farklı gruplardan oluşan bu testte her farklı grup farklı yeteneği ölçmeye çalışıyordu. Thurstone bu çalışmalarını sırasında, zekânın temel yapısını oluşturduğunu düşündüğü on iki faktör elde etmiştir. Daha sonra bu faktörleri yediye indirmiş ve bu faktörleri temel yetenekler olarak nitelemiştir.

Thurstone'un ifade ettiği bu faktörler şunlardır:

Sözel Yetenek: Bu faktör, okuduğunu anlama, sözel onolojiler, cümlecikleri düzenleme, sözel muhakeme, atasözlerinin eş anlamlısını bulma ve kelime hazinesi gibi testlerde yer alan yeteneklerdir.

Kelime Akıcılığı: Belli bir sürede belirli türden çok sayıda sözcük bulabilme şeklinde ölçülmektedir. Belirli bir kafiyeye uygun, erkek ismi, yaprakları yenen sebze, T ile başlayan sözcükler gibi belirli bir tarife uygun kelime üretebilme yeteneğidir.

Sayısal yetenek: Bu faktör, basit aritmetik işlemlerini süratli ve doğru olarak hesaplayabilme ile ilişkili görülmektedir.

Genel Muhakeme Yeteneği: bu faktör çok açık olmamakla birlikte, tümevarım ve tümdengelimsel düşünme olarak kabul edilmekte, ancak tümevarımsal düşünmenin daha önemli olduğunu vurgulamaktadır. Tamamlamayı gerektiren sözel ve sayısal testlerde uygun olanı bulma veya bir serideki kuralı bulma gibi test durumları şeklinde ölçülmektedir.

Yer-Mekan İlişkileri: Bir cismin görünmeyen yönleri ile birlikte uzaydaki çeşitli durumlarını tasarlayabilme, hayal edebilme, göz önünde canlandırabilme, yer-mekan ilişkilerini algılayabilme gibi yetenekleri kapsar.

Bellek Faktörü: Anlamsız şeyleri, sayısal, sözel ve şekilsel sıraları ve materyalleri ayrıntıları ile hatırd tutabilme gibi faktörleri içine alır.

Algısal Faktörler: Görsel olarak çeşitli şekiller arasındaki benzerlikleri, farkları ve ayrıntıları süratle algılayabilme yeteneğidir (Özgüven, 1994).

Aynı zekâ bölümüne sahip iki birey temel yetenekleri açısından farklılıklara sahiptir. Bu nedenden dolayı bireyin temel birincil yeteneklerinin düzeyini bilmek gerekir. Tüm bunların ışığında Thurstone, bulduğu yedi temel birincil yetenekten bağımsız olarak kendini gösteren bir "g" etmeni olmadığını, fakat temel yeteneklerin birbiriyle yüksek olumlu korelasyona sahip olmasının ikinci düzeyde genel bir etmenin varlığı anlamına gelebileceğini belirtmektedir.

Alfred Binet

Binet'e göre zekâ genetik olup, araştırma ve öğrenme ile çok az gelişir. Zekâ hakkında çok açık bir tanım yapmamakla birlikte, sınıflandırmadan ziyade hafıza, tasavvur, yaratıcılık, dikkat, anlayış, etki altında kalma, estetik ve ahlaki duygu, kas gücü, irade gücü, görme algısı gibi özellikleri araştırmaya önem vermiştir (Özcan, 1985, s.45).

İlk zekâ testlerini geliştiren Binet testteki itemlerin çözüm şekline göre zekâ hakkında fikir sahibi olunabileceğini, bu yolla zekânın ölçülebileceğini söyler. Binet zekânın algısal motor becerilerle değil, akıl yürütme ve problem çözme becerileri ile ölçülebileceğini varsaymıştır. Dr. Theodore Simon ile birlikte bir ölçek hazırlamıştır (1916-Stanford Binet Zekâ Ölçeği). Binet'e göre zekânın altı özelliği vardır. Bu

özellikler şunlardır: Anlamak; Hüküm vermek; Akıl yürütmek; Düşünceye belirli bir yön vermek ve bunu devam ettirmek; Düşünceyi arzu edilen bir gayenin gerçekleşmesine intibak ettirmek; Kendi kendini eleştirmek.

Wechsler

Wechsler zekâyı birbirinden yarı bağımsız, ancak birbirleri ile ilişkili alt yeteneklerden oluşan bir genel yetenek olarak görmüştür. Genel yeteneği ölçmek için de bu alt yeteneklerin ölçülmesi gerektiğini, bireyin bu alt yeteneklere ilişkin ölçüleri toplayarak onun genel yetenek düzeyi hakkında bir ölçü elde edilebileceğini düşünmüştür. Yetişkinler ölçeğinde zekâ için önemli bulunan 11 element saptanmış ve bu elementlerin 6'sı sözel (genel bilgi, kavrayış, aritmetik, benzerlikler, sayıların tekrarı, kelime hazinesi), 5 tanesinin de performans (resimleri tamamlama, blok desenleri yapma, resimleri düzenleme, parçaları birleştirme, şifre) nitelikte olduğu düşünülmüştür (Özgüven, 1998,s.212). Ülkemizde de uyarlaması yapılmış ve uygulanmakta olan Wechsler testi (1930) Binet'in zekâ testine göre iki yönden farklılık göstermektedir. Birincisi Wechsler testi daha fazla veri temin eden bir ölçme aracıdır. İkincisi, Wechsler testi erişkinlerin zekâ potansiyelini ölçmek amacıyla ilk önce erişkinler için hazırlanmıştır. Daha sonra çocuk formu da oluşturulmuştur. Hem Stanford Binet hem de Wechsler testleri kültüre bağımlı testlerdir (Aydın, 1997, s.57-8)

R.B. Cattell

Cattell kuramını iki zekâ faktörü üzerine kurmuştur. Bunlardan ilki akılcı zekâdır. Kavramlar oluşturma, soyut akıl yürütme, karmaşık ilişkileri kavrama yeteneği bu zekâ biçimi ile ilgilidir. Harfleri ya da sayıları gruplama, benzer sözcükleri eşleme, sayı dizilerini anımsama gibi test materyalleri ile bu zekâ türü ölçülmeye çalışılır. İkinci zekâ faktörü olan kristal zekâ ise gelişme sırasında öğrenilen bilgileri içerir. Kristal zekâ soyutlama, karmaşık ilişkileri kavrama, soyut akıl yürütme, kısacası akılcı zekânın öğrenilmiş deneyimlere aktarılması ile ilgili olan zekâ tipidir. Eğitim ve deneyime bağlı olan bu zekâ türünü ölçmek için genel bilgi, sözcük dağarcığı, aritmetik akıl yürütme testlerinden yararlanılır (Oleron, 1992, s.57).

Jean Piaget

Piaget, zihin gelişimi kuramını geliştirmeden önce zekâ anlayışını ortaya koyarak, anlaşılmasını kolaylaştırmaya çalışmıştır. Önce zekâyı tanımlayarak işe başlamış, sonra zekânın işlevleri ve etkileyen faktörler üzerinde durmuştur. Zekâyı çevreye uyum yapabilme yeteneği olarak tanımlayan Piaget'e göre uyum yapabilme başa çıkabilme şeklinde algılanmalıdır. Çünkü insan çevresine uyum yaparken, aynı zamanda onunla başa çıkmaktadır. Bu durumda kişi içinde bulunduğu çevreye ne kadar çok ve ne kadar hızlı uyum yapıyorsa, o kadar zekidir denilebilir (Bacanlı, 2001, s.58; Aydın, 1997, s.26).

Piaget, zihin gelişimini, zekâ, etkili faktörler ve gelişim dönemleri olarak üç ayrı kısımda ele almaktadır. Piaget'e göre, zekâ da örgütlenme ve uyum sağlama olarak iki alt başlığa ayrılmaktadır (Bacanlı 2001, s.59). Örgütlenme, süreçleri sistematik ve tutarlı sistemler haline getirme ve bu amaçla birleştirme, koordinasyon sağlama, fikirler ve eylemleri birleştirme eğilimidir. Uyum sağlamanın ise iki alt işlevi vardır: özümleme ve uyma. Yeni bir durumla karşılaşıldığında onu özümlemeye çalışılır. Eğer zihindeki şemalar yeni durumu açıklamaya yetmezse, bu kez kişiler zihnini duruma uydurmaya, yani uymaya çalışacaktır (Bacanlı, 2001; s. 82).

Jerome Bruner

Piaget gibi insanda zihinsel gelişim üzerinde görüşler ileriye sürmüştür. Bruner'e göre insanda zekâ gelişimi üç aşamadan geçer: (1) Hareket dönemi: Bebekte yönelme, bakma, yakalama gibi davranış biçimleri bilgi kazanmada araç olarak kullanılır. Tekrarlayan motor faaliyetler vardır. Göz hareketlerini sabitleştirerek dünya hakkında temel bilgileri kazanır. Yakalamanın bakmaya eşlik etmesiyle bilgileri bütünleştirmeye başlar. Gördüğü nesneyi uzanıp yakaladığında nesneye olan uzaklık, şekil ve yumuşaklığa ilişkin algıları birleştirir.(2) İmgeleme dönemi: Hayal gücünü ağırlıklı kullandığı dönemdir. Kavramın adı duyunca şekli zihninde canlandırabilir. Nesneleri somut özelliklerine göre sınıflandırabilir. (3) Sembolik dönem: Sembollerini oluşturur ve semboller aracılığıyla düşünce gerçekleşir. Sembolik düşünceyi dil gelişimi için şart olarak kabul eder. Bu noktada Piaget'ten ayrılmaktadır. Dil Piaget için çocuğun

soyutlama yapabilme kanıtıdır, Bruner'e göre ise, soyutlama sürecidir. Dil aracılığıyla bu yeteneği geliştirir (Aydın 1997, s.26).

J.B. Guilford: Üç Boyutlu Zihinsel Yapı Modeli

Guilford tarafından faktör analizi adı verilen özel bir istatistik teknik yardımıyla zekâyı, içerik, işlemler ve ürünler olmak üzere üç boyutta ele aldı. Bu üç boyut ve alt boyutta farklı zihni işlemler sırasında devreye giren 120 zihni faktör tanımlamaktadır (Bjorklund, 1995, s.368).

Guilford'un Çok Faktör Kuramına göre, altı ürünün dört nesneyi beş işleme tabi tutması sonucunda ortaya çıkan $5 \times 4 \times 6 = 120$ birbirinden ayrı faktörden oluşan zekânın içerik, işlem ve ürün olmak üzere üç yönünün bir tekinin bile olmaması zekânın varlığından söz etmememiz için yeterlidir.(Erkuş, 1998).

Bu üç yön şu şekilde özetlenebilir:

İçerik: Zihinsel sürecin ne tür materyaller üzerinde olduğu ile ilgilidir. Zihinsel sürecin içeriği şekilsel, sembolik (sayılar, harfler v.b.), anlamsal (sözcüklerin ifade ettiği fikir ve düşünceler), davranışsal (bireylerin kişilik ve tutumlarına ilişkin bilgiler) olmaktadır.

İşlem: Zihinsel içerik üzerinde ne tür analizler yapıldığı, ne gibi süreçlerden geçtiği ile ilgilidir. Zihinsel süreç sırasında yapılan işlemler, algılama, belleme, yaratıcı düşünme, geleneksel düşünme, değerlendirme işlemleridir.

Ürün: Belirli içerikler üzerinde yapılan zihinsel işlemlerin sonucu neler elde edildiği ile ilişkilidir. Zihinsel içerikler üzerinde yapılan işlemlerle elde edilen ürünler birikimler, sınıflar, ilişkiler, sistemler, çeviriler, doğurgulardır.

Guilford bireyler arasındaki zihinsel farkları ise şöyle açıklamaktadır. Bireyler zihinsel yapıları itibarı ile bu 120 faktörün temsil ettiği yeteneklere aynı derecede sahip olmayabilirler, bazılarında güçlü bazılarında zayıf olabildikleri gibi güçlü ve zayıf oldukları yeteneklerin sayısı bakımından da farklı olabilirler. Belli bir işte üstün başarı sağlayan kimse, bir başka işte başarılı olmayabilir.

Howard Gardner: Çoklu Zekâ Teorisi

Çoklu zekâ teorisini geliştirmiş olan Howard Gardner, zekâ türlerinin yıllar boyunca insanların yaşadıkları çevreye tepkisi olarak geliştiği, evrimsel geçmişin bilişsel bir kaydını oluşturduğunu belirtir (Gardner, 1999 s.97).

Gardner'a göre zeki olmanın ne anlama geldiği, artık psikologların tekelinden çıkarak derin felsefî, biyolojik, fiziksel ve matematiksel bilgiye dayanmaya gerek duyan bir soruya dönüşebilmektedir (Gardner, 1999, s. 57-58).

Gardner çoklu zekâ teorisinde farklı 8 zekâ tanımlamıştır:

Mantıksal Matematiksel Zekâ: Mantıksal/matematiksel zekâ benzer yönleri arama zekâsıdır.

Görsel Zekâ: Görsel zekâ gördüğümüz her şeyle ilgilenir: hayal edebildiğimiz her türlü şekil, desen ve tasarımlar (düzenli ya da düzensiz), somut ya da soyut görüntüler ve renklerin ve dokuların tüm yelpazesi. Bunlar sadece gerçek, somut dış dünyamızda (fiziksel gözlerimizle izlediğimiz) değil aynı zamanda zihin gözümüzle görebildiğimiz hayal dünyamızın derinliklerindedir. Uzamsal tarafında bu zekâ uzay/zaman sürekliliğindeki nesnelerin yerleşimi ve aralarındaki ilişkiyle ilgilenir.

Kinestetik Zekâ: Bu zekâ modeli bedensel olarak gerçekleştirebileceğimiz hareketlerin tümüyle ilgilidir. Bunların içine sadece insanlık tarihinde bedensel olarak gerçekleştirilmiş başarılar değil bunun yanında şimdiye kadar farkedilmemiş doğuştan gelen kinetik potansiyeller de dahildir:

Müzik Zekâsı: Nörolojik bakış açısından müzik zekâsı (ritmik zekâ), zekâ türlerimizin ilk önce gelişenidir. Bazılarına göre bu zekâ sadece müzik ve ritimden ibaret olmadığından aslında "işitsel/titreşimsel zekâ" olarak adlandırılmalıdır. Aynı zamanda müziğin, ritmin, sesin ve titreşimin "bilinci etkileme" efektleri de diğer zekâ türlerinin hepsinden daha güçlüdür.

Doğaya Dönük Zekâ: Bu zekâ türü çevremizdeki doğal dünyayı algılama, beğenme ve anlamayla doğrudan ilişkilidir. Türleri birbirinde ayırt edebilme, çeşitli bitki örtüsünü ve hayvan türlerini tanıyabilme ve sınıflandırabilme ve doğal dünyaya ilişkin bilgilerimiz ve onunla paylaştıklarımız gibi konularla ilgilenir.

Sosyal Zekâ: Sosyal zekânın ilgi alanı insan ilişkileri, başka kişilerle ortak çalışma, diğer insanları tanıma ve onlardan bir şeyler öğrenme konularıdır. Zamanımızın çoğunu diğer insanlarla çalışarak ve iletişim kurarak geçirdiğimizden bazı açılardan bu zekâ türlerinin içinde en anlaşılabilir olanı olarak gözükebilir.

İçsel Zekâ: Bildiğimiz kadarıyla kendi varlığının, düşüncelerinin ve eylemlerinin farkında olan tek yaratık insanoğludur. Bu, kendimizden uzaklaşıp kendi içimizdeki yansımamızdan bir şeyler öğrenebilme yeteneğidir.

Sözel Zekâ: Bu zekâ büyük olasılıkla bize en tanıdık gelen ve en iyi bildiğimiz türdür. Hepimiz ayakta olduğumuz zamanların çoğunu sözel zekâmızı kullanarak geçiririz. ana vurgularından biri de budur. Sözel zekâ dille yaptığımız her türlü çalışmayla ilgilidir: gazete, kitap ya da satın aldığımız çeşitli ürünlerin üzerindeki etiketleri okuyabilme yeteneği, düz yazı, şiir, rapor ve mektup yazabilme yeteneği, dinleyiciler önünde konuşma yapabilme ya da bir arkadaşınızla sohbet edebilme yeteneği gibi. Başka birinin konuşmasını dinleyebilme ve hem ne söylediğini hem de ne gibi bir mesaj vermek istediğini anlayabilme de sözel zekânın ilgili olduğu alanlardandır (<http://www.elma.net.tr>).

Sternberg: Üç Aşamalı Zekâ

Sternberg'in üç-aşamalı zekâ kuramı, geleneksel testler tarafından da ölçülen *analitik zekâyı*, okul ve iş başarısını geleneksel testlerden daha iyi yordadığını savunduğu *uygulamaya yönelik zekâ* ve *yaratıcı zekâyı* kapsar. Üç-aşamalı olma esprisi, Sternberg ve arkadaşlarının geliştirdiği üç tür çoktan-seçmeli (sözel, sayısal ve figürel) ve üç açık-uçlu maddeden oluşan testten elde ettikleri puanlarla geleneksel testlerden elde edilen puanların korelasyonlarından kaynaklanmaktadır: Analitik bölüm geleneksel testlerin sonuçlarıyla çok yüksek, daha sonra yaratıcı ve en son pratik bölüm giderek azalan korelasyonlar göstermiştir. Sternberg'e göre, yaratıcı zekâ, analitik zekâdan farklıdır; ancak, yaratıcı zekâ, varlığı açıkça gösterilmekten çok, bir aday zekâdır (Sternberg, 1997,s.1030-1037).

Bu model, bağlamsal, deneysel ve bileşenler alt teorilerinden oluşmaktadır:

Bağlamsal alt teori: Bu alt teori zekânın görüldüğü bağlam içinde değerlendirilmesi görüşünü benimsemektedir. Zekâyı gerçek dünya bağlamı içinde tanımlayarak, dış dünyanın iç dünya kadar zekâda önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu tanımlama aynı zamanda zekâyı temel olarak zekâ testlerinde alınan puanlar çemberinde tanımlamaktan da kurtarmaktadır. Bu tanımla Stenberg, zekânın üç sürecini sunmaktadır: Adaptasyon, seçme ve şekillendirme. Adaptasyon, kişinin davranışlarını çevresine başarı ile uydurmasıdır. Adaptasyon mümkün olmadığı veya istenmediğinde bir kişi, daha iyi adapte olabileceği bir başka çevre seçer.

Deneysel alt teori : Deneysel alt teori bir önceki bilginin özel bilişsel görevin performansını nasıl etkileyeceği ile ilgilidir. Alt teori yenilik ve sürecin ne derece otomatize olduğu ile ilişkilidir. Her iki beceri de büyük ölçüde deneyime bağlıdır. Bir uyarıcı, halihazırda bilindik olandan bir şekilde yeni olduğunda orijinaldir. Temel olarak güç ve çaba harcanmasını gerektirir. Sadece, bir beceri sıklıkla uygulandığında otomatize hale gelebilir. Stenberg, insanların yeniliğe nasıl saygı duyduğunu ve bilgi sürecini otomatize edebildiklerinde duydukları rahatlığın, zekânın evrensel bakış açısı için önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Bileşenler alt teorisi : Bileşen alt teorisi, zihnin bilgiyi işleme modeli olarak ortaya konulmaktadır. Stenberg, üç tarzda bilgi işleme olduğundan söz eder: Metabileşenler, performans bileşenleri, bilgiyi sağlayan bileşenler. Metabileşenleri, görev sırasında performansın gözlenmesi ve dikkat çekici kaynakların tahsis edilmesinde işe karışan metabilişsel yetenekler olarak açıklamaktadır. Performans bileşenleri, kodlama, zihni karşılaştırma ve bilginin tekrar düzeltilmesini içermektedir. Bilgi sağlayıcı bileşenler, yeni bilgiyi kazanmayı, seçici davranarak en yeni kodlanmış bilgiden hareketle ve kişinin uzun dönem hikayesini içerecek şekilde işlemesi sürecidir. Bu üç bileşen bir değişkenin diğerine zarar vermeyecek şekilde etkileşimde bulunmaktadır. Bu bileşenlerdeki bireysel farklar, zekâ için önemli farklardır ve kişinin bilgi edinme sürecinin nasıl olduğunu yansıtmaktadır.

Ceci : Biyoekolojik Zekâ Teorisi

Ceci, biyolojik faktörlerin zekâ gelişimi üzerinde kritik bir rol oynadığına ve bazı açılardan zihinsel işlemlerin kritik dönemlerin etkisi altında olduğuna inanmaktadır. Ceci, g faktörü gibi tek bir genel zihni faktörün bulunmadığını düşünmektedir. Ceci de Gardner gibi zekânın çokyüzlü yetenekler takımı olduğuna inanmaktadır. Ceci'nin teorisinin merkezindeki tema, zihni fonksiyonların tanımlandığı çevrenin önemidir; zihni yetenekler kazanıldıkları ve ifade edildikleri çevreden çok fazla etkilenmektedirler. Ceci dört tip çevreden söz etmektedir: *Fiziki çevre* fiziksel dış uyaranlardan oluşmaktadır. *Sosyal çevre* bazı faaliyetlerin sosyal uygunluğu ile ilişkili rol bilgisinden oluşur. *Zihni çevre*, kişinin görevi neden yapacağını ve görevin ne olduğunu bilmesinin uzun süreli hafıza içinde sunulmasını içerir. *Tarihi çevre*, kişinin yaşadığı tarihi dönem ve gelişme üzerinde bu özel zamanın etkisidir. Ceci, kişiyi zeki yapan şeyin, kişinin ne yaptığı ile ilişkili olduğuna inanmaktadır. Zeki insan yoktur, çeşitli görevlerde zekice davranan insanlar vardır. Görev üzerinde akıllı performanslar göstermemizi sağlayan şey bilgidir. Özel bir konu hakkında daha çok bilen kişiler bu konu ile daha etkin şekilde ilgilenir. Ceci (1990) zihni kompleksliği, bir kişinin zihni süreçlerinin, bilgi yapısını, kompleks, etkin ve esnek bir tarzda işleme koyabilmesi şeklinde tanımlar. Bütün zekâ teorikçileri arasında bilgi üzerinde önemle duran sadece Ceci'dir. Ceci, bilgiyi sadece olgu olarak değil, problem çözme süreci ve stratejisi olarak almaktadır. Ceci için bilgi zekâyı çalıştıran motordur. Ancak zekâ = bilgi değildir (Bjorklund, 1989, s. 395).

Zekâ kuramları zekâ ve zihinsel yetenek testlerinin içeriklerini belirleme ve biçimlendirme açısından da önemlidir. Bu testler öğrencilerle birlikte milyonlarca insanın yeteneklerini değerlendirmede kullanılmaktadır. Bu nedenle bu testlerin nasıl kullanıldıkları da son derece önemlidir.

Kişilik

Bu çalışmanın içeriğini oluşturan duygusal zekâ kavramı incelenirken duygular ve zekâ ile ilgili ilişkilere bakılmaktadır. Duygusal zekâ kavramının kişilik ile bir ilgisi olup olmadığı da çalışmanın bir alt başlığını oluşturmaktadır. Kişilik bir davranış

örüntüsü olduğuna göre, bu davranışların nedenleri ve özelliklerini tanımlamak gerekmektedir.

İnsanları tanımlarken "güvenilir", "dışadönük", "baskın" "uyumlu" v.b. birçok sıfat kullanılır. Bu tür nitelemeler, kişiliğin betimlenmesinde yeterli kalamayabilmektedir. Kişiliğin tanımlanmasında özen gösterilecek belli ölçütler vardır. Birincisi kişinin diğer insanlardan hangi noktalarda ayrıldığıdır. İkinci ölçüt, davranışların tutarlılığı ve devamlılığı ile ilgilidir. Üçüncü ölçüt, kişiliğin nisbeten kalıcı özellikler göstermekle birlikte ilgili koşullara göre değişen dinamik bir süreç olması ile ilgilidir. Bu durumda kişilik tamamlanmış bir olgu değil, sosyal etkileşime bağlı olarak gelişen uzun bir süreçtir. Dolayısı ile kişiliğin tek ve değişmez bir tanımına ulaşmak mümkün değildir. (Aydın, 1999,s.65)

Psikologlar kişiliğe birkaç şekilde yaklaşırlar

Kişilik kavram olarak bireyin yaşama biçimi olarak tanımlanabilir (Dubrin, 1994, s.56).

Bir diğer tanım ile kişilik içinde bulunduğu tüm çevre ile ilişkisinde bireyin kendine özgü, tutarlı, sürekli davranış örüntüsüdür (Cüceloğlu, 1998,s.582).

Roma Tiyatrosu'nda oyuncular temsil ettikleri özelliği yansıtacak şekilde yüzlerine maskeler takıp oynamakta ve bu maskelere de "persona" adı verilmekteydi. Bu kelimedden hareketle Latince'deki persona kavramı kişilerin karakteristik özelliklerini anlatmak için kullanılmıştır.

Kişilik konusunda yayınlanmış bazı yabancı literatürlerde Allport'a dayalı olarak, kişilik, bireyin çevresine özel uyumunu belirleyen psiko-fizik sistemlerin dinamik bir örüntüsü olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımın içinde, çağdaş psikolojinin kabul ettiği kişilikle ilgili bütün temel kavramlar yer almaktadır (Savran, 1993).

Davranış bilimcileri kişiliğe çok farklı perspektiflerden bakmışlardır. Bazıları kişiliğe sosyal başarı (iyi, popüler, v.b.) ile eşdeğer bakmışlar; ve kişiliği tek bir karakteristik (güçlü, zayıf, nazik) olarak izah etmişlerdir. Böyle düşünüldüğünde, kişilik izahı için 4000'den fazla kelime kullanılabilir.

Diğer taraftan psikologlar, kişiliği başka açıdan ele almışlardır. Örneğin, halk tarafından yaygın olarak kullanılan tanımlayıcı sıfatları kullanmışlardır.

Kişilik bir bireyi diğer bireylerden ayıran genel niteliklerin tümüne denir. Yörükoğlu kişiliği, insanın duygu tutum ve davranışlarının örgütlenmiş, kalıplaşmış, alışkanlık haline gelmiş bütünü şeklinde tanımlar. Başka bir tanıma göre kişilik, bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış ilişki biçimidir (Cüceloğlu,1993: 404).

Davranış bilimleri açısından ise kişilik, bireyin zihinsel, bedensel ve ruhsal farklılıklarının hepsinin kendi davranış biçimlerine ve yaşama tarzına yansımalarıdır (Wortman, 1988, s.345).

Özetle, araştırmacılar "kişilik" tarifinde hemfikir olmamışlardır; çünkü konuya farklı teorik temellerde yaklaşmaktadırlar.

Kişiliği, bireyin kendisi ve başkaları açısından değerlendirip şöyle tanımlamak mümkündür. Kişilik, bireyin kendisi açısından, fizyolojik, zihinsel ve ruhsal özellikleri hakkındaki bilgisidir. İnsanın başkaları açısından kişiliği, onun toplum içinde belirli özelliklere ve rollere (göreve) sahip olmasıdır. Bireyi yerine getirdiği fonksiyonların, yaptığı işin bir dilimi olarak görmeli ve kişinin fonksiyonlarının kişiliğini ortaya çıkaran bir etken olduğu düşünülmelidir.

Kişiliği bir zaman dilimi içindeki davranış türü olarak görmemek gerekir. Kişilik, geçmişin, mevcut zamanın ve geleceğin oluşturduğu bir bütündür. Bireyin psikolojik tahlilinin yapılması istendiğinde birey, bedensel özellikleri ve sosyal ilişkileri ile birlikte değerlendirilmelidir. Kişilik, ne yalnız başına bedensel özelliğe bağlıdır, ne de çevredeki ortak kalıp ve sosyal olaylara bağlıdır. Kişilik, tüm bu olguların doğurduğu bireysel ayrılıklardır.

Kişiliğin gelişiminde önemli etmen toplum ve onun kültürüdür. Toplumun onayladığı kişilik tipleri tarihin bir döneminden diğerine değişebilir. Bir dönemde duygulara önem verilir, bir diğerinde düşünme ön plana alınır. Farklı kültürler farklı kişilik tiplerinin gelişimini pekiştirirler (Geçtan, 1998,s. 135).

Kişiliği oluşturan temel faktörler

Kişiliği oluşturan birçok değişken vardır. Kuramcılar, bu konuda bazı görüş ayrılıklarına sahiptirler. Kişiliği oluşturan temel faktörleri aşağıdaki şekilde gruplandırabiliriz.

Bedensel (fizyolojik-biyolojik) faktörler: Kişilerin fizyolojik yapı ve özellikleri ile kişilik yapıları ve kişiliğin davranışsal yönü arasında ilişki vardır. Kişilik ile ilgili çalışmalar yapan bazı kuramcılar, bireyin cinsiyeti, yaşı, bedensel yapısı ile kişiliği arasında ilişki olduğunu ileri sürerler. Her ne kadar cinsiyet ve yaşla ilgili davranışlar kültürel yapıya göre belirleniyorsa da cinsiyet ve yaşla kişilik arasında bir ilişki kurmak mümkündür. Bireylerin cinsiyetlerine göre yapabilecekleri ya da yapamayacakları davranışlar, kişiliğin oluşmasında etkili olacaktır. Ayrıca toplumun farklı yaş gruplarından beklentileri ile toplum üyelerinin davranışları arasında bir uyum olacaktır. Böylesi bir uyum da kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasına katkıda bulunacaktır. Bazı toplumlar çocuklara ve yaşlılara korunması gereken gruplar olarak bakarken, bazı toplumlar çocukları yetiştirilmesi gereken grup, yaşlıları ise zihinsel olarak faydalanılması gereken grup olarak görür. Böyle bir yaklaşım, şüphesiz, yaşlılar ve gençlerden bekleyişleri etkileyecektir. O halde kimlik ile yaş arasında da bir bağ kurmak mümkündür.

Yaş ile ilgili bir başka yaklaşım da yaşlandıkça bilgi ve tecrübenin artacağı, davranış ve düşüncelerde yenileşmelerin olacağı şeklindedir. Bireyin bulunduğu yaş dilimine göre sahip olduğu zihinsel ve bedensel yapısı ile kişiliği arasında ilişki kurmak doğaldır.

Önceleri bazı kişilik teorilerinde vücut yapısının temel etken olduğu belirtilmiştir. Sheldon'un klasik teorisinde vücut yapısı (endomorphie, mesomorphie ve ectomorphie) ile spesifik kişilik tedavi arasında kesin bağ kurması buna bir örnektir. Birçok modern psikiyatristler, Sheldon gibi düşünmese de fiziksel karakteristiklerin en azından kişiliğe etkisi olduğunda hemfikirdirler. Kalıtımın insanın oluşumunda çok önemli etken olduğu bilinmesine rağmen, genbilim henüz yeterince anlaşılammış bir alandır. Hayvanlar üzerinde yapılan birçok araştırma psikolojik ve fizyolojik karakteristiklerin genlerle geçtiğini tespit etmişlerdir. Yine; birçok araştırma sonucunda bazı davranış bilimciler,

yöneticilerin diğer insanlardan farklı düşündüklerini ortaya koymuşlardır. Mintzberg, sol yarımkürenin planlama; sağ yarımkürenin ise yönetme üzerine olduğunu öne sürmüştür. Fizyolog ve psikologlar, bio-feedback eğitimin sonuçları ile bilinçli kontrolden çok beyin dalga modelleri (brain-wave patterns), gastrik salgılar, kan basıncı düzensizliği ve deri ısı gibi biyolojik fonksiyonların öncelikli olduğunu fark etmişlerdir. Kişiliğin biyolojik temelleri üzerine diğer bir çalışma ise, fiziksel karakteristiklerin etki analizi ve olgunlaşma yaşıdır. Genetik, beyin ve bio-feedback üzerine çalışmalar kişiliğe etkisini kanıtlamıştır.

Kültürel Faktörler: Her bireyin içinde bulunduğu kültürel yapı vardır; ve bu yapıdan yaşam boyu etkilenir. Bireyin idealleri, ilgileri kültürel yapı tarafından şekillendirilir. Bu idealler ve ilgiler ise kişiliğin oluşumunda etkindir. Bazı davranışsal özellikler ise kültürel yapıyla birlikte değişir ve gelişir (www.merih.net/m2/lid/wmetate27.htm).

Bireyler yaşamları boyunca, bilincine varmış olsunlar veya olmasınlar, diğer insanların kendileri için hazırlamış oldukları belirli davranış şekillerini takip etmek zorunda kalmaktadırlar. Kişiliğin oluşumunda sosyo kültürel çevreden etkilenme ve şartlanma, gerçekte bir öğrenme sürecidir. Birey bulunduğu kültürel yapı içinde öğrendikleri ile bazı yeni özellikler elde ederek kişiliğini şekillendirir (Güney, 2001, s.413).

Aile Faktörü : Bireyin yetiştiği aile ortamı , aile fertleri ile olan ilişkileri kişiliğin oluşmasında çok önemli bir role sahiptir. Luthans, "kişilik gelişiminde muhtemelen aile, sonra da sosyalleşme prosesi en önemli etkindir" demektedir.

Anne-babanın demokratik bir yapıya sahip olması, çocuğun daha rahat yetişmesine, objektiflik kazanmasına, rasyonel davranmasına ve zamanla daha aktif olup daha kolay sosyal ilişki kurmasına olanak sağladığı saptanmıştır. Yine anne-babanın, çocuğun zihinsel yapısının şekillenmesinde de etken olduğu saptanmıştır. Aile bireyleri, çocuğa çeşitli yollarla deneyimlerini aktardıklarından dolayı ailenin yetiştirme biçimi de kişiliği belirleyici bir unsurdur. Ayrıca kız ve erkek kardeşlerin de kişilik oluşumunda etkili oldukları belirtilmektedir.

Sosyal yapı ve sosyal sınıf: Yukarıda saydığımız faktörlerin yanında bireyin çevresindeki kişiler, gruplar ve özellikle örgütler kişiliğin oluşumunda büyük etkiye sahiptirler. Yaygın olarak sosyalleşme süreci olarak isimlendirilen bu süreç, özellikle örgütsel davranış açısından çok önemlidir. Çünkü, çocukluk dönemlerinden ziyade, tüm yaşamı içine alır.

Sosyalleşme anne ile başlar. Bebeklikten sonra ailenin diğer üyeleri, yakın akrabalar, aile, arkadaşları, komşular ve sosyal gruplar (yaşlılar, okul arkadaşları ve çalışma grubu üyeleri) önemli rol oynar.

Durumsallık Faktörü: Sosyalleşme süreci durumsallık faktörü ile yakından ilgili olarak değerlendirilmektedir. Kültür ve aile kişiliğin sosyalleşme sürecinde çok önemlidir. Ancak, durumsallık daha önemli bir yer tutmaktadır. Uzun ve yoğun çalışma uygulamalarında görülmüştür ki, o gün istekler artmakta ve çalışanların kişilik ve davranışları etkilenmektedir. Örneğin, yetki ve başarı ihtiyacında olan ve böyle yönlendirilen bir kişiyi yoğun olduğu iş durumuna getirip koyduğunuzda hayal kırıklığına uğratmış olursunuz ve kişi lakayit ve agresif olur. Böylece çalışan, tembel ve sorunlu bir görüntü verir. İnsan ve durumsallığın sayısız kombinasyonları vardır ve sadece kişinin geçmişteki gelişimine baksak da tam olarak bireyin davranışlarını tahmin etmek mümkün değildir.

Diğer Faktörler: Kişiliğin oluşumunda sayılabilecek bu beş faktörün dışında kalan başka etkileyiciler de vardır. Kitle yayın organları, kitaplar, dergiler, genel anlamda medya giderek önemini arttırmaktadır.

Kişilik konusunun daha iyi irdelenebilmesi için üretildiği kurama bağlı değerler ve tanımlamaları da görmek gerekir.

Kişilik kuramları

Kişilik birçok kuramsal yaklaşım tarafından farklı şekillerde kavramlaştırılmaktadır. Bu nedenle kişilik yalnızca bir kuramsal yaklaşımla değil, tüm kuramsal yaklaşımların ilke ve kavramlarıyla birlikte dikkate alınmalıdır (Aydın, 1999, s.67).

Bu kuramların bazıları kişiliğin oluşum biçiminde, bazıları ise kişiliğin görünüş biçiminden hareket ederek oluşturulmuştur. Bu anlamda, kişilik ile ilgili olarak en çok kabul gören teoriler üzerinde durulacaktır (Güney, 2001, s.421).

Tablo 1. Kişilik Kuramları ile İlgili Özet Bilgiler

<u>Kuram</u>	<u>kişiliğin kökeni</u>	<u>değerlendirme yöntemi</u>
Psikodinamik Freud,Horney, Jung,Erikson Adler	Bilinçdışı düşünceler,duygular güdüler ve çatışmalar,çocuklukta bastırılmış olan sorunlar	projektif test bireysel görüşme
İnsancıl Rogers	Kişisel olgunlaşma ve daha üst düzelelerde işlevsel olma güdüsü	objektif testler ve bireysel görüşme
Ayrırcı özellik Kuramları	Kişide bulunan ve belli bir şekilde davranış, düşünce ve duyguya yolaçan oldukça kalıcı özellik	objektif testler
bilişsel sosyal öğrenme	Geçmişteki ödül ve ceza ile öğrenme başkalarına ne olduğunu gözleme	görüşmeler, objektif testler, gözlemler

Kaynak: Morris, 2002, s.455

Freud' un Kuramı

Freud, kişiliği duygusal açıdan inceler ve kişilik olgusunun bireysel duygunun yapısını oluşturduğunu ileri sürer. Freud'a göre kişilik, id, ego ve süperego olarak üç ana dilimden oluşmuştur. Bu üç temel öge, çoğunlukla insan davranışlarını yönetmektedir (Wortman, 1988, s.346).

"İd", kişiliğimizin en kaba, en ilkel kalıtımsal dürtü ve arzularını içerir.

"Ego", çocukta doğumdan sonra eğitim yoluyla gelişen kişilik bölümüdür. İd ile dış dünya arasında düzenleyici rol oynar. "Ego"nun buyruğunda, duyu organları, zekâ, bellek... gibi zihinsel yetiler ve kas sistemi var.

Ruhsal aygıt geliştikçe alt benliğin üstünde bir benlik, bunun bir parçasının ayrışmasıyla da üst benlik (süper ego) oluşur. Anne-babasıyla özdeşim yapan çocuk zamanla doğru-yanlış, iyi-kötü kavramlarını edinmeye, yasakları öğrenmeye başlar. Giderek anne-babasının değer yargılarını özümser, yani kendi iç denetim mekanizmasını, üstbenliğini oluşturur. Üstbenlik, uyulması gereken yasakları, toplumsal kuralları ve değer yargılarını simgeler. Bunlara uymamak kişide, korku, kaygı, bunaltı, utanç, pişmanlık, değersizlik ve suçluluk duyguları yaratır.

Freud'a göre yeni doğan bir bebek, değişik aşamalardan geçerek kişiliğini geliştirir. Bu aşamalara "Psikoseksüel" aşamalar adı verilir. Bu aşamalar şunlardır: Oral Dönem (0-2 yaş); Anal Dönem (2-4 yaş); Fallik Dönem (4-6 yaş); Latent Dönem (6-12/13) yaş; Genital Dönem.

Carl Jung ve Alfred Adler'in Kişilik Kuramları

Freud'un öğrencileri olan Jung ve Adler, hocalarının seks ve sevgi güdüsünü fazla abarttığını ileri sürerek psikanaliz yerine analitik psikolojinin temellerini atmışlardır. Jung'a göre kişiliğin önemli kısmı bilinçdışı ve benliktir. Düşünür, ırk bilinçdışı kavramını geliştirmiş, kalıtım ve genler yoluyla ırkların nesiller boyu devam eden ortak özelliklerinden bahsetmiştir. Jung'a göre kişilinin davranışları geçmişten etkilenir; ancak geleceğe dönük olarak yapılır. Kişilik gelişiminde amaç, psikolojik bütünlüğün korunmasıdır. İç ve dışadönüklüğü duyu, düşünce ve sezgi gibi değişkenlerle ilişkilendiren Jung, kişilikte sekizli sınıflandırma yapar: Dışadönük düşünen; İç dönük düşünen; Dışadönük duygusal; İç dönük duygusal; İç dönük sezgisel; Dışa dönük sezgisel; Dışa dönük duyumsal; İç dönük duyumsal (Aydın, 1999,s.73).

Jung'un görüşlerini Adler tamamlamaktadır. Adler'e göre; bireyin temel amacı, kendini güçlü kılabilecek davranışları göstermektir. Kendini güçlü kılabilecek davranışları göstermektir. Kendini yeterince güçlü hissetmeyen kişinin grup ve toplum içinde

aşğılık kompleksi içinde hareket edeceğini, kendini güçlü kılacak diğer alanlar arayışı içinde bulunarak kapıldığı bu kompleksi telafi edeceğini açıklamaktadır.

Ericson'un Kişilik Kuramı

Kişilik gelişimi ile ilgili bir diğer kuram ise, Erikson'un kuramıdır. Erikson'a göre normal gelişimin 8 evresi vardır. Bunlar, içerdikleri kritik duygularla şöyle özetlenebilir:

1. Bebeklik : Güven / Güvensizlik
2. Küçük Çocukluk : Özerklik / Utanç ve Kuşku
3. İlk Çocukluk : Girişkenlik / Suçluluk
4. Orta Çocukluk : Çalışkanlık / Aşğılık Duygusu
5. Ergenlik : Kimlik / Rol karışıklığı
6. Genç Yetişkinlik : Yakınlık / Yalıtılmışlık
7. Orta Yetişkinlik : Üretkenlik / Durgunluk
8. İleri Yetişkinlik : Bütünlük / Umutsuzluk

Bu kurama göre, gelişimin her evresinde birey bir psiko-sosyal bir bunalımla karşılaşır. Her bunalım döneminin bir sonuca kavuşmasıyla gelişim ilerler.

Eysenck'in Kişilik Kuramı

Kişiliği hiyerarşik açıdan açıklayan bu kuramın temeli, kişiliği oluşturan faktörlerin sıralanması veya belirli bir hiyerarşi içinde oluşması esasına dayanır. Eysenck, kişiliği dört düzeye incelemektedir. Birinci düzey, kişiliğin en alt düzeyidir ve çok özel tepkileri içerir. Belirli uyarılara biyolojik ve kalıtımsal özellikleri taşıyan düzeydir. İkinci düzey, bireyin bulunduğu ortamlardan elde ettiği, alışkanlıklara dayalı özelliklerle ilgilidir. Üçüncü düzey, eğilimler düzeyidir ve kişinin bir çok alışılmış davranışları arasından eğilimler kazanma evresidir. Kişilik kalıpları bu evrede ortaya çıkar. Süreklilik, değişmezlik, bireysel dengesizlik, doğruluk ve değişkenlik, heyecanlılık özellikleri ortaya çıkar. Kişiliğin dördüncü ve son evresi tip safhasıdır. Bu evrede baskın özelliklere göre belirgin tipler ortaya çıkar (Güney, 2001, s.424).

Jullian B. Rotter'in Kişilik Kuramı

Kişiliğin oluşumunu, görünümünü bazı psikolojik esaslara, özellikle inanç sistemine bağlamıştır. Rotter, inançlar sistemini kişiliğin oluşturucusu aynı zamanda kişilik ölçümünde özel bir dilim olarak görmüştür (www.merih.net/m2/lid/wmetate27.htm alıntı).

Atkinson ve Mc. Clelland'ın Kişilik Kuramı

İnsanın bazı doğal gereksinimlerinin (yemek, su, uyku gibi biyolojik ihtiyaçlar) yanında bireyden bireye farklılık gösteren psikolojik ihtiyaçları da vardır. Atkinson ve Mc. Clelland 1960'lı yıllarda bireylerin bazı motivlerini saptamak için yöntemler geliştirmişlerdir. Yapılan bu çalışmalarda bireyler arasında başarı arzusu, güç arzusu, ve herhangi bir olguya bağlanma arzusu açısından farklılıklar olduğu görülmüştür (www.merih.net/m2/lid/wmetate27.htm alıntı).

Galton, Tyron, Gottesman, Newman, Freeman ve Holzinger'in Kişilik Kuramları

Kişiliği biyolojik açıdan ele alan bu kuramcılarının temel yaklaşımı insanın nesiller boyunca belirli özellikleri yakınlarına aktardığı, bazı kişilik belirtilerinin kalıtsal özellikler taşıdığı görüşü üzerinedir.

Galton, genlerle aileden kalma bazı özelliklerin zamanla aynı ailenin devamında görüldüğünü açıklamıştır.

Tyron, kalıtımla zekâ arasında ilişkinin olduğunu belirtmiştir.

Gottesman, ikizlerin davranışlarını inceleyerek benzer kişilik özelliklerinin genetik özelliklerden kaynaklandığını ileri sürmüştür.

Newman, Freeman ve Holzinger'de ikizler arasında ağırlık, vücudun fizyolojik yapısı ve zekâ düzeyinde benzerlikler olduğunu, bu benzerliklerin de benzer kişilik özellikleri oluşturduğunu ileri sürmüşlerdir (www.merih.net/m2/lid/wmetate27.htm alıntı).

C. Rogers Kişilik Kuramı

Kişilik teorisinde en önemli kavram benliktir. Benlik, ben (I) karakterize eden düşüncelerin, algıların ve değerlerin tümüdür., neyim ve ne yapabilirim farkındalığını da içerir. Algılanan bu benlik kişinin hem dünyayı hem kendi davranışını algılamasını etkiler. Kuramdaki diğer benlik ise ideal benliktir. Gerçek benlik ideal benliğe ne kadar yakınsa birey o kadar mutlu olur. Rogers insan organizmasını güdüleyen temel kuvvetin kendini gerçekleştirme olduğuna inanır. (Atkinson, 1995,s.543-545)

Kişilik ölçümleri

Hangi kurama göre olursa olsun, kişiliği araştırıp inceleyebilmek için kişilikle ilgili değişkenlerinin ölçme yöntemlerinin bulunması gerekir. Ölçüm, nesnel ve yansız olmanın da gerektirdiği bir şeydir .

Bireysel özelliklerin değerlendirilmesi ve kişilerarası karşılaştırma yapabilmek için ölçüm gereklidir. Öz ve yapı olarak bireyleri birbirinden ayırmaya yarayan özellikler, kişisel farklılıkları doğuran değişik birimlerin özel bileşimlerinden oluşur. Doğrudan ve dolaylı olabilen kişilik ölçümlerini Hammer aşağıdaki şekilde gruplandırmıştır.

Soru (Questionnaires) : En yaygın metottur. Genellikle, yazılı bazen de ağızdan sorulara, kendi hakkında, yanıt verilmesi istenir. (Örneğin, ne düşünüyor, neleri seviyor, sıklıkla neler yapıyor ? vb.) Sorular genellikle spesifik formlardır.Kişilik envanterleri bu gruba örnektir.16PF Kişilik Envanteri, Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI)Kaliforniya Psikolojik Envanteri (CPI) bu grubun belli başlı örnekleridir.

Gözlem (Rating by Observes) : İkinci bir ölçüm metodu da gözlemdir. Bireyin ilişkileri (arkadaş, aile, iş) gözlenir ve 1'den 7'ye (asosyalden çok sosyale) gibi çeşitli sınıflandırmalar yapılır.

Diğer Metodlar:

1. İzdüşüm Testi (The Projective Test): Psikologların klinik araştırmalarında kullanılır. Kişiden önceden hazırlanmaksızın bazı şeyler (bir kart, fotoğraf, vs.) hakkında konuşması; bunu neye benzettiğini ve onunla ilgili bir hikaye oluşturmasını istenir. Bu metod ilk olarak McClelland (1961) tarafından kullanılmıştır. Böylece

kişinin değerleri, alışkanlıkları, mizacı hakkında bilgi edinilmeye çalışılır. Rorschach ve Tematik Algı Testi (TAT) projektif testlere örneklerdir.

2. *Davranış Testi (The Behavioral Test)*: Sıklıkla psikoloji laboratuvarlarında yüksek kontrol durumundaki özellikleri ortaya çıkarmak için yapılan özel araştırmalarda kullanılır. Örneğin; bir bulmaca çözmesi istenerek bu süre zarfında gösterdiği davranışlar (telaş, kızgınlık, vb.) incelenir.

Benliğin ölçülmesi amacı ile geliştirilen kişilik testleri içinde, Sıfat Listesi (Adjective Check List, ACL) özel bir öneme sahiptir. Sıfat Listesi, günlük yaşamda nitelendirme ve tanımlama amacı ile kullanılan sözcük ve kavramları, sistematik ve standart bir düzenleme ile sunmaktadır. (Savran, 1993)

Toplumun onayladığı kişilik tipleri de tarihte bir dönemden diğerine değişmektedir. Farklı kültürler farklı kişilik tiplerinin gelişimine yönlendirir. 1990'lı yıllarda zekâ kavramının yeniden gözden geçirilmesiyle ortaya çıkan duygusal zekâ kavramının kişilik özelliklerimiz olarak belirlenen niteliklerle benzerlik içinde olup olmadığı burada önem kazanmaktadır.

Duygusal Zekâ

Duygusal zekâ kavramı, son yıllarda, insan davranışlarının açıklanmasında araştırmacıların da ilgisinin yoğun bir şekilde odaklandığı bir kavramdır. Yakın dönemlerde, sosyal bilimlerle ilgilenen araştırmacılar bu kavramı çeşitli teoriler içinde hem kullanmış hem test etmişlerdir.

Bireyin kendinin farkında olması, kendini yönetmesi, toplumsal farkındalık ve toplumsal becerileri içeren yeterliliği uygun zamanlarda ve yeterli sıklıkta göstermesi duygusal zekâyı gösterir (Boyatzis ve diğerleri, 1999).

Goleman'ın tanımında belirtilen nitelikler aslında öğretilebilir psikolojik ve sosyal becerilerdir ve bu beceriler sayesinde bireyler zihinsel yeteneklerini en üst düzeyde kullanma şansına kavuşabilirler (Fişek, 1996, s.192).

Duygusal zekâ kendinin ve başkalarının duygularını değerlendirmenin yanı sıra duyguların yönetimini de kapsar. Yani denetlenmesi, kontrolü ve gerekliyse içinde

bulunduğu duygusal durumu değiştirmenin bir ürünüdür. (Mayer&Gaschke, 1998, s.102).

Duygusal zekâ zihinsel bir beceridir. Sadece duygulara sahip olmak değil, aynı zamanda onların ne anlama geldiğini anlamaktır. Duygu kavramı akıl gerektirir ancak kişiyi zihinsel sisteme ulaştıran, yaratıcı düşüncelere meydan veren şey yine duygulardır (Epstein, 1999, s.20).

En basit tanımı ile duygusal zekâ duyguların akıllıca kullanımınıdır (Weisinger, 1998, s.12).

Duygusal zekâ, duygusal veya sosyal yetkinliklere ilişkin bir ölçüm, veya kişinin, kendinde veya başka kişilerde duyguların çeşitli ifadelerini tanınması yeteneğidir (Goleman, 2001; Hettich, 2000). Duygusal zekâ, hayatta başarıyı, entellektüel birikim veya teknik yeteneklere göre daha iyi tahmin eden bir öğrenilmiş beceri olarak popülarite kazanmıştır (Goleman, 1995).

Howard Gardner, 1983 yılında, "çoklu zekâ" teorisinde "kişinin içsel dünyasını bilmesi" ile "sosyal beceri" ayırımını tanımlamıştır (Kemper, 1999, s.15-22). Bu, kişilerarası (interpersonal) ve içsel (intrapersonal) zekâ ayırımı duygusal zekâ teorilerinin gelişiminin temelini oluşturmuştur (Wells, Torrie, & Prindfe, 2000).

Reuven Bar-On (1997) Gardner'ın çalışmalarını temel alarak duygusal zekâyı kişilik teorisi çerçevesinde tanımlamıştır. Bar-On, duygusal zekâyı "kişinin, çevresel talepler ve baskılarla başa çıkabilme yeteneğini etkileyen kişisel, duygusal, sosyal yetenekler ve beceriler dizisi" olarak betimlemektedir.

Salovey ve Mayer (1990), duygusal zekâyı zekânın gelişimsel modeli çerçevesinde tanımlamışlardır. Duygusal zekâ modelleri, kişinin duyguları tanıma ve gruplama becerisini tanımlayan dört hiyerarşik diziden oluşmaktadır. İlk aşamada, bireyler kendilerinin ve başkalarının duygularını belirlemeyi, aynı zamanda da duyguların dışa vuruluş biçimlerini ayırt etmeyi öğrenirler. İkinci aşamada, bireyler, karar verme süreci içinde etkili olabilmeleri için duyguları kullanırlar. Üçüncü aşama, duygular yoluyla edinilmiş bilgiyi kullanma becerisini tanımlar. Duygularla / duygulanımlarla bir duygudan başka bir duyguya geçişler arasındaki ilişkileri tanıma becerisi bu aşamanın öğeleridir. Son olarak, dördüncü aşama ise duyguları, bu

duyguların taşıdığı bilgilerle ilişkili olan davranış yoluyla yönlendirme becerisiyle tanımlanır (Finegan, 1998).

Goleman (2001), performansa dayalı bir duygusal zekâ kuramı ileri sürmektedir. Bu görüş, Salovey ve Mayer'in yaklaşımının tam tersidir. Goleman duygusal zekâyı genel becerilerden oluşan dört kümedeki 20 yeterlilik ögesine bağlamaktadır. Dört küme şunları kapsamaktadır: Öz-Farkındalık, Sosyal Farkındalık, Öz-Denetim ve İlişki Denetimi. Dört kümenin her biri zihinsel becerilerden ve birbirlerinden farklı olarak görülmektedir. Öz-Farkındalık kümesi, kişinin ne hissettiğini bilmesi olarak tanımlanır. Sosyal Farkındalık kümesi, empati ve sözel olmayan ipuçlarına yönelik algılama yeterliliğini kapsar. Üçüncü küme olan Öz-Denetim kümesi, rahatsız edici duygusal tepkileri düzenleme ve duygusal tepkiselliği bastırma becerisiyle ilişkilidir. Dördüncü küme olan İlişki Denetimi, kişinin diğerlerinin duygularını anlama ya da etkileme becerisini tanımlar.

Bu araştırmacılar, Gardner'ın 1980'li yılların başında yaptığı ilk çalışmalardan beri ortaya çıkmış olan duygusal zekâ kuramlarından oluşan bir örneklem sunarlar. Her kuramın konuya ilişkin kendine özgü bir yaklaşımı vardır. Bütün bu kuramların ortak noktası ise duygusal zekânın, kişinin kendisinin ve başkalarının duygularını tanıması ve yönlendirmesi becerilerini tanımladığı doğrultusundaki temel ilkedir (Goleman, 2001).

1980'li ve 90'lı yıllarda LeDoux'un Amerika'da yaptığı çalışmalarda insan duygusal sisteminin anatomik olarak neokorteksten bağımsız olarak hareket edebileceğini ortaya koymuştur. Duygusal zekâ kavramının ortaya çıkmasında beyin fizyolojisi konusunda ki bu çalışmaların büyük katkısı olmuştur. Heyecan anında beyinde neokorteksin işlev dışı kaldığını ortaya koyan bu görüş, insanın duygusal yaşantılarının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmuştur (Akkoyun, 1998, s.19).

Duygusal zekâ ve zekâ

Duygusal zekâ modelleri, zekâ teorileri evriminin son halkalarından biri olarak görülebilir. Bir uçta Binet, Cattell gibi teorisyenler vardır, diğer uçta Gardner gibi teorisyenler varır. Duygusal zekâ, zekâyâ ilişkin araştırma geleneğinde zekânın daha önceleri ele alınmayan bir yönünü, kişinin duygularını merkez alarak içsel ve sosyal

dünyasıyla etkileşime odaklı yönünü ele almıştır. Bu açıdan bakıldığında duygusal zekâ geleneksel IQ kavramından farklıdır. IQ bilişsel zekâyâ odaklanırken, duygusal zekâ duygu merkezli zekâyâ odaklanmaktadır. Duygusal zekâ ve IQ'nun etkileşimini ele alan araştırmalarda bu iki teorik kavram arasında anlamlı korelasyonların tespit edilememiş olması, yaklaşımların farklılığını ortaya koymaktadır (Goleman, 1995).

Duygusal zekâ ve kişilik

Duygusal zekâ yaklaşımlarının kaynaklarını kişilik araştırmaları içinde bulabiliriz. Kişiliğin, bireyin içsel dünyası ve sosyal dünyasıyla ilişkilerinin düzenlenmesindeki rolünü göz önünde bulduğumuzda, duygusal zekânın farklı kişilik özelliklerinin bir aradaki işleyişinin bir görünümü olarak yorumlanabileceği ortaya çıkar (Wells, Torrie, & Prindle, 2000). Bu çerçevede duygusal zekâ ile kişilik arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalarda bu iki teorik kavram arasında sıkı ilişkiler tespit edilmiştir (BarOn, 1997). Duygusal zekâyı değerlendiren BarOn EQ-i testi ile 16 PF kişilik testi, MMPI kişilik testi, Eysenk kişilik testi arasındaki korelasyonların incelendiği araştırmalarda teorik beklentiler doğrultusunda anlamlı ilişkiler bulgulanmıştır (BarOn, 1997).

Duygusal zekâ, cinsiyet, başarı

Duygusal zekâ ile cinsiyet ve başarı puanı gibi kişisel özellikler arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar yapılmıştır. Duygusal zekâ ve cinsiyet üzerine yapılan bir çalışmada üniversite çağındaki katılımcılardan bir duygusal zekâ testi yapmadan önce duygusal zekâlarını kendi kendilerine tahmin etmeleri istenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu duygusal zekâ düzeylerini belli ölçüde doğru olarak tahmin etmiş olsalar da cinsiyetleri kendilerine ilişkin değerlendirmeleri üzerinde etkili olmuştur. Kadınlar, kendi kendilerine yaptıkları değerlendirmelerle gerçek duygusal zekâ ölçümleri karşılaştırıldığında, genelde kendileriyle ilgili düşük tahminlerde bulunmuş olmalarına karşın, erkeklerden daha yüksek skorlar getirmişlerdir (Petrides & Furnham, 2000, s.449-460).

Benzer bir çalışmada, bir duygusal zekâ envanteri, 138 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Bir kez daha, kadın katılımcılar erkeklerden daha yüksek skorlar getirmişlerdir. Bununla birlikte başarı puanı bakımından önemli bir etki görülmemiştir (Sutarso, 1996).

İki yıllık bir üniversitedeki öğrencilerle çalışıldığında araştırmacılar üniversite notlarıyla duygusal zekâ arasında korelasyon bulmaya çalışmışlardır. İki öğrenci grubu (bir yetişkin eğitim grubu ve iş-öncesi eğitim merkezinden bir grup öğrenci) bir duygusal zekâ envanterini tamamlamışlardır (BarOn EQ-i). Duygusal zekâ ile başarı puanı arasında korelasyona rastlanmamıştır (Wells et al., 2000).

Örgütte duygusal zekâ

Çağdaş yönetim anlayışında, kişileri tanımak, bu kişilerin oluşturduğu grupların sosyo-kültürel özelliklerini bilmek; hatta, bazı özelliklerini gelişim ve değişim zamanlarını önceden kestirmek gereği vardır.

Duygusal Zekâ alanında araştırmaların bir yönü de, farklı iş alanlarında, özellikle yönetim ve liderlik rollerinde etkinlik nedenlerini açıklamaktır. Bu çalışmalarda, belirli beceriler tanımlanmış, etkinlik ölçütleriyle değerlendirilmiş veya yetkinlik başlıkları altında gruplanmışlardır. "Duygusal Zekâ"ya yetkinliklere dayalı yaklaşım, anlamlı bir çerçeve oluşturmanın yanında kişilik özelliklerinin hareketler ve iş performansı ile bütünleştirilmesine yönelik de teoretik yapı oluşturmaktadır (Aktan, 2002, s.407).

Modern davranış bilimlerinde kişiliğin örgütsel yapıya uydurulması sırasında kişilik faktörünün etkilenmesi yanında benzer kişilik özelliği gösteren kişilerin aynı gruplarda toplanmasına da çalışılmaktadır. Örgüt açısından kişilik sorunun çözülmesi ve kişi-örgüt bütünleşmesinin sağlanması halinde işletmede etkinliğin sağlanması ve grup bütünlüğünün devamı gibi önemli sonuçlar elde etmek mümkündür. Eğer birey, bulunduğu sosyal yapı ile kişiliği arasında bir bağ kurma olanağı elde ederse grup normlarına uymada güçlük çekmeyecek ve davranışları ile grup ilişkileri arasında isteyerek bir ilişki kuracaktır (www.merih.nct/m2/lid/wmetate27.htm alıntı).

Sonuç olarak, bireyin kişiliği örgütteki yerine, işine uymasında çok önemli bir özelliktir. İnsan kaynaklarına ilişkin örgüt politikalarını belirlemede esas alınacak olan kişilik faktörü farklı kuramcılara göre farklı özellikler taşımaktadır. Freud kişiliğin, ilk 5-6 yaşlarına kadar şekillendiğini savunduğundan Freud'çu yaklaşımda örgütler tarafından kişiliği değiştirmek pek mümkün olmadığından kişiliği olabildiğince tanımak yeterli olacaktır.

Ancak Erickson, Jung ve Fromm gibi kişiliğin yaşam boyu şekillenen ve gelişen bir olgu olduğunu, Bandura ve Mischel'e göre kişiliğin öğrenme sürecine bağlı olarak geliştiğini ve insanların yaşamları boyunca devam ettiği görüşü benimsendiğinde ise işletme politikalarında kişiliği istenen yönde geliştirici ve görüş ve politikalar da kişiliği tanıma kadar önemli olacaktır.

Literatürde duygusal zekâya ilişkin yapılan araştırmaların bir çoğu işgücü etkililiğine ve davranış değişimi üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Çeşitli araştırmaların sonuçlarına göre yüksek duygusal zekâ düzeyleri süpervizyon ve grup etkileşiminde etkililik ortaya koymaktadır. Örneğin, okul idarecileri üzerine yapılan çalışmalar yüksek duygusal zekâ düzeylerinin okulları yönetme, olumlu ilişkiler kurma ve öğretmen memnuniyetini sağlama becerisiyle idareci performansı arasında korelasyon bulgulamaktadır. Üstün nitelikli yöneticiler ortalama düzeydeki yöneticilerle karşılaştırıldıklarında çeşitli yetkinliklerin iki grup arasında farklılaştığı ortaya çıkmaktadır. Örneğin üstün olan grupta ortaya çıkan iki yetkinlik, öz-güven ve duyguları ifade etme biçimlerine uyum sağlama becerisidir (Cherniss, 1998, s.26-29).

Yöneticilik konumlarındaki kişiler için duygusal zekâ becerileri sıradışı yöneticileri ortalama yöneticiler olarak değerlendirilen kişilerden ayırt eden olgunun %90'ını yansıtmaktadır. (Kemper, 1999; McDowelle & Bell, 1997). Kişiler bir kurumda etkili yöneticiler olarak düşündükleri kişileri göz önünde bulunduklarında kişilik özellikleri zihinsel beceriler kadar önem kazanmaktadır. Eğitim dışı kurumlara ve duygusal zekâya ilişkin literatür gözden geçirildiğinde bunların bir çok farklı alana yoğunlaştığı ortaya çıkmaktadır: Duygusal zekâ ve iş performansı üzerindeki etkisi;

duygusal zekâ ve iş memnuniyeti; duygusal zekâ ve yöneticilik becerisi; ve duygusal zekânın iş dünyasındaki değerlendirilmesi.

Duygusal zekâ, takım çalışması ve yapıcı geri besleme ile ilgili becerileri bir araya getirdiğinden iş performansını en etkili bir biçimde yansıtmaktadır. Araştırmalara göre iş performansı ve duygusal zekâ arasında bağlar vardır. Duygusal zekâyla ilgili olarak üzerinde çalışılan bağlardan biri yüksek grup performansdır (Campion, 1996, s.429-453). Daha güçlü kişilerarası becerileri olan (bir duygusal zekâ ölçütüdür) çalışma gruplarındaki kişiler çalışmaya daha istekli olmakta, bağımsız çalışabilmekte ve etkili iletişim becerileri sergileyebilmektedirler. Bu nedenle, grup üyelerine özgü başlı başına duygusal zekâ becerileri grubun performansını artırıyor. Buna ek olarak, yüksek duygusal zekâ düzeyleri olan grupların üyeleri daha büyük öz-farkındalık / bilinçlilik taşımaktadır (Williams & Sternberg, 1988, s. 351-377). Öz-farkındalık kişilerin dikkatlerini en çok önemi taşıyan konulara yöneltmelerini sağlar. Bunun sonucu olarak işlerinde daha başarılı olan grupların üyeleri kişilerarası beceriler ve öz-güven gibi duygusal zekâ ölçütlerinde yüksek skorlar getiren gruplardır.

Araştırmalara göre iş memnuniyeti ve duygusal zekâ arasında da bağlar bulunmaktadır. Yüksek duygusal zekâ düzeyleri yüksek iş memnuniyeti ve iş arkadaşlarıyla ve yöneticilerle daha güçlü ilişkileri yansıtmaktadır (Kahn, 1990, s. 692-724). Takım çalışması ve yapıcı geri besleme sağlama becerisi ile ilgili kişilerarası beceriler kişilerin diğerleriyle etkili bir biçimde iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Örneğin, Kahn (1990) çalışanlar arasında iş memnuniyetiyle ilgili iki kalitatif çalışma yapmıştır. Kişilerin çalışma ortamına kişisel olarak bağlanmalarını sağlayan ya da bağlanmamalarına neden olan koşullar hem bir mimarlık firmasında hem de bir yaz kampında incelenmiştir. Çalışanlara göre psikolojik bakımdan doyurucu işler diğer çalışanlarla olumlu etkileşimin olduğu işler olmaktadır. Bu nedenle, kişilerarası ilişkiler kişinin kendisini ifade etmesini sağlayabilir veya engelleyebilir. Kişinin kendisini ifade etmesi iş memnuniyetini etkilemektedir.

Üçüncü bir grup çalışma bireysel başarıyla duygusal zekâ arasındaki bağı incelemiştir. Çalışmalar özellikle yeni ortamlara uyum sağlama becerisi, eğitimin ilk dönemindeki standartları karşılama ve iş başarısını sağlama ile duygusal zekâ arasındaki birebir ilişkiyi incelemek için uygulanmıştır. (Cherniss & Goleman,

2001,s.27-44). Sonuçlara göre yüksek duygusal zekâ skorları alan bireyler iş ortamındaki değişikliklere daha iyi uyum sağlamaktadırlar (Huy, 1999, s.325-327).

Eğitim dışı kurumların ortamlarında duygusal zekâyâ ilişkin literatürün büyük bir kısmı yöneticilik performansını sağlamak için çalışanların eğitimine yoğunlaşmaktadır. Araştırma, yöneticileri tanımlayan becerileri belirlemek için sıradışı çalışanı ortalama çalışandan ayıran olguyu incelemiştir. Örneğin, çok-milliyetli bir şirketteki sıradışı veya ortalama çalışanları kapsayan bir çalışmada, McClelland (1998) katılımcıların altı işle ilgili senaryoda söylediklerini, düşündüklerini, hissettiklerini tarif ediş biçimlerini incelemiştir. İki grup arasındaki farklılıklar katılımcıların bu tür senaryoları tanımlayışları ve bu senaryolara yönelik tepkileri bakımından ortaya çıkarıldı. Özellikle, sıradışı çalışanlar ortalama çalışanlara göre daha yüksek başarı oryantasyonu, diğerlerini geliştirme, esneklik, bağımsız harekete geçebilme, kişilerarası anlayış, kurumsal / organizasyonel bilinçlilik, öz-güven ve takım yöneticiliği becerileri sergilemişlerdir.

Yüksek düzey idarecilerle düşük düzey idareciler arasında da duygusal zekâ yeterliliklerine ilişkin kendilerini değerlendirme bakımından farklılıklar bulgulanmıştır (Sala, 2001). Geniş bir kurum grubunda, 1000 kişinin katıldığı bir çalışmada katılımcılardan kendilerini duygusal zekâ ölçütleriyle değerlendirmeleri istenmiş; ayrıca başkaları tarafından da aynı duygusal zekâ ölçütleriyle değerlendirilmişlerdir. Yüksek düzey idarecilerde, kendilerine ilişkin değerlendirmelerle başkalarının değerlendirmeleri arasında düşük düzeyli idarecilerinkinden daha büyük farklılıklara rastlanmıştır. Yüksek düzey idareciler tutarlı bir biçimde kendilerini başkalarının değerlendirmelerinden daha yüksek oranlarla değerlendirmektedirler. Buna karşın düşük düzeyli yöneticiler kendilerini diğerlerinin oranlarına yakın değerlendirme eğilimindedirler. Bulguların çalışan eğitimi açısından önemi vardır, çünkü bu bulgular örgütte çalışan kişinin kendisine ilişkin doğru algılarda bulunması konusunda yapılacak bir eğitimin etkililiğinde rol oynamaktadır (Sala, 2001).

Kırk dokuz üst düzey şirket yöneticisini kapsayan başka bir çalışmada, Rajan and Van Eupen (1997) temel liderlik / yöneticilik becerilerini ve bunları geliştirmek için gereken yolları belirlemeye çalışmışlardır. Planlı görüşmelerin ortaya çıkardığına göre, belirlenmiş olan en önemli beş becerinin üçü duygusal zekânın kişilerarası öğeleriyle

ilgilidir. Bu üç beceri şunlardır: güven ve motivasyon aşılama becerisi; bir bakış açısını ifade etme ve diğer kişilerle etkili bir iletişim kurma becerisi. Yöneticiler bu liderlik becerilerini çalışma ortamındaki deneyimleri yoluyla öğrenmektedirler. Buna ek olarak, yöneticiler çalışma ortamındaki ve durumdan duruma değişen olayları diğerlerinden daha etkili bir biçimde ele almalarını sağlayacak şekilde yüksek duygusal zekâ düzeyleri sergilemektedirler.

Diğer çalışmalar duygusal zekâyı değerlendirmişler ve duygusal zekânın iş dışındaki ortamlarda başarıyı yansıtmadığını anlamak için diğer psikolojik ölçütlerle karşılaştırmışlardır. Bu çalışmalar kişilerin kendilerini, diğerlerini ve kariyerlerini yönlendireşleri arasında bir bağ olduğunu ortaya koymaktadır (Wagner & Sternberg, 1985, s.436-458). Kişiler deneyim ve bilgi edindikçe yaşamlarında karşılaştıkları güçlüklerle başa çıkma becerilerini artırmaktadırlar. Bu, eğitim veya akademik çalışmalar yoluyla öğrenilenden (IQ) daha farklı bir bilgi türüdür. Duygusal zekânın kişinin amaçlarını belirlemede, yaşamından memnun olmasında ve kişinin duygularını düzenlemede dolaysız bir rolü vardır (Martinez-Pons, 1997, s.3-13).

Duygusal zekânın geliştirilmesinde kritik başarı faktörü, kişinin bu gelişimi gerçekten istemesi ve ideal ben tanımı ile bağlantılandırmasıdır. Duygusal zekânın geliştirilmesi ve öğrenme sürecinin desteklenmesinde kişinin kararlılığı ve bu yolda gerçekleştirdiği planlama önem taşımaktadır (Aktan, 2002, s.411).

Eğitim ve duygusal zekâ – I: İlköğretimde duygusal zekâ

Goleman'ın duygusal zekâ tanımında belirtilen nitelikler öğretilebilir psikolojik ve sosyal becerilerdir ve bu beceriler sayesinde bireyler zihinsel yeteneklerini en üst düzeyde kullanma şansına kavuşabilirler. Duyuşsal beyin öfke, sevgi gibi duyguları denetler. Etkin ve eğitici çocukluk yaşantıları bu duyguların denetlenmesini sağlar. Duyuşsal deneyimlerin denetlenmesi şansa bırakıldığı zaman duygusal zekâ gelişiminde sorunlarla karşılaşılır. (Öner, 1998, s.192-195)

Eğitim ortamlarında yer alan katılımcılarla yapılan araştırmalar duygusal zekâ ile sosyal beceriler arasında bağlar olduğunu ortaya koymaktadır. Duygusal zekâyla ilişkili becerilerin öğrencilere öğretilmesinin yararları arasında, öğrencilerin kişilerarası

durumlarda sosyal becerilerini iyileştirmek, sorunlarını çözerken izledikleri yaklaşımlarını iyileştirmek, davranışlarını yönlendirmek ve kişilerarası becerilerini artırmak bulunmaktadır (Cherniss, 1998,s.26-29).

Literatürün bir kısmı sosyal ve duygusal öğrenmenin aktarılmasına ve bu aktarımın öğrencinin sınıf ortamı içinde kişilerarası becerilerini geliştirme biçimine yoğunlaşmaktadır. Duygusal zekâ ve duygusal zekânın eğitim idareciliği ve kişilerarası becerilerle ilişkisiyle de ilgili araştırmalar vardır. Bir çok sosyal yeterlilik duygusal zekâyâ sahip yöneticilerde tutarlı biçimde ortaya çıkmaktadır. Özel anlamda, bu yöneticiler yüksek düzeyde öz-güven, duygu denetimi, motivasyon, ısrar / azim, ikna yeteneği ve kişilerarası ilişki geliştirme becerileri sergilemektedir (Cherniss, 1998,s.26-29).

Öz-farkındalık gibi kişilerarası becerileri geliştirmek başka bir çalışma alanıdır. Artan öz-farkındalık, duygusal tepkileri düzenleme becerisiyle korelasyon göstermektedir. Araştırma bu korelasyonu çocuklar açısından olumlu onaylamaktadır (Gore, 2000).

Diğer çalışmalar sınıf içinde öğrenci davranışını değiştirmek bakımından duygusal zekâ öğretiminin yararlarını incelemişlerdir. Sonuçlar sınıf içi davranışın akademik bilgilere göre duygusal zekâ değişkenleriyle daha kolay bir biçimde kestirilebildiğini göstermektedir (Ford & Tisak, 1983,s.196-206).

Müfredat düzenlemesiyle davranış değişimi, duygusal zekâ ve ilk öğretimle ilgili araştırmanın ana konularından biri oluşturmuştur. Sosyal ve kişisel becerilerden yoksun öğrencilere yönelik gerçekleştirilen müdahaleler müfredatta duygusal zekâ öğelerini kullanmaktadır (Gore, 2000). Sosyal ve duygusal öğrenme (SEL) programları olarak adlandırılan bu tür projeler, öğrenciler arasında işbirliğini gerçekleştirmek ve disiplin sorunlarını gidermek için sınıftaki gelişimsel sorunları çözmek için yollarını aramaktadırlar. SEL programlarının öğrencilerin sınıf içindeki kişiler arası sosyal becerilerinin artışıyla etkili oldukları gözlemlenmiştir. (Finley, 2000).

Bununla birlikte ilk öğretimde duygusal zekâyâ yönelik bir eleştiri sosyal kontrol aracı olarak kullanılabileceği doğrultusundadır. Duygusal zekâ temelli müfredat geliştirme çabaları, duygusal zekâyı belli duygusal tepkilerin oluş nedenlerini

tartışmaktan ve bireyden bireye farklılaşmalarını anlamaktan çok duygusal ve davranışsal tepkileri, doğruluğu kanıtlanıp belirlenmiş duygu ve davranış biçimlerine yönelik değişimleri gerçekleştirmeyi içermektedir. Sosyal kontrol amacı güden bu tür yöntemler doğru bulunmaktadır çünkü eğitim kurumları ahlaki anlamda kabul edilebilir olanı tanımlamaktadırlar ve duyguların dışavurum biçimlerine ilişkin kültürel ve cinsiyet kaynaklı ayrımları gözardı etmektedirler (Boler, 1999).

Eğitim ve duygusal zekâ – II : Üniversitede duygusal zekâ

Literatürde, üniversite öğrencileriyle de, birey ve grup özellikleri duygusal zekâ ile ilişkilendirilmiştir. Bazı çalışmalar duygusal zekâ ve cinsiyet akademik beceri ve sosyal yeterlilikler arasındaki ilişkiyi gözlemlemiştir.

Üniversite öğrencileri arasında duygusal zekâ kullanımına ilişkin çalışmalar cinsiyetten kaynaklanan farklılıkları incelemiştir. Bulgular duygusal zekâ açısından erkekler ve kadınlar arasında –kadınların daha yüksek skorlar almalarına karşın- çok az bir farklılık olduğunu göstermektedir (Sutarso, 1996). Buna karşın kişilerin kendi kendilerini duygusal zekâ açısından değerlendirdikleri testlerde kadınlar, gerçek duygusal zekâ değerlendirmelerinde daha yüksek skorlar almalarına rağmen kendilerini erkeklerden daha düşük oranlarla değerlendirmektedirler (Petrides & Furnham, 2000, s.449-460).

Diğer çalışmalar duygusal zekâ ile akademik beceri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Öğrenme bozuklukları olan öğrenciler uyumluluk ve diğer sosyal becerilere bağlı duygusal zekâ ölçütlerinde düşük skorlar getirmektedirler. Sonuç olarak, bu kişiler başkalarıyla ilişki kurarlarken daha büyük güçlükler yaşamaktadırlar (Mellard, 1992,s.251-271). Dahası, üstün yetenekliliğin duygusal zekâ ölçütlerinde yüksek skorları ifade ettiği düşünülmüştür. Zekâ, yaratıcılık ve yöneticilik becerilerinde sıradışı bir beceri olarak belirlenen üstün yetenekliliğin duygusal zekâ ölçütleriyle ilişkisi olduğu saptanmıştır. Yüksek duygusal zekâlı öğrencilerin kişilerarası ilişkilerle ilgili duygusal malzemeyi düşük duygusal zekâlılara göre daha bütüncül olarak organize ettikleri ve etkileşimlerini daha doğru olarak tarif ettikleri gözlemlenmiştir (Mayer, 2001,s.131-146). Bu nedenle, üstün yetenekli öğrenciler yalnızca yüksek IQ düzeyleri

bakımından değil, aynı zamanda duygusal mesajları anlamak konusunda da daha büyük becerilere sahiptirler. Bu beceri üstün yetenekli öğrenciyi ortalama öğrenciden farklı kılan olgu olabilir. Not ortalamasıyla duygusal zekâ karşılaştırıldığında hiç bir korelasyona rastlanmamıştır (Sutarso, 1996).

Üniversite öğrencileri arasındaki sosyal yeterlilikler duygusal zekâ değişkenleriyle ilişkilidir. Sosyal yeterlilikler diğerleriyle ilişki kurmak, empati, kişinin kendisine ilişkin bir düşüncesi olması ve görsel uyaranların doğru bir biçimde yorumlanması gibi becerileri kapsamaktadır. Üniversite mezunu öğrencilerle duygusal zekâ ve sosyal yeterlilikler üzerine yapılan çalışmalar yerleşik psikolojik ölçütlerle duygusal zekâ öğeleri arasında korelasyonlar olduğunu ortaya koymaktadır (Davis, 1983,s.864-877).

Dahası görsel uyaranlar ve duyguların doğru algılanması üzerine yapılan araştırmalar bireylerin duyguları anlayışlarında ve düzenleme becerilerinde ve bu duyguları davranışı yönlendirmek için kullanmasında farklılaşmaktadır (Finegan, 1998). 140 lisans öğrencisinin katıldığı bir çalışmada bulgular, görsel uyaranlarla aktarılan duygusal mesajı doğru bir biçimde algılama becerisinin katılımcının farklı duygusal ipuçlarını anlamalarına bağlı olduğunu ileri sürmektedir. duygusal zekâ düzeyi yükseldikçe görsel uyaranlarla aktarılan duyguları anlama ve tahmin etme becerisi da artmaktadır.

Duygusal zekâ ve üniversite öğrencileri arasında grup performansını inceleyen araştırmalar sınırlı sayıdadır. Yapılan araştırmalar, ilişkiler, işbirliği ve takım dinamikleri gibi diğer faktörlerin duygusal zekâ'dan öğrenilen becerileri uygulama becerisi yoluyla geliştirildiğini ve böylece akademik ortamdaki etkililikte rol oynadığını ortaya koymaktadır (McDowelle & Bell, 1997). Sonuçlara göre bir kişinin bir işi yaparken gösterdiği becerinin %75 ila %96'sı duygusal zekâ gibi değişkenlere bağlıdır. Buna ek olarak, duygusal bilişsizlik takım etkililiğini düşürmekte ve işlevsel olmayan takım etkileşimlerini yaratmaktadır.

IQ ve duygusal zekâya ilişkin sorunlar yüksek öğrenimde de ortaya çıkmaktadır. Üniversite idarecileri üniversite sonrası öğrenci başarısını sağlayan faktörleri belirlemede yoğunlaşmaktadırlar. İdareciler programlarının ve hizmetlerinin üniversite

eğitiminin değerine olan katkısını, öğrencileri gelecekteki mesleki yaşantılarına hazırlamalarını göstermek durumundadırlar. Bu, öğrenci sorunlarının geniş araştırmaların konusu olmasına yol açmıştır. Bu araştırmaların bir kısmı zihinsel gelişimi değerlendirmeye yoğunlaşmıştır (Zhang & RiCharde, 1999,s.721-738). Diğer çabalar yeterlilik ve öz-güven gibi psikososyal gelişim ögelerine yoğunlaşmışlardır (Kuh, 1995,s.123-156). Ama literatüre göre başka bir yeterlilik yaşamdaki başarıyı etkilemektedir. Bu duygusal zekâdır.

Yüksek öğrenimde duygusal zekâ ögelerini içeren programlar yok denecek kadar azdır (Goleman, 2001,s.27-44). Üniversite öğreniminde, özellikle eğitsel idarecilik ve yöneticilik alanında duygusal zekâyı inceleyen bir kaç çalışma yapılmıştır (Jaeger, 2001). Duygusal zekâ becerilerinden yoksunluk organizasyonlarda etkin olmayan takım performansına neden olmaktadır (McDowelle & Bell, 1997). Bir çalışmada üniversite mezunu öğrencilerle test öncesi ve sonrası deneyi uygulanmıştır. Öğrenciler aynı dersin farklı bölümlerine yönlendirilmişler; bölümlerden biri duygusal zekâ müfredatı içermiştir. Dönem sonunda duygusal zekâ bölümü katılımcıları arasında duygusal zekâ kazanımları ölçülmüştür (Jaeger, 2001). Bu türden bulgular üniversite mezuniyeti sonrasında / yüksek lisansa hazırlık programlarında duygusal zekâ eğitimi önerilerini beraberinde getirmiştir (McDowelle & Bell, 1997).

Duygusal zekâ ölçümü

Bar-On Duygusal Zekâ Testi (Bar-On Emotional Quotient Inventory)

Sonuç olarak, duygusal zekâ ve duygusal zekânın eğitim dışı ortamlardaki uygulamalarla olan ilişkisi üzerine göreceli olarak daha yaygın bir literatür bütünü vardır. Duygusal zekâ ve ilkökul öğrenimindeki uygulamasıyla ilgili araştırmalar da vardır. Duygusal zekâ, yüksek öğrenim ortamında da çalışmalarla incelenmiştir. Yüksek öğrenimdeki çalışmalar genel olarak öğrencilerin demografik, akademik veya sosyal değişkenlerinin duygusal zekâ ölçütleriyle olan bağlantıları üzerine yoğunlaşmıştır.

Amaçlar

Bu tez çalışmasında, Dr. Reuven Bar-On'un (1997) geliştirdiği (BarOn EQ-i /Bar-On Emotional Quotient Inventory) Türkçe dil eşdeğerliliği, güvenirlik ve geçerlik çalışmalarının yapılması amaçlanmıştır.

Farklı aşamaları içeren bu çalışmanın özel amaçları aşağıda belirtilmektedir:

1. Bar-On Duygusal Zekâ Testi'nin Türkçe formu ile İngilizce formu arasında manidar ilişki var mıdır?
2. Bar-On Duygusal Zekâ Testi'nin iki yarı puanları arasında manidar bir ilişki var mıdır?
3. Bar-On Duygusal Zekâ Testi'nin Türkçe formunun iki ayrı kez uygulamasından elde edilen puanlar arasında manidar bir ilişki var mıdır?
4. Bar-On Duygusal Zekâ Testi'nin madde analizi sonuçları manidar mıdır?
5. Bar-On Duygusal Zekâ Testi'nin test toplam puanları ve alt testlerden elde edilen puanlar arasında manidar bir ilişki var mıdır?
6. Bar-On Duygusal Zekâ Testi puanları ile Cattell zekâ testi puanları arasında manidar bir ilişki var mıdır?
7. Bar-On Duygusal Zekâ Testi puanları ile 16PF kişilik testi puanları ile arasında manidar ilişki var mıdır?

Önem

İlk bilimsel duygusal zekâ testi olma özelliği taşıyan Baron Emotional Quotient Inventory (Baron Duygusal Zekâ Testi) Dr.Reuven Bar-On tarafından 1997 yılında geliştirilmiştir. Bu testin Türkçe'ye aktarılmasının alanda bir eksikliği gidereceği düşünülmektedir.

Üstün performansın gizli ögesi olduğu düşünülen EQ ile ilgili olarak, ülkemizde, hem endüstri psikolojisi çerçevesinde çalışan, hem de sosyal bilimlerde çalışmalar yapan araştırmacıların kullanabilecekleri bir Türkçe duygusal zekâ testi, hem iş hayatına hem de Türk kültürüne önemli katkılar sağlayabilecektir.

Örgüt iklimi, iletişim gibi işletmenin ve eğitimin ortak çalışma alanlarında yeni araştırmalara yol açacağı düşünülmektedir. Ayrıca, zekâ, kişilik vb özellikleri ölçen testlerin ortaya çıkaramadığı ancak bireyin performansındaki, ilişkilerindeki farklılığı tanımak konusunda yol gösterici bir kavram olarak duygusal zekânın, bilimsel platformda incelenmesini sağlayacaktır.

Bir Türkçe duygusal zekâ testi ile yapılacak çalışmalar, bireylerin iş veya kişisel/sosyal hayatlarındaki eksik yönlerini tanımalarında ve bu bilgiler ışığında kendilerini yeniden eğitmelerinde çok önemli yönlendirici bir rol taşıyacaktır.

Psikoloji ve Psikolojik danışma alanlarına yeni bilgi katacağı, bu bilginin de okul,örgüt gibi ortamlardaki bireylerin kişisel gelişimlerine yardımcı olacak bir olgu olarak kullanılabilceğı düşünülmektedir.

Personel seçiminde, Rehberlik Araştırma merkezlerinde veya servislerinde bireyi tanıma teknikleri arasında kullanılabilcek yeni bir araç olarak literatüre geçebilecektir.

Sayıtlar

Bu çalışmada, çalışmanın sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için temel alınan sayıtlar aşağıda belirtilmektedir: *niceliksel ?*

1. Duygusal zekâ niteliksel olarak ölçülebilen bir kavramdır.
2. Duygusal zekânın literatüre dayanılarak, kavram boyutunda tanımlanabilceğı varsayılmaktadır.
3. Duygusal zekânın, Bar-On Duygusal Zekâ Testi'nin *→ nitelik ?* alt testleri ile ölçülebileceğı varsayılmaktadır.
4. Duygusal zekâ testlerinin gerçeğı yansıtma derecesi, büyük ölçüde onu alan deneklerin verecekleri doğru, gerçekçi bilgilere dayalıdır.
5. Bar-On Duygusal Zekâ Testi'nin kullanımı çok özel bir bilgi ve beceri gerektirmez.
6. Araştırma kapsamı içindeki kullanılan denekler, evren grubunu yeterli düzeyde temsil etmektedir.
7. Araştırmada kullanılan Bar-On Duygusal Zekâ Testi'nin bütün denekler tarafından samimiyetle cevaplandırıldığı kabul edilmiştir.

8. Araştırmada kullanılan Cattell Zekâ Testi ve 16 PF Kişilik Testi güvenilir ve geçerli ölçüm araçlarıdır.

Sınırlılıklar

1. Çalışmanın örneklemini İstanbul sınırları dahilinde, finans ve sanayi kesiminde çalışan ve üniversitede okuyan farklı cinsiyet, eğitim ve meslek gruplarına sahip, 18-55 yaş grubu bireyler oluşturmaktadır. Araştırma, bu bireylerden elde edilen verilerle sınırlıdır.

2. Duygusal zekânın ölçümü Bar-On Duygusal Zekâ Testi'nin alt test boyutları ile sınırlıdır.

Tanımlar

Bar-On Duygusal Zekâ Testi (Bar-On Emotional Quotient Inventory): Kısaltılmış olarak BarOn EQ-i olarak kullanılmaktadır.

Duygu: Duygu, algısal, deneysel, fiziksel, bilişsel ve diğer değişimleri anlaşılır şekilde ruh halleri ve hislere dönüştüren, organize olmuş bir yanıt sistemidir (Smith & Lazarus, 1990, s.610).

Zekâ: "Bireyin zor, karmaşık, soyut, ekonomik, gayeye uygun, sosyal değeri olan ve orijinal nitelikler taşıyan zihinsel davranışları yapabilme ve bu koşullar altında bireyin enerjisini davranışlar üzerine toplayabilme ve heyecanlara karşı koyabilme yeteneği" olarak tanımlanmıştır (Özgüven, 1998).

Kişilik: Bir kişinin çevreye uyum sağlamasını belirleyen karakteristik davranış örüntüleri ve düşünme biçimleridir (Atkinson, 1995).

Duygusal zekâ (EQ-Emotional Quotient): Kişinin kendisinin diğerlerinin duygularını kontrol etme, bunlar arasında seçim yapabilme ve kişinin bu duygularını hayatına yön vermede kullanabilme kabiliyetini içeren sosyal zekânın bir tipidir (Mayer & Salovey, 1993).

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde duygusal zekâ konusunu çeşitli açılardan ele alan ve inceleyen araştırmalar konu içeriklerine ve yurt içinde ya da yurt dışında yapılmış olmalarına göre gruplandırılarak sunulmuştur.

Duygusal Zekâ ile İlgili Türkiye'de Yapılmış Çalışmalar

Konya Selçuk Üniveristesi'nde yapılan bir çalışmada Üniversite öğrencilerinin sahip oldukları duygusal zekâ düzeyi ile 16PF kişilik özelliği arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırma ile ilgili veri toplamak amacı ile iki araç kullanılmıştır. Bunlardan ilki 16 PF Kişilik Faktörü Envanteri, ikincisi ise Hall (1999) tarafından geliştirilen ve araştırmacı tarafından Türkçeye uyarlanan Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeğidir. Bu çalışmaya göre:

1. Duygusal zekâ ile kişilik özellikleri arasında %63 oranında bir benzerlik bulunmuştur. Duygusal zekâ değerlendirme ölçeğinin sadece birinci alt boyutu olan "duygularının farkında olma" boyutu ile 16 PF Kişilik Faktörü Envanteri'nin ölçtüğü 16 kişilik özelliğinden hiçbiri arasında ilişki gözlenmemiştir.

2. Duygusal zekâ ile cinsiyet arasındaki ilişki açısından duygularının farkında olma, duygularını yönetme ve kendini motive etme alt boyutlarında erkeklere ait aritmetik ortalamanın kızlara ait aritmetik ortalamadan daha yüksek olduğu tesbit edilmiştir. Bunun yanısıra empati alt boyutunda ise kızlara ait aritmetik ortalama erkeklere ait aritmetik ortalamadan daha yüksek çıkmıştır (Ergin, 2000).

Bir diğer çalışma da Hacettepe Üniversitesinde yapılan "Liderlik ve Liderlik Zekâsı" adlı çalışmadır. Bu çalışmaya göre iş dünyasında üstün başarıyı belirleyen üç kriter: azim ve kararlılık, aidiyet, özgüven olarak saptanmıştır. IQ kriterleri ise bu üç EQ kriterinden sonra gelmektedir. IQ kriterleri örgütlere girme konusunda birincil önemdeyken, çalışma hayatının içinde yerini EQ kriterlerine bırakmaktadır.

Araştırmanın bir diğer sonucu da insanların artan yaş ve tecrübeyle birlikte duygusal yeterliliklere verdikleri değerin yükselmesidir (Aydın, 2001).

Bir başka çalışma da yine Hacettepe Üniversitesi'nde yapılmıştır: İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Duygusal Zekâ Becerilerini Kullanabilme Düzeyleri Konusunda Yöneticilerin ve Öğretmenlerin Görüşleri". Bu çalışmaya göre ilköğretim okul müdürlerinin öğrenim durumları ve kıdemleri ne olursa olsun, kendilerini algılama biçimleri ile öğretmenlerin müdürleri algılamaları farklılık göstermektedir. Bu durum okul müdürlerinin duygusal zekâ becerilerini geliştirme ve kullanma konusunda hizmetiçi eğitime ihtiyaçları olduğunu göstermektedir (Balcı, 2001).

Duygusal Zekânın Ölçülmesi : Duygusal Zekâ Ölçekleri

Duygusal zekâ kavramını ölçmek için bir çok gereç vardır (Bar-On, 1997; Bernet, 1996; Boyatzis, Goleman, & Rhee, 1999; Mehrabian, 2000). Duygusal zekânın anlamıyla ilgili farklı yorumlar olduğu için her duygusal zekâ ölçütü, değerlendirdiği olgu bakımından farklılık göstermektedir (BarOn & Parker, 2000). Çeşitli gereçler şunlardır: Karakter Özellikli Mizaç Ötesi Analizi (Trait Meta-Mood Analysis) (Salovey, Mayer, Goldman, Turvey, & Palfai, 1995,s.125-154), Duygusal Algı Testleri (Emotional Perception Tests) (Mayer, DiPaulo, & Salovey, 1990,s.772-781), Duygusal Yeterlilik Envanteri (Emotional Competence Inventory (ECI) (Boyatzis, Goleman, & Hay/McBer, 1999), Çoğul Faktör Duygusal Zekâ Ölçeği (Multifactor Emotional Intelligence Scale (MEIS)) (Mayer & Salovey, 1997, s.3-31), Duygulanım Algılama Ölçeği Biçimi (Style in Perception of Affect Scale) (Bernet, 1996), Duygusal Zekâ Haritası (the duygusal zekâ-Map) (Cooper & Sawaf, 1997,s.15-285), and the BarOn EQ-i (Bar-On, 1997). Diğer gereçler Mayer, Salovey, and Caruso Duygusal Zekâ Testi (Emotional Intelligence Test) (MSCEIT) gibi beceri değerlendirme testleridir.

Mayer ve Salovey'in duygusal zekâ tanımına dayanan Duygusal Yeterlilik Envanteri (Emotional Competence Inventory (ECI)) duygusal zekâyı beş küme içinde düzenlenmiş 25 yeterlilikle ölçmektedir. ECI katılımcılardan kendilerini her maddede 1'den 6'ya kadar olan bir ölçek üzerinde tarif etmelerini ister. Beş küme şunlardır: Öz-Farkındalık, Öz-Düzenleme, Motivasyon, Empati ve Sosyal Beceriler. Her küme üç ila

dokuz yeterlilikten oluşmaktadır. Göreceli yeni bir gereç olan ECI çok az geçerlik verisi toparlandığı için halen deneme / uygulama düzeyinde değerlendirilmektedir (Boyatzis et al., 2001). Mayer and Salovey'nin duygusal zekâ tanımlarına dayanan diğer iki ölçek de Karakter Özellikli Mizaç Ötesi Ölçeği (Trait Meta-Mood Scale) ve Duygusal Algı Testleridir (Emotional Perception Tests) (Pfeiffer, 2001,s.138-147). Karakter Özellikli Mizaç Ötesi Ölçeği duygulara ve tepkilere yönelik duyarlılığı ölçen 30 maddelik bir kendilik değerlendirme testidir. Duygusal Algı Testleri çeşitli uyaranlara tepkiler yoluyla duygusal algıyı ölçmektedir. Tepkiler altı duygusal ölçek üzerinde ölçülmektedir: Mutluluk, Mutsuzluk, Öfke, Korku, Şaşkınlık ve Tiksinti.

Çoğul Faktör Duygusal zekâ Ölçeği (The Multifactor Emotional Intelligence Scale) (MEIS) ve daha güncel olan Mayer, Salovey, and Caruso Duygusal Zekâ Testi (MSCEIT) de Mayer ve Salovey'in duygusal zekâ tanımına dayanmaktadır. Her iki gereç de duygusal zekâyı bilginin işlenişiyle ilişkilendirerek ölçmektedir (Bar-On & Parker, 2000). MEIS dört ögeye ayrılmıştır: duygusal algı, düşüncenin duygusal olarak yaratılması, duygusal anlayış ve duygusal denetim. MSCEIT algı, yaratım, anlayış ve denetim için alt skorlar kadar bütüncül bir duygusal zekâ skoru elde etmek için düzenlenmiştir (Bar-On & Parker, 2000).

Duygulanım Algılama Ölçeği Biçimi (SIPOAS) kişinin üç duygusal farkındalık biçimlerinden birine ilişkin tercihini ölçmek için geliştirilmiş 93 maddelik bir gereçtir. Üç biçim şunlardır: Beden Temelli, Değerlendirme Odaklı, Mantık Yönelimli. Beden Temelli biçim duygu farkındalığından önce ya da bu farkındalığa eşlik eden bedensel hislere ilişkin bir farkındalıktır. Değerlendirme Odaklı biçim, kişinin kendi içinde neler olup bittiğini anlama çabasıdır. Mantık Yönelimli biçim, başlangıçtaki hisle tepki arasındaki mantığın içerilmesidir. Bu belli bir duygusal tepkiyi denetim altına alma ya da bundan kaçınma çabasıdır (Bernet, 1996).

Duygusal Zekâ-Haritası, duygusal zekâyı beş ögeye ayırmaktadır: Halihazırdaki Ortam, Duygusal Verileri Okuma Becerisi, Duygusal Zekâ Yeterlilikleri, Duygusal Zekâ Değerleri, Tutumları ve Sonuçları. Katılımcılardan duygularını dört puanlık likert ölçeğinde değerlendirmeleri istenir. Her bir tepki için verilen puan değerleri kompozit öge skoru için toplanır. Bu toplam daha sonra Optimal'dan İhtiyatlı'a skorlanmış bir aralığa göre düzenlenir (Cooper & Sawaf, 1997,s.15-285).

Bu bölümden sonraki yöntem bölümünün, BarOn EQ-i'nin Türkçe formunun geliştirilmesine ilişkin bir seri çalışmayı içermesinden dolayı, her bir çalışmayla ilgili küçük bir giriş verilecektir. Bu girişlerde, ilgili çalışmanın amacı ve hipotezi belirtilecektir.

BÖLÜM III

Baron EQ-i Duygusal Zekâ Ölçeği Tanıtımı

BarOn EQ-i, Dr. Reuven Bar-On'un 1997 yılında geliştirdiği, duygusal zekâ boyutlarını ölçen 133 maddelik, 1'den 5'e doğru artan derecelendirme ölçeğine göre yanıtlanan bir kağıt-kalem testidir. On beş duygusal zekâ boyutunun gruplandırıldığı beş ana boyutu bulunmaktadır: Kişilerarası, Kişiye özgü, Stres Yönetimi / Denetimi, Uyumluluk ve Genel Mizaç. Her ölçek kendi içinde iki ila beş alt ölçeğe ayrılmıştır. Her alt ölçek de altı ila dokuz maddeden oluşmakta ve yanıt seçenekleri "yanıt yok", "çok nadir veya benim için geçerli değil", "benim için nadiren geçerli", "benim için ara sıra geçerli", "benim için genellikle geçerli" ve "benim için geçerli ya da çok sıklıkla geçerli" şeklinde sıralanmaktadır. Böylelikle ölçek, birebir ölçek ve alt ölçek skorları gibi bütüncül bir duygusal zekâ skoru sağlayan 133 maddeden oluşmaktadır.

Kişiye özgü ölçek beş alt ölçekle ölçülmektedir: Duygusal Öz Farkındalık, Girişkenlik, Öz Saygı, Öz-Gerçekleştirim ve Bağımsızlık. Bu beceri katılımcılardan kişisel duygularını tanıma / belirleme ve anlama becerilerini değerlendirmek amacıyla yanıtlamaları istenen 40 maddeden oluşmaktadır. Örneğin katılımcılara duygularını ifade etmek konusunda kendilerini rahat hissedip hissetmedikleri ve hissediş biçimlerini anlayıp anlamadıkları sorulur.

Kişilerarası ölçeği üç alt ölçek oluşturmaktadır: Empati, Sosyal Sorumluluk ve Kişilerarası İlişkiler. Bu ölçek içinde katılımcılardan diğerlerine yönelik duygularını 28 maddede tanımları / belirlemeleri istenir. Katılımcılardan diğerlerinin duygularını tanıyıp tanıma / belirleme ve anlama becerisi gösterip göstermediklerini değerlendirmeleri istenir.

Uyumluluk ölçeği üç alt ölçekte 26 maddeyle ölçülmektedir. Bu üç alt ölçek şunlardır: Gerçeklik Değerlendirmesi, Esneklik ve Problem Çözme. Katılımcılar yaşamlarındaki sorunlarla ve değişimlerle başa çıkma becerileri bakımından ölçülmektedir. Katılımcılara, karşılarına çıkan güçlüklerle bir keresinde tek bir adım

atarak ve tepki göstermeden önce durup sorunla ilgili olarak düşünerek yaklaşım yaklaşmadıkları sorulur.

Dördüncü ölçek olan **Stres Denetimi** iki alt ölçek üzerinden ölçülmektedir: Stres Tolerasyonu ve Dürtü Kontrolü . Bu ölçekteki 18 madde duygusal tepkilerini kontrol etme becerilerini belirlemelerini istemektedir. Katılımcılara, stresle çok huzursuzluğa kapılmadan başa çıkıp çıkmadıklarıyla ve en umut kırıcı sorunlarla başa çıkma becerileriyle ilgili sorular sorulur.

Beşinci ölçek olan **Genel Mizaç** ölçeği iki alt ölçekte ölçülmektedir: İyimserlik ve Mutluluk. Katılımcılardan bu 17 maddelik ölçek yaşamla ilgili genel görüşlerini belirlemeleri istenir. Örnek olarak, katılımcılara yaşamlarından memnun olup olmadıkları ve normal olarak kendileri için en iyi olanı umut edip etmedikleri sorulur.

Son olarak tepkinin dayandığı eğilimi ölçen dört madde vardır. Bu maddeler katılımcının samimi bir biçimde yanıt verip vermediğini ve sonuçların katılımcının duygusal zekâ'sunun doğru yansıması olup olmadığını belirlemek için kullanılır.

BarOn EQ-i'nin her bir alt boyutun tanımlamaları şu şekildedir:

Duygusal özfarkındalık: Kendi duygularını anlayabilme kabiliyetidir. Sadece duyguların farkında olmak değil, bu duyguların nedenlerini de anlayabilme, bunlar arasındaki farklılıkları anlayabilme yeteneğidir. Bu alandaki ciddi eksiklikler duygularını sözel ifade edememe (alexithymic) durumlarına neden olabilmektedir.

Girişkenlik: Duygularını, inanaçlarını ve düşüncelerini ifade edebilme ve haklarını yıkıcı olmayacak şekilde savunabilme yeteneğidir. Girişken insanlar ne çok kontrollü ne de utangaçtırlar. Genelde direk olarak duygularını çekinmeden ifade ederler.

Özsaygı: Özsaygı kendine saygı duymak ve temelde kendini iyi olarak kabul etmektir. Kendini kabul etmek, pozitif ve negatif tarafları kadar limitlerini ve kapasitesini kabul etmek yeteneğidir. Duygusal zekânın bu boyutu güvenlik duygusu, kendine güven, özyeterlilik duygusu ile de ilişkilidir. Özsaygısı olan bir kişi kendini başarılı ve tatminkar hisseder. Tam tersi durumlarda ise kişi kendini aşağı ve yetersiz hisseder.

Öz Gerçekleştirme: (Kendini gerçekleştirme): Potansiyel kapasitesinin farkında olma yeteneğidir. Anlamlı, zengin ve dolu bir hayat yaşamak amaçlanır. Bu insanlar potansiyellerini anlamlı ve hoş uğraşlarla ve uzun vadeli hedefler koyarak gerçekleştirirler. Kapasitesini ve yeteneklerini sürekli geliştirmek üzere hiç bitmeyen, dinamik bir süreçtir. Yapabileceğinin en iyisini yapmak ve kendini genelde geliştirmeye çalışmakla yakından ilişkilidir.

Bağımsızlık: Kişinin düşünce ve davranışlarında otokontrol ve oto yönetim yapabilme ve duygusal anlamda bağımlı olmama becerisidir. Bağımsız insan tipleri planlama ve önemli kararlar almada kendilerine güvenirlere. Buna rağmen doğru karar almadan önce başkalarının fikirlerini de sorar ve dikkate alırlar. Başkalarından danışmanlık almak bu anlamda bağımlılık işareti sayılmaz.

Empati: Empati başkalarının duygularının farkında olmak ve anlamaktır. Bu duyguların nasıl ve nedenleri konusunda duyarlı olmaktır. Başkalarını "duygusal anlamda okuyabilmektir". Empatik insanlar başkalarını umursar ve onlara ilgi gösterir.

Kişilerarası ilişki: Bu boyut, samimiyet ve karşılıklı sevgiyi içeren başarılı bir ilişkiyi kurma ve devam ettirebilme yeteneğidir. Karşılıklı başarılı ilişkinin anlamı kazançlı ve hoş bir sosyal değiş tokuşu içerir. Pozitif bir kişilerarası ilişki sevgi ve sıcaklığı hem alma hem verme yeteneği ve bu muhabbeti başka bir insana iletme becerisi ile karakterize edilir. Bu duygusal beceri genellikle başkalarına duyarlı olmayı, iyi ilişkiler kurma isteğini ve ilişkilerde tatmini gerektirir

Sosyal sorumluluk: Sosyal grubun içinde kendini yapıcı, paylaşımcı, işbirlikçi gösterme yeteneğidir. Kişisel bir çıkarı olmadan da sorumlu davranabilme becerisini içerir. Sosyal sorumluluğu olan insanlar sosyal bilince sahiptirler. Bu boyut bir şeyleri başkaları için ve başkaları ile yapabilme , sosyal kuralları desteklemek yeteneği ile de ilgilidir. Yeteneklerini sadece kendileri için değil kollektif amaçlar için kullanırlar. Bu beceriden yoksun olan insanlar antisosyal fikirlerden hoşlanır, başkalarından faydalanmaya çalışır, tacizkar davranabilirler.

Problem çözme: Problem çözme yeteneği problemleri belirleyip tanımlayabilmenin yanısıra efektif çözümlerini de bulabilme becerisidir. Bu boyut

vicdanlı olma, disiplinli ve sistematik olma ve problemlere metodik yaklaşma ile de yakından ilgilidir.

Gerçeklik değerlendirmesi: Tecrübe edilmiş olanla, objektif olarak varolan arasındaki ilişkiyi değerlendirebilme yetisidir. Ani durumlara çabuk uyum sağlayabilme, olaylara doğru pencereden bakabilme, hayal kurup abartmadan olayları oldukları gibi yaşayabilme becerilerini kapsar. Pragmatizm, objektif olma, düşünce ve fikirlerini kanıtlamak gerçeklik değerlendirmesini vurgular. Ani durumlara tam olarak uyabilme becerisidir aynı zamanda.

Esneklik: Duygu, düşünce ve davranışlarını değişen durumlara uydurabilme becerisidir. Bu insanlar göstergeler onların yanlış yaptığını gösterdikleri zaman fikirlerini değiştirebilme yetisine sahiptirler. Farklı görüş, durum ve uygulamalara genelde açıktırlar.

Strese tolerans: Stresli durumlarda ve üzücü durumlarla başa çıkabilme yeteneğidir. Zor durumlarda çok fazla ezilmeden altından kalkabilirler. Bu tür insanların umutsuzluk ve çaresizlik yerine kriz ve problemlerde strese toleransları yüksektir. Bu faktörün yüksek olmadığı kişilerde anksiyete boyutu yüksektir.

Dürtü kontrolü: Dürtülere direnç gösterebilme veya erteleyebilme, onları kontrol edebilme becerisidir. Bu agresif dürtülerini, hoş olmayan davranışları kabul ederek bunu kontrol edebilmeyi sağlar. Dürtülerini kontrol edemeyenler gerilimlerle başa çıkamama, kızgınlığını kontrol edememe, kendini kontrol edememe, taşkın hareket etme gibi durumlar yaşarlar.

Mutluluk: Kendi hayatından tatminkar olma, kendinden ve başkalarından memnun olma ve eğlenebilme becerisidir. Mutlu insanlar sık sık kendilerini iyi hissederler ve çalışırken ve boş zamanlarında içleri rahattır. Eğlenmenin getirdiği fırsatları kullanırlar. Bu faktörde düşük puan alan kişiler gelecek konusunda umutsuz, sosyal geri çekilme, isteksizlik, suçluluk duygusu, yaşamda başarısız hissetme, hatta daha ileri safhalarda intihara meyil gibi belirtiler gösterebilirler.

İyimserlik: Sıkıntılı durumlarda bile hayatın daha parlak tarafından bakma ve pozitif düşünceyi devam ettirebilme yeteneğidir. Günlük hayata pozitif bir yaklaşımdır. Depresyonun en bilinen semptomu kötümserliğin tersidir.

Testin geliştirilmesinde yapılan çalışmalar

Güvenirlilik

Güvenirlilik bir gerecin çeşitli kereler farklı katılımcılardan oluşan gruplarla bir fenomeni doğru bir biçimde ölçmesiyle ilişkilidir (Creswell, 1994). BarOn EQ-i'nin yüksek bir güvenilirlik derecesi olduğu bulgulanmıştır (Bar-On, 1997).

Bir testi aynı kişilere, benzer koşullarda birkaç kez uygulayarak, bu uygulamalarda aynı kişiler için elde edilen değerler arasındaki ilişkiye bakılması yoluyla güvenirlilik tahminine test tekrar test yöntemiyle güvenirlilik belirleme denir (Aiken, 1979,s.59). Diğer bir güvenirlilik çalışması olan test-tekrar test güvenirliliği çalışmalarına göre bir test çalışmasından diğerine elde edilen bulgularda tutarlılık bulunmaktadır. BarOn EQ-i için bir aydan dört aya uzanan test ve yeniden test değerleri .78'den .92'ye ve .55'ten 82'ye uzanmaktadır. Bu bulgular BarOn EQ-i'nin güvenilir bir gereç olduğu tezini desteklemekte ama duygusal ve sosyal işleyişteki değişikliklere duyarlı olduğunu ileri sürmektedir (Bar-On, 1997).

BarOn EQ-i için bir aydan dört aya uzanan test ve yeniden test değerleri .78 ile .92 ve .55 ile .82 arasında değişmektedir. Bu bulgular BarOn EQ-i'nin güvenilir bir gereç olduğu tezini desteklemekte ama duygusal ve sosyal işleyişteki değişikliklere duyarlı olduğunu ileri sürmektedir (Bar-On, 1997).

Geçerlik çalışmaları

Geçerlik bir gerecin ölçmesi için düzenlendiği olguyu ölçme derecesiyle ilişkilidir (Creswell, 1994). Bar-On Duygusal Zekâ- Testi'nin geçerliliğini altı ülkede altı geçerlik türleriyle değerlendirmektedir. Çalışmalar şunlar üzerine yapılmıştır: içerik ve yüzey geçerliliği; faktörel geçerlik; yapı geçerliliği (construct validity); konvarjent geçerliliği; sapma geçerliliği (divergent validity); kriter grubu geçerliliği; farklılaştırıcı öge geçerliliği (discriminant validity); ve tahmin geçerliliği (predictive validity).

İçerik ve yüzey geçerliliği bütün ölçeklere ilişkin maddelerin söz konusu araştırma alanını ne ölçüde iyi yansıttığını ve katılımcı tarafından anlaşılma kolaylığını göstermektedir (Creswell, 1994). BarOn EQ-i maddelerin üretildiği ve seçildiği bir yöntemle geçerlik taramasından geçirilmektedir. Profesyonel düzeltmenler ve test

öncesi katılımcıları her madde için geri beslemeler sağlamışlardır. Dahası, ek bilgi testi alan katılımcılardan yıllar içinde toplanmıştır.

Faktörel geçerlik alt ölçek yapısının uygulamalı ve teorik doğruluk derecesinin değerlendirilmesi için kullanılmıştır (Bar-On, 1997). Bu inceleme zihinsel olmayan zekâ öğelerinin yapısal anlamda varolup olmadıklarının görülmesi için kullanılmaktadır. Bir çok faktör analizi yapılmıştır ve sonuçlar, umulan teorik alt ölçek yapısıyla uygulanan alt ölçek yapısı arasında yakın eşleşme ortaya çıkarmıştır. Bu envanterin hiyerarşik yapısına destek sağlamaktadır.

Yapı geçerliliği gerecin değerlendirmesi için düzenlendiği olguyu değerlendiriş derecesinin ölçülmesi için kullanılmıştır (Creswell, 1994). Geçerlik, envanterin alt ölçek skorlarının diğer yerleşik gereçlerin çeşitli ölçek skorlarıyla korelasyonu yardımıyla oluşturulmuştur. 12 yıllık bir süre boyunca altı ülkede BarOn EQ-i ile birlikte on gereçle çalışılmıştır (Bar-On, 1997). Örneğin, 16 Kişilik Faktörü Envanteri (Personality Factor Questionnaire) (Bar-On, 1997) Duygusal Farkındalık alt ölçeğiyle .30 korelasyon; Girişkenlik alt ölçeğiyle .60 korelasyon, Sosyal Sorumlulukla .40 korelasyon ve Bağımsız Davranma'yla .44 korelasyon göstermektedir. 15 alt ölçeğin her biriyle diğer yerleşik gereçler arasındaki olumlu korelasyon envanterin yapı geçerliliğine destek sağlamıştır.

Konverjent geçerlik gerecin aynı ya da benzer yapılara tekabül eden dışsal ölçülerle korelasyon gösterip göstermediğini değerlendirir (Bar-On, 1997). BarOn EQ-i geçerliliği öz-değerlendirmelerinin, gözlemci değerlendirmelerinin, atıf biçiminin (attributional style) ve iş stresiyle başa çıkılmasının, iş performansının, ve iş memnuniyetinin kullanılması yoluyla sağlanmıştır. Genelde, BarOn EQ-i ile öz-değerlendirme ve gözlemci değerlendirmeleri arasındaki korelasyonun derecesi ortalama .57'yle ve sırasıyla .52'yle yüksektir. Dahası yaklaşım biçimi ile envanterin test ettiği duygusal ve sosyal zekânın boyutları arasında belirgin bir bağ bulunmuştur. İş stresinin, iş performansının ve iş memnuniyetinin değerlendirilmesinin sonuçları da öz-belirtim ölçeğine dayalı güçlü bir bağ ortaya koymuştur (Bar-On, 1997).

Sapma geçerliliği (divergent validity) gerecin ölçmesi amaçlanmayan bir şeyi ölçmeyeceğini belirler (Bar-On, 1997). Özel anlamda BarOn EQ-i zihinsel zekâyâ (IQ)

karşılık olarak zihinsel olmayan zekâyı ölçmek için düzenlenmiştir. Diğer zekâ testleriyle yapılan karşılaştırma yoluyla bütün duygusal zekâ ölçeğiyle IQ arasında .12 korelasyon bulunmaktadır. Dahası, spesifik BarOn EQ-i alt ölçekleriyle farklı biçimlerde tanımlanmış diğer envanter alt ölçekleri arasında düşük korelasyon ortaya çıkmaktadır. Örneğin, esneklik alt ölçeği kararsızlığı değil uyumluluğu ölçmekte ve Cattell, Eber, and Tatsouka'nın 16 Kişilik Faktörü Envanteri'nin Duygusal Kararlılık (16 Personality Factor Questionnaire's Emotional Stability) (Bar-On, 1997'de alıntılanmış gibi) ölçeğiyle .15 korelasyon göstermektedir.

Kriter grubu geçerliliği, tahmin edilen içerik alanlarının, söz konusu alanlarda güçlü oldukları düşünülen belli grupları güçlü sonuçlar verecek şekilde ölçüp ölçmeyeceğini değerlendirmektedir (Bar-On, 1997). Geçerlik, BarOn EQ-i'nin çeşitli ortamlarda özel deney gruplarına verilmesiyle değerlendirildi. Spektrumun karşıt uçlarını temsil eden gruplar skorlarda önemli farklılıklar ortaya koymuşlardır. Sonuçlar BarOn EQ-i'nin mesleklere ve meslekle ilgili tercihlere ilişkin profilleri yansıttığını göstermektedir (Bar-On, 1997).

Ayrırtedicilik (discriminant validity) envanterin duygusal ve sosyal anlamda diğerlerinden daha zeki olan kişileri ayırt etme becerisini incelemektedir (Bar-On,

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde sırayla araştırma modeli, verilerin elde edildiği evren ve örneklem, veri toplamada kullanılan araçlar, veri toplama işlemi ve verilerin çözümlenmesinde uygulanan istatistiksel tekniklere ilişkin gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırma, bir testin dilsel eşdeğerlik, güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarını içerdiğinden örneklem yerine çalışma gruplarının kullanılması yoluna gidilmiştir.

Çalışma, çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite okumakta olan kişilerin karışımından oluşan toplam 125 kişi üzerinden veri toplanmıştır. Deneklerin, yaşları 18-53 arasında değişmektedir ve yaş ortalamaları erkeklerde 32.4, kadınlarda 27.9 dır. Denekler 46'sı erkek ve 79'u kadındır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında 3 araç kullanılmıştır. Bar-On EQ-i testi, 16PF kişilik testi ve Cattell zekâ testi uygulanmıştır.

Baron EQ-i duygusal zekâ ölçeği

BarOn EQ-i, Dr. Reuven Bar-On'un 1997 yılında geliştirdiği, duygusal zekâ boyutlarını ölçen 133 maddelik, 1'den 5'e doğru artan derecelendirme ölçeğine göre yanıtlanan bir kağıt-kalem testidir. On beş duygusal zekâ boyutunun gruplandırıldığı beş ana boyutu bulunmaktadır: Kişilerarası, Kişiyeye özgü, Stres Yönetimi / Denetimi, Uyumluluk ve Genel Mizaç. Her ölçek kendi içinde iki ila beş alt ölçeğe ayrılmıştır. **Kişiyeye özgü** ölçek beş alt ölçekle ölçülmektedir: Duygusal Öz Farkındalık, Girişkenlik, Öz Saygı, Öz-Gerçekleştirim ve Bağımsızlık. **Kişilerarası** ölçeği üç alt ölçek

oluşturmaktadır: Empati, Sosyal Sorumluluk ve Kişilerarası İlişkiler. Uyumluluk ölçeği üç alt ölçek oluşturmaktadır: **Gerçeklik Değerlendirmesi**, Esneklik ve Problem Çözme. Dördüncü ölçek olan **Stres Denetimi** iki alt ölçek üzerinden ölçülmektedir: Stres Tolerasyonu ve Dürtü Kontrolü . Beşinci ölçek olan **Genel Mizaç** ölçeği iki alt ölçekte ölçülmektedir: İyimserlik ve Mutluluk. Bu ölçekler ve testin geliştirilmesi ile ilgili bilgiler III. Bölümde detaylı olarak ele alınmıştır.

Cattel zekâ testi

7-6 ile 14-00 yaş arası bireylere uygulanabilen, toplam uygulama süresi 25 dakika olan bir zekâ testidir. R.B. Cattell tarafından geliştirilmiş test Türkçe'ye Beglan Toğrol tarafından uyarlanmıştır. Testten elde edilen toplam puan bireyin zekâ yaşını gösterir. Zekâ yaşı/takvim yaşı x 100 formülü ile bireyin zekâ bölümü hesaplanır. Güvenirlik çalışmalarında iki-yarım test güvenirliliği ile hesaplanan güvenirlilik katsayıları .80 olarak bulunmuştur. Türkçe formunun güvenirliliği .50 nin üzerinde bulunmuştur (Öner, 1997, s.133).

Muhakeme (B)

Soyut kavramları kullanma, bu yolla öğrenme ve muhakeme yeteneğini değerlendirmektedir. 16PF Kişilik profilinde sadece bu faktör kişilik ile değil, farklı bir yeti olan "zekâ" ile ilgili bilgi vermektedir. Öğrenme hızını ve sınırını gösterir. Zihinsel süreçler kişilik özelliklerinin ortaya konuş şeklini belirlemektedir. Cattell'e göre bu yetimizle ilişkileri görürüz. Böylece olayları ve varlıkları sınıflandırırız, tiyolojiler oluştururuz.

Strese Tolerans (C)

C faktörü kişinin duygusal dengesini ve strese toleransını değerlendirir. Hayatın zorluklarıyla o anki başa çıkma düzeyinin algılanması ile ilgilidir.

Baskınlık (E)

E faktörü kişinin hükmetme ve kendini ortaya koyma, baskın davranma eğilimini değerlendirir. E faktörü "güvenli davranış"tan daha fazla anlam taşıyan bir faktördür. Güvenli davranış göstermek, kendi haklarını koruyabilmek ve "hayır" diyebilmektir. Baskınlık ise karşısındakini yönetimi altına almak istemek anlamına gelmektedir.

Canlılık (F)

F Faktörü kişinin coşkulu davranma eğilimini ve hayatı ciddiye alış derecesini değerlendirir.

Kurallara Odaklılık (G)

G faktörü kişinin içinde yaşadığı toplumun kurallarına ve değerlerine ne kadar bağlı olduğunu değerlendirir. Dışarıdan empoze edilen kuralların toplum tarafından belirlenmiş standartlarına değer verme derecesini belirler.

Sosyal Cesaret (H)

H Faktörü sosyal girişkenliği ve sosyal riskleri alma eğilimini değerlendirir.

Duyarlılık (I)

I faktörü kişinin duygularına göre mi yoksa objektif düşüncelerine göre mi hareket ettiğini değerlendirir.

Tetiktelik (L)

L faktörü kişinin diğerlerine güvenme/şüpheli veya ihtiyatlı yaklaşma eğilimini değerlendirir. İnsanların yaptıkları ve söyledikleri şeylerin arkasındaki motivler ile ilgili soru sorma eğilimini ifade etmektedir.

Soyuta Odaklılık (M)

M faktörü uygulamaya yönelik pratik ve gerçekçi düşünme ya da derinlemesine düşünce içerisinde kaybolma eğilimini değerlendirir.

Ketumluk (N)

N Faktörü kişinin açık veya ketum olma eğilimini değerlendirir. İnsanların maske kullanma sıklığını ölçer. N+'lar normalden daha çok, N-'ler ise normalden daha az kendileriyle ilgili özel bilgileri saklarlar.

Telaş (O)

O faktörü kişinin kendine güven duygusunu değerlendirir. Kişinin kendisi hakkındaki duygularıyla ilgilidir, kendini yargılama derecesini ölçer.

Açıklık (Q1)

Q1 faktörü yeni fikir ve deneyimlere açık olma eğilimini değerlendirir.

Kendine Yeterlilik (Q2)

Q2 faktörü kişinin gruba ya da başka bir kişiye olan bağımlılık derecesini ve ekip çalışmasını/bireysel çalışmayı tercih etme eğilimini değerlendirir.

Mükemmeliyetçilik (Q3)

Kişisel olarak planlı ve düzenli olmaya verilen önemi değerlendirir. Öz disiplini veya çalışma disiplinini ölçer.

Gerginlik (Q4)

Q4 faktörü genel gerginlik düzeyini değerlendirir. Burada sözü edilen gerginlik diğerlerine tahammül edememe ve aşırı hassasslık şeklinde görülen fiziksel gerginliktir.

Veri Çözümleme Yöntemleri

Bar-On Duygusal Zekâ Testi (Baron Emotional Quotient Inventory- Baron EQ-i)' nin Türkçe Dilsel Dil Eşdeğerlik, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması

Baron EQ-i Türkçe Formu Dil Eşdeğerliliği Çalışması

Bir kültürde geliştirilmiş bir testin başka bir kültürde güvenilirliğini ve geçerliliğini tespit etmeye yönelik çalışmaların ilk aşamasını özgün formun çevirisinin yapılması ve dil eşdeğerliliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar oluşturur (Geisinger, 1994; Öner, 1994).

BarOn EQ-i'nin Türkçe'ye Çevrilmesi

BarOn Emotional Quotient Inventory'nin (BarOn EQ-i) Türkçe'ye çevirisini araştırmacının kendisi, bir İngiliz filolojisi uzmanı ve çift-anadilli (bilingual) iki psikolog ayrı ayrı yapmışlardır. Daha sonra, yapılan çeviriler üzerinden son bir Türkçe forma ulaşılmıştır. Bu Türkçe form, iki İngiliz filolojisi uzmanına İngilizce'ye geri çeviri yapmaları için verilmiştir. Geri çeviriler yapıldıktan ve değerlendirmeler tamamlandıktan sonra araştırmacının kendisi, bir İngiliz filolojisi uzmanı, çift-anadilli bir psikolog maddeleri tek tek değerlendirerek nihai Türkçe forma ulaşmışlardır.

BarOn EQ-i İngilizce Formu ile Türkçe Formu Dil Eşdeğerliliği Çalışması

Bu çalışmada, BarOn EQ-i İngilizce formu ile Türkçe formu'nun ne düzeyde dil eşdeğerliliğine sahip olduğunu görmek amaçlanmıştır.

- Denekler

Çalışma, çeşitli sektörlerde çalışan ve üniversite öğrencilerinden oluşan, yaşları 18-41 yaş arasında olan, yaş ortalamaları kadınlarda 27,2 erkeklerde 25,8 olan, 18 kadın ve 15 erkeğin ($N = 33$) gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Cinsiyet	Denek Sayısı	Yaş Ortalaması
Kadın	18	27,2
Erkek	15	25,8
Toplam	33	

- Materyal

BarOn EQ-i İngilizce ve Türkçe formları kullanılmıştır.

BarOn EQ-i Türkçe formu ile ilgili psikometrik özellikler araştırmanın sonraki bölümlerinde tespit edilmeye çalışılmıştır.

- Uygulama

İki hafta arayla, önce BarOn EQ-i İngilizce formu sonra da Türkçe formu verilmiştir.

- Analiz

Bu iki uygulama sonuçları arasındaki korelasyon katsayısı SPSS 10.0 istatistik analiz programında Pearson Momentler Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır.

$$r = \frac{n \sum xy - \sum x \cdot \sum y}{\sqrt{[n \sum x^2 - (\sum x)^2][n \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

(alıntı, Savran, 1993)

Baron EQ-i Türkçe Formu Güvenirlik Çalışmaları

Bu çalışmalarda, Türk örnekleme Baron EQ-i Türkçe Formu güvenilirlik çalışmalarını yapmak ve Türkçe formun yeterli güvenilirlik özelliklerine sahip olup olmadığını görmek amaçlanmıştır.

İngilizce form geliştirilirken yapılan çalışmalarda, BarOn EQ-i'nin içsel tutarlılık katsayısı olarak Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı (α) hesaplanmıştır (Bar-On, 1997). İçsel tutarlılık katsayısı, bir testin içerdiği maddeler arası ilişkileri hakkında bilgi verir.

Eğer içsel tutarlılık katsayısı yüksekse maddelerin birbirleriyle yüksek bir korelatif ilişki içinde oldukları ve dolayısıyla testin homojenlik özelliğinin yüksek olduğu anlaşılır. Bu ise o testin maddelerinin aynı yapıyı ölçmeye yönelik olduklarına işaret eder (Aiken, 1982; Anastasi, 1982; Öner, 1994).

BarOn EQ-i'nin Türkçe formu, ayrıca, Test – Tekrar Test güvenilirlik çalışmasına tabi tutulmuştur (Bar-On, 1997). Test – Tekrar Test uygulaması başka bir güvenilirlik tespit yöntemidir. Bu yöntemde, belirli bir testin ayrı zamanlarda yapılmış iki ayrı uygulaması sonuçları arasındaki ilişkilere bakılır. Eğer yüksek bir korelasyon varsa bu, o testin farklı zamanlardaki uygulamalarda bir aynılık ve devamlılık gösterdiğine ve dolayısıyla düzenli olarak aynı yapıyı ölçtüğüne işaret eder (Anastasi, 1982; Cansever,1982; Öner, 1994).

Bu araştırmada da, BarOn EQ-i'nin Türkçe formu içsel tutarlılık ve test – tekrar test güvenilirliğini görmek amaçlanmıştır.

BarOn EQ-i'nin İçsel Tutarlılık Güvenirlik Çalışması

Bu çalışmada, BarOn EQ-i'nin boyutlarının içsel tutarlılığını tespit etmek amaçlanmıştır.

- Denekler

Çalışma, çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite okumakta olan kişilerin karışımından oluşan bir örneklemin ($N = 125$) gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Örneklem, yaşları 18-53 arasında olan ve yaş ortalamaları erkeklerde 32.4, kadınlarda 27.9 olan 46 erkek ve 79 kadından oluşmuştur.

Cinsiyet	Denek Sayısı	Yaş Ortalaması
Kadın	79	27.9
Erkek	46	32.4
Toplam	125	

- Materyal

Çalışmada, BarOn EQ-i'nin, dil eşdeğerliliği çalışması yapılmış olan Türkçe formu kullanılmıştır.

- Uygulama

Kişilere, "Bu test bir tez çalışması dolayısıyla verilmektedir" açıklaması yapılmış ve testin yönergesi açıklanmıştır.

- Analiz

İçsel tutarlılık katsayısı olarak, SPSS 10.0 istatistik analiz programında, Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı (α) hesaplanmıştır.

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum (\sigma_1^2)}{\sigma_t^2} \right]$$

Bu yöntemde $\sum (\sigma_1^2)$ testte yer alan bütün maddelerin

varyansların toplamını, σ_t^2 ise testten elde edilen toplam puanların varyansını, n ise testteki toplam madde sayısını ifade etmektedir (alıntı, Savran, 1993)

Ölçmenin standart hatası (SEM) değeri hesaplanmıştır.

$$SEM = SS \sqrt{1 - \text{cronbach } \alpha}$$

Fisher Z güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır.

$$Z_r \bar{X} = \frac{\sum [Z_r \cdot (n-3)]}{\sum n-3} \quad (\text{Cramer, 1998, s:152})$$

BarOn EQ-i'nin Test – Tekrar Test Güvenirlik Çalışması

Bu çalışmada, BarOn EQ-i'nin alt-testlerinin test – tekrar test güvenilirliklerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Denekler

Çalışma, İstanbul'daki çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan kişilerin ($N = 57$) katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Örneklem, yaşları 19-51 arasında olan ve yaş ortalamaları erkeklerde 31.2, kızlarda 28.1 olan 28 erkek ve 29 kadından oluşmuştur.

Cinsiyet	Denek Sayısı	Yaş Ortalaması
Kadın	29	31.2
Erkek	28	28.1
Toplam	57	

- Materyal

Çalışmada, BarOn EQ-i'nin, dil eşdeğerliliği çalışması yapılmış olan Türkçe formu kullanılmıştır.

- Uygulama

Birinci ve ikinci test uygulamaları 4 ay arayla yapılmıştır.

- Analiz

Test – tekrar test korelasyon katsayısı, SPSS 10.0 istatistik analiz programında, Pearson Product Moment korelasyon katsayısıyla hesaplanmıştır. T-testi ile sınanmıştır.

BarOn EQ-i'nin Türkçe Formu Geçerlik Çalışmaları

Bu çalışmada, BarOn EQ-i Türkçe formunun geçerlik özelliklerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

BarOn EQ-i Türkçe formu ile bir dizi geçerlik çalışması yapılmıştır. Bu çalışmalar yapı geçerliliği ve kriter geçerliliği çalışmalarıdır. *Yapı geçerliliği* bir testin içerdiği boyutların ve maddelerin belli bir teorik yapıyı (kavramı) ölçmeye yönelik olduklarının ortaya konulmasıyla ilgilidir. (Anastasi, 1982; Öner 1994). *Kriter geçerliliği*, bir testin sonuçlarının, benzer amaçlarla geliştirilmiş bir başka testin sonuçları ile

karşılaştırılmasıyla kullanılan testin teorik kavramlarının teyit edilmesiyle ilgilidir (Özçelik,1981).

Yapı geçerliliği çalışmalarında şunlar amaçlanmıştır: 1) BarOn EQ-i Türkçe formunun boyut ve maddelerinin sınır grupları ayırt edicilik niteliklerini tespit etmek. 2) BarOn EQ-i Türkçe formu maddelerinin boyut toplam puanlarıyla ilişkilerini tespit etmek. Bu iki çalışmada, yapı geçerliliği, sınır gruplar arası karşılaştırmaya ve maddeler ve boyut arası ilişkileri incelemeye dayalı madde analizleri vasıtasıyla tespit edilmeye çalışılmıştır. *Sınır gruplar arası karşılaştırmaya dayalı madde analizleri* boyut ve madde puanlarının, boyut toplam puanlarına göre üst ve alt sınır grupları ayırt edip edemediğini belirleyerek bir testin içerdiği boyutların ve maddelerin bireyler veya gruplar arası farkları ayırt edicilik niteliği hakkında bilgi sağlar (Anastasi, 1982; Aiken, 1982; Öner, 1994). *Madde-boyut ilişkilerine dayalı madde analizi* testin maddelerinin ilgili boyut toplam puanı ile ilişkilerini inceleyerek bir maddenin ilgili boyut ile ilişkisi, dolayısıyla ölçülmekte olan kavramla ilişkisini tespit ederek madde-boyut ilişkisi hakkında bilgi sağlar. (Anastasi, 1982; Öner, 1994).

Kriter geçerliliği çalışmalarında şunlar amaçlanmıştır: 1) BarOn EQ-i Türkçe formu sonuçlarının, IQ değerlendirmesiyle paralellikleri olup olmadığını tespit etmek. 2) BarOn EQ-i Türkçe formu sonuçlarının, kişilik özellikleriyle ilişkilerini tespit etmek. Bu iki çalışmada, hipotez sınanması tekniği kullanılarak testin kriter geçerliliği tespit edilmeye çalışılmıştır. *Hipotez sınanması tekniği*, bir testin çeşitli örneklemlere uygulanmasının vereceği sonuçlara veya başka testlerin içerdiği teorik inşa birimleriyle ilişkilerine dair hipotezler kurulması ve bunların değerlendirilmesine dayanır (Öner, 1994).

Bu çalışmaların ana amacı BarOn EQ-i Türkçe formunun yapı geçerliliği ve kriter geçerliliği hakkında detaylı bir fikir edinebilmek olmuştur.

Yapı Geçerliliği Çalışması - Madde Analizi I: BarOn EQ-i Türkçe Formu Madde Ayırdediciliği

Bu çalışmanın amacı, BarOn EQ-i Türkçe formunun yapı geçerliliğini boyut ve maddelerinin geçerliklerini tespit ederek görmektir. Bu amaç doğrultusunda, boyut ve

madde geçerliliği bu testten alınan puanlara göre Y25in altına kalanlar "alt grup" ve Y75 in üstü olan gruplarda "üst grup" olarak nitelendirilmiş ve analizler gerçekleştirilmiştir. Üst ve alt grupların puanlarıyla madde ayırtedicilikleri tespit edilmiştir (Anastasi, 1982; Aiken, 1982; Öner, 1994).

- Denekler

Çalışma, içsel tutarlılık çalışması örneklemeden sağlanan verilerle gerçekleştirilmiştir. İçsel tutarlılık çalışması örnekleme ($N = 125$), yaşları 18-53 arasında olan ve yaş ortalamaları erkeklerde 32.4, kadınlarda 27.9 olan 46 erkek ve 79 kadından oluşmuştur.

Cinsiyet	Denek Sayısı	Yaş Ortalaması
Kadın	79	27.9
Erkek	46	32.4
Toplam	125	

- Materyal

Çalışmada, BarOn EQ-i'nin, dil eşdeğerliliği çalışması yapılmış olan Türkçe formu kullanılmıştır.

- Uygulama

Kişilere, "Bu test bir tez çalışması dolayısıyla verilmektedir" açıklaması yapılmış ve testin yönergesi açıklanmıştır.

- Analiz

Madde geçerliliğine ilişkin madde analizinde, denekler, ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik iki gruba ayrıldıktan sonra her bir boyut ve maddenin iki grubu ayırt edip edemediği, SPSS 10.0 istatistik analiz programında, t-testiyle tespit edilmiştir.

Yapı Geçerliliği Çalışması – Madde Analizi II : BarOn EQ-i

Türkçe formu Item-Total ve Item-Remainder Analizleri

Bu çalışmanın amacı, BarOn EQ-i Türkçe formunun yapı geçerliliğini maddelerinin geçerliklerini tespit ederek görmektir. Bu amaç doğrultusunda, madde-toplam puan analizleri vasıtasıyla ele alınmıştır. Her bir boyutu oluşturan maddelerin ilgili boyutla ilişkilerine bakılmıştır (Anastasi, 1982; Aiken, 1982; Öner, 1994).

- Denekler

Çalışma, içsel tutarlılık çalışması örneklemeden sağlanan verilerle gerçekleştirilmiştir. İçsel tutarlılık çalışması örnekleme ($N = 125$), yaşları 18-53 arasında olan ve yaş ortalamaları erkeklerde 32.4, kadınlarda 27.9 olan 46 erkek ve 79 kadından oluşmuştur.

Cinsiyet	Denek Sayısı	Yaş Ortalaması
Kadın	79	27.9
Erkek	46	32.4
Toplam	125	

- Materyal

Çalışmada, BarOn EQ-i'nin, dil eşdeğerliliği çalışması yapılmış olan Türkçe formu kullanılmıştır.

- Uygulama

Kişilere, "Bu test bir tez çalışması dolayısıyla verilmektedir" açıklaması yapılmış ve testin yönergesi açıklanmıştır.

- Analiz

Herbir maddenin ilgili boyutla ilişkileri, SPSS 10.0 istatistik analiz programında, madde-toplam puan korelasyon katsayıları hesaplanarak tespit edilmiştir.

Kriter Geçerliliği Çalışması

BarOn EQ-i Türkçe formu ile Cattell Zekâ Testi Sonuçları Arasındaki İlişkiler

Çalışmanın deneysel deseni, duygusal zekâ ile bilişsel zekânın farklı kavramlar olduğu hipotezine dayanılarak kurulmuştur.

Çalışmanın amacı, BarOn EQ-i Türkçe formunun Cattell Zekâ Testi sonuçlarıyla ilişkilerini görmek olmuştur. Bu amaç doğrultusunda, kriter geçerliliğini tespit etmeye yönelik hipotez sınanması tekniği kullanılmıştır (Öner, 1994).

- Denekler

Çalışma, çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan, yaşları 19-53 arasında olan ve yaş ortalamaları erkeklerde 35.0, kadınlarda 27,8 olan, 12 erkek ve 37 kadının ($N = 49$) katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Cinsiyet	Denek Sayısı	Yaş Ortalaması
Kadın	37	27.8
Erkek	12	35.0
Toplam	49	

- Materyal

Çalışmada, iki test kullanılmıştır:

BarOn EQ-i Türkçe Formu: BarOn EQ-i'nin, dil eşdeğerliliği çalışması yapılmış olan Türkçe formu kullanılmıştır.

Catell zekâ testi: 7-6 ile 14-00 yaş ve üstü bireylere uygulanabilen, toplam uygulama süresi 25 dakika olan bir zekâ testidir. R.B. Cattell tarafından geliştirilmiş test Türkçe'ye Beglan Toğrol tarafından uyarlanmıştır. Testten elde edilen toplam puan bireyin zekâ yaşını gösterir. Zekâ yaşı/takvim yaşı x 100 formülü ile bireyin zekâ bölümü hesaplanır. Güvenirlik çalışmalarında iki-yarım test güvenirliliği ile hesaplanan güvenirlik katsayıları .80 olarak bulunmuştur. Türkçe formunun güvenirliliği .50 nin üzerinde bulunmuştur (Öner, 1997, s.133).

- Uygulama

Kişilere, "Bu test bir tez çalışması dolayısıyla verilmektedir" açıklaması yapılmış ve testin yonergesi açıklanmıştır.çalışma grubu olarak 49 kişiye zekâ testi ile birlikte aynı anda uygulanmıştır.

- Analiz

Uygulanan testlerin sonuçları arasındaki ilişkiler, SPSS 10.0 istatistik analiz programında, Pearson arpım Moment korelasyon katsayısıyla hesaplanmıştır.

Kriter Geçerliliği alışması II : BarOn EQ-i Türkçe formu ile 16 PF

Kişilik Testi Sonuçları Arasındaki İlişkiler

Çalışmanın amacı, BarOn EQ-i Türkçe formununun 16PF Kişilik Testi sonuçlarıyla ilişkilerini görmek olmuştur. Bu amaç doğrultusunda, kriter geçerliliğini tespit etmeye yönelik hipotez sınanması tekniği kullanılmıştır (ner, 1994).

- Denekler

16 PF Kişilik Testi : Bireylerin kişilik özelliklerini tespit etmekte kullanılan 16 PF kişilik testinin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları Prof. Dr. Ethem Özgüven tarafından yapılmıştır. Testin, 450 kişilik bir örnekleme yapılan çalışmalarında kişilik faktör boyutlarının .71 ile .88 arasında iç tutarlılık güvenirlik katsayısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca, yapılan faktör analizi testi faktöryel yapısını teyit etmiştir.

- Uygulama

Kişilere, "Bu test bir tez çalışması dolayısıyla verilmektedir" açıklaması yapılmış ve testin yönergesi açıklanmıştır.

- Analiz

Uygulanan testlerin sonuçları arasındaki ilişkiler, SPSS 10.0 istatistik analiz programında, Pearson Product Moment korelasyon katsayısıyla hesaplanmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmada ele alınan amaçlar doğrultusunda toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

Baron Emotional Quotient Inventory (BarOn EQ-i) Dil Eşdeğerliği, Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışmaları Sonuçları

BarOn EQ-i'nin dil eşdeğerliği çalışması sonuçları

BarOn Duygusal Zekâ Testi'nin Türkçe formunu elde etmek amacıyla çeşitli sektörlerde çalışan ve üniversite öğrencilerinden oluşan, yaşları 18-41 yaş arasında değişen bir çalışma grubuna İngilizce ve Türkçe test formları uygulanmış ve korelasyon değerleri alınmıştır. Grubun yaş ortalamaları kadınlarda 27,2 erkeklerde 25,8 olup, deneklerin 18'i kadın ve 15'ide erkektir ($N = 33$). BarOn EQ-i İngilizce formu ile BarOn EQ-i Türkçe formu tüm alt boyut puanları arasındaki korelasyon katsayıları aşağıda verilmiştir. Sözü geçen ölçek için ilişki analizinin dışında ortalamalar arasında fark olup olmadığı da incelenmiştir.

Tablo 2: Tanımlayıcı (Descriptive) Tablo

	Min.	Max.	Aritmetik Ortalama	Std. Hata	Std. Sapma	Varyans	Eğiklik (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Duygusal Öz Farkındalık	14	40	31,42	,49	5,510	30,358	-,804	,413
Girişkenlik	10	35	25,58	,42	4,672	21,827	-,531	,170
Öz Saygı	21	55	38,05	,50	5,596	31,320	-,669	,824
Öz Gerçekleştirme	13	45	36,81	,48	5,370	28,834	-1,257	2,612
Bağımsızlık	15	31	24,37	,32	3,622	13,122	-,363	-,173
Empati	24	40	33,65	,32	3,611	13,036	-,413	-,219
Kişilerarası İlişki	26	54	45,18	,51	5,650	31,920	-,928	1,020
Sosyal Sorumluluk	29	50	41,71	,42	4,642	21,545	-,576	,272
Problem Çözme	18	40	32,29	,39	4,329	18,739	-,552	,279
Gerçeklik Değerlendirmesi	25	52	39,12	,49	5,496	30,203	-,370	-,126
Esneklik	10	37	27,60	,45	4,984	24,839	-,597	,424
Strese Tolerans	16	45	32,91	,46	5,185	26,887	-,225	,109
Dürtü Kontrolü	12	44	32,02	,65	7,293	53,185	-,678	,116
Mutluluk	19	44	35,55	,44	4,933	24,330	-,747	,689
İyimserlik	11	40	32,45	,35	3,967	15,733	-1,281	5,917
Olumlu İzlenim	11	33	23,18	,43	4,798	23,022	-,247	-,318
Olumsuz İzlenim	14	35	28,29	,47	5,287	27,949	-1,004	,313

Tablo 3. BarOn EQ-i İngilizce Formu ile BarOn EQ-i Türkçe Formu Boyut Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları ve Bağımlı Gruplar t Testi Karşılaştırması (N = 33)

BarOn EQ-i Boyutları	r	p	t	p
Duygusal Öz Farkındalık	,73	p<.01	1,951	-
Girişkenlik	,83	p<.01	-,055	-
Öz Saygı	,79	p<.01	,054	-
Öz Gerçekleştirme	,75	p<.01	-1,114	-
Bağımsızlık	,71	p<.01	-,394	-
Empati	,71	p<.01	1,426	-
Kişilerarası İlişki	,84	p<.01	-,184	-
Sosyal Sorumluluk	,87	p<.01	-,056	-
Problem Çözme	,80	p<.01	,355	-
Gerçeklik Değerlendirmesi	,81	p<.01	,349	-
Esneklik	,79	p<.01	,053	-
Strese Tolerans	,86	p<.01	1,766	-
Dürtü Kontrolü	,95	p<.01	,720	-
Mutluluk	,86	p<.01	,979	-
İyimserlik	,80	p<.01	-1,698	-
Olumlu İzlenim	,88	p<.01	-,056	-
Olumsuz İzlenim	,89	p<.01	,436	-

Çeşitli sektörlerde çalışan ve üniversite öğrencilerinden oluşan (N = 33) örnekleme, BarOn EQ-i İngilizce formu ile BarOn EQ-i Türkçe formu boyut puanları arasındaki korelasyon katsayıları $r = .71$ ($p<.01$) ile $r = .95$ ($p<.01$) arasında değişmektedir.

BarOn EQ-i İngilizce formu ile BarOn EQ-i Türkçe formu tüm alt boyut puanları arasındaki korelasyon katsayıları $p<.01$ düzeyinde anlamlıdır. Ayrıca İngilizce ve Türkçe formun puanları arasında yapılan t testi sonuçlarına göre de hiç bir alt boyut için anlamlı sonuç bulunamamıştır. Bu İngilizce ve Türkçe formun ilişkisinin varlığını, ancak ortalamalar arasında farkın olmadığını göstermektedir.

BarOn EQ-i Türkçe formu güvenilirlik çalışmaları sonuçları

Bir testin öncelikle aranan özelliklerinde birisi güvenilirliğinin olmasıdır. Güvenirlik derecesinin saptanmasında en çok başvurulan yöntemlerden olan iç tutarlılık

ve devamlılık katsayısıdır. BarOn EQ-i Türkçe Formu içinde her iki analiz yapılmış ve sonuçları aşağıda sunulmuştur.

BarOn EQ-i Türkçe Formu İç Tutarlılık Güvenirlik Çalışması Sonuçları

Tablo 3'de, çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan bir örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu boyutlarının Cronbach alfa Güvenirlik katsayıları (α) verilmiştir.

Tablo 4. BarOn EQ-i Türkçe Formu Boyutlarının Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları

BarOn EQ-i Boyutları	BarOn EQ-i Türkçe formu Güvenirlik Katsayısı ($N=125$) α	p	SEM
Duygusal Öz Farkındalık	.80	$p<.01$	2.46
Girişkenlik	.69	$p<.01$	2.59
Öz Saygı	.83	$p<.01$	2.30
Öz Gerçekleştirme	.71	$p<.01$	2.88
Bağımsızlık	.48	$p<.01$	2.61
Empati	.58	$p<.01$	2.34
Kişilerarası İlişki	.74	$p<.01$	2.87
Sosyal Sorumluluk	.61	$p<.01$	2.89
Problem Çözme	.78	$p<.01$	2.03
Gerçeklik Değerlendirmesi	.66	$p<.01$	3.20
Esneklik	.68	$p<.01$	2.81
Strese Tolerans	.75	$p<.01$	2.59
Dürtü Kontrolü	.84	$p<.01$	2.91
Mutluluk	.75	$p<.01$	2.46
İyimserlik	.72	$p<.01$	2.09
Olumlu İzlenim	.58	$p<.01$	3.10
Olumsuz İzlenim	.78	$p<.01$	2.47

$p<.01$

BarOn EQ-i Türkçe formu boyutlarının, çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan bir örnekleme ($N = 125$), Cronbach alfa Güvenirlik katsayıları $\alpha = .48$ ile $\alpha = .84$ arasında yer almaktadır. Tüm katsayılar istatistiki açıdan $<.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Her bir alt ölçek için yukarıdaki tabloda ölçmenin standart hatası (SEM) değerleri verilmiştir. Bu değerler 2.03 ile 3.20 arasında değişmektedir.

Fisher Z değeri 0.90 olarak hesaplanmıştır. Tüm güvenilirlik katsayılarının Fisher Z'ye dayalı olarak bulunan aritmetik ortalaması 0.720'dir.

BarOn EQ-i Türkçe formu iç tutarlılık Güvenirlik katsayıları, Türkçe formun tüm alt boyutlarının, benzer Türk örneklerde kullanılmasının uygun olacağını göstermektedir.

BarOn EQ-i Türkçe Formu Test – Tekrar Test Uygulaması Sonuçları

Testin güvenilirliğinin sınanması için iç tutarlılığın dışında testi iki farklı zamanda aynı gruba uygulanması en çok kullanılan yöntemlerden biridir. Tablo 4'de, çeşitli sektörlerde çalışanlarda ve üniversite öğrencilerinde ($N = 57$), BarOn EQ-i Türkçe formu boyutlarının, 4 ay arayla yapılan uygulamalara ilişkin, test- tekrar test devamlılık katsayıları ve bağımlı gruplar t-testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. BarOn EQ-i Türkçe Formu Boyut Puanları İçin 4 Ay Arayla Yapılan Uygulamalar Arasındaki Korelasyon Katsayıları ve Bağımlı Gruplar t Testi Karşılaştırması (N=57)

BarOn EQ-i Boyutları	BarOn EQ-i Türkçe Formu Test-Tekrartest Korelasyon Katsayısı (N=57) <i>r</i>	t	p
Duygusal Öz Farkındalık	,80**	1,325	-
Girişkenlik	,88**	1,251	-
Öz Saygı	,85**	,131	-
Öz Gerçekleştirme	,87**	,223	-
Bağımsızlık	,71**	-1,490	-
Empati	,78**	1,246	-
Kişilerarası İlişki	,88**	-,522	-
Sosyal Sorumluluk	,87**	-,214	-
Problem Çözme	,87**	-,774	-
Gerçeklik Değerlendirmesi	,85**	,116	-
Esneklik	,82**	-,855	-
Strese Tolerans	,82**	,246	-
Dürtü Kontrolü	,93**	-,421	-
Mutluluk	,93**	1,255	-
İyimserlik	,77**	-1,154	-
Olumlu İzlenim	,88**	-1,352	-
Olumsuz İzlenim	,83**	,412	-

**p<.01

Çeşitli sektörlerde çalışan ve üniversite öğrencilerinden oluşan ($N = 57$) örnekleme, 4 ay arayla uygulanan BarOn EQ-i Türkçe formu boyut puanları arasındaki korelasyon katsayıları $r = .71$ ($p < .01$) ile $r = .93$ ($p < .01$) arasında değişmektedir.

BarOn EQ-i Türkçe formu test-tekrartest güvenilirlik katsayıları, Türkçe formun, benzer Türk örneklemelerde güvenilir olarak kullanılabilmesine işaret etmektedir.

BarOn EQ-i Türkçe formu geçerlik çalışmaları sonuçları

Yapı Geçerliliği Çalışması

Tüm alt boyutları için üst ve alt gruplar, N , aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Ek IV'de verilmiştir.

Yapı Geçerliliği Çalışması – BarOn EQ-i

Türkçe Formu Madde-Toplam Puan Analizleri

Testin yapı geçerliğini sınamak üzere en çok kullanılan yöntemlerden item total, item remainder teknikleri kullanılmıştır. İtem total'da madde dahil tutulmak koşuluyla, test puanları ile maddenin puanları arasındaki korelasyon hesaplanmış ve yorumlanmıştır. İtem remainder madde hariç tutulmak koşuluyla test puanları ile maddenin puanları arasındaki korelasyon hesaplanmış ve yorumlanmıştır. Bu analizlere ilaveten ayırtedicilik sonuçları da birarada verilmek üzere herbir alt boyut için özet tablolar aşağıda verilmiştir.

Tablo 6 ile 22 arasında, çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu herbir boyutu için madde analizi özet tablosu verilmiştir.

Tablo 6. BarOn EQ-i Türkçe Formu Duygusal ÖzFarkındalık Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	T	p
S7	,667	123	p<.01	,5320	123	p<.01	9,701	p<.01
S9	,524	123	p<.01	,4268	123	p<.01	3,900	p<.01
S23	,660	122	p<.01	,4813	122	p<.01	7,998	p<.01
S35	,710	123	p<.01	,5985	123	p<.01	9,876	p<.01
S52	,757	122	p<.01	,6682	122	p<.01	12,906	p<.01
S63	,640	123	p<.01	,5407	123	p<.01	5,032	p<.01
S88	,512	121	p<.01	,3836	121	p<.01	5,009	p<.01
S116	,669	123	p<.01	,5340	123	p<.01	9,686	p<.01
Cronbach Alfa Katsayısı (n = 125)				α = ,80				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Duygusal Öz Farkındalık boyutu tüm maddeleri için item-total ve item-remainder korelasyon katsayıları ve üst ve alt çeyrekler farkı istatistiki açıdan $p<.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 7. BarOn EQ-i Türkçe Formu Girişkenlik Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S22	,527	123	p<.01	,3127	123	p<.01	5,883	p<.01
S37	,607	123	p<.01	,4218	123	p<.01	7,484	p<.01
S67	,550	123	p<.01	,4062	123	p<.01	4,920	p<.01
S82	,453	122	p<.01	,1804	122	p<.10	5,230	p<.01
S96	,661	122	p<.01	,5127	122	p<.01	9,615	p<.01
S111	,603	121	p<.01	,4118	121	p<.01	8,486	p<.01
S126	,693	122	p<.01	,5405	122	p<.01	7,359	p<.01
Cronbach Alfa Katsayısı (n = 125)				α = ,69				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Girişkenlik boyutu maddeleri için item-total ve item-remainder korelasyon katsayıları ve üst ve alt çeyrekler farkı, 82 nolu soruda item-remainder korelasyonu anlamlılık düzeyinin $p<.10$ olması dışında, istatistiki açıdan $p<.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 8. BarOn EQ-i Türkçe Formu Öz Saygı Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S11	,514	123	p<.01	,5682	123	p<.01	5,457	p<.01
S24	,606	123	p<.01	,5516	123	p<.01	6,474	p<.01
S40	,549	123	p<.01	,4849	123	p<.01	6,996	p<.01
S56	,595	123	p<.01	,5649	123	p<.01	8,373	p<.01
S70	,548	122	p<.01	,5438	122	p<.01	6,841	p<.01
S85	,723	123	p<.01	,6980	123	p<.01	9,148	p<.01
S100	,519	122	p<.01	,5737	122	p<.01	3,040	p<.01
S114	,593	123	p<.01	,5769	123	p<.01	6,362	p<.01
S129	,228	123	p<.05	,1484	123	-	3,447	p<.01
Cronbach Alfa Katsayısı (n = 125)				$\alpha = ,83$				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Öz Saygı boyutu maddeleri için item-total ve item-remainder korelasyon katsayıları ve üst ve alt çeyrekler farkı, 129 nolu soruda item-total korelasyonunun anlamlılık düzeyinin $p<.05$ ve item-remainder korelasyonunun anlamlılık düzeyinin yetersiz olması dışında, istatistiki açıdan $p<.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 9. BarOn EQ-i Türkçe Formu Öz Gerçekleştirme Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S6	,552	123	p<.01	,3985	123	p<.01	5,938	p<.01
S21	,518	122	p<.01	,2913	122	p<.01	5,595	p<.01
S36	,546	123	p<.01	,3699	123	p<.01	5,588	p<.01
S51	,568	122	p<.01	,4266	122	p<.01	6,859	p<.01
S66	,521	123	p<.01	,3276	123	p<.01	8,252	p<.01
S81	,564	122	p<.01	,4344	122	p<.01	3,927	p<.01
S95	,565	123	p<.01	,4335	123	p<.01	3,900	p<.01
S110	,525	123	p<.01	,4113	123	p<.01	4,282	p<.01
S125	,619	122	p<.01	,4618	122	p<.01	8,875	p<.01
Cronbach Alfa Katsayısı (n = 125)				$\alpha = ,71$				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Öz Gerçekleştirme boyutu maddeleri için item-total ve item-remainder korelasyon katsayıları ve üst ve alt çeyrekler farkı istatistiki açıdan $p<.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 10. BarOn EQ-i Türkçe Formu Bağımsızlık Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S3	,465	122	p<.01	,1239	122	-	4,844	p<.01
S19	,605	122	p<.01	,3908	122	p<.01	9,048	p<.01
S32	,355	123	p<.01	,1789	123	p<.10	5,582	p<.01
S48	,567	123	p<.01	,3177	123	p<.01	5,199	p<.01
S92	,571	122	p<.01	,3069	122	p<.01	6,419	p<.01
S107	,443	123	p<.01	,1633	123	-	4,268	p<.01
S121	,435	123	p<.01	,1656	123	p<.10	4,949	p<.01
Cronbach Alfa Katsayısı (n = 125)				α = ,48				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Bağımsızlık boyutu maddeleri için, item-total korelasyon katsayıları tüm maddelerde istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlı iken, item-remainder korelasyon katsayıları 19, 48 ve 92 nolu sorularda istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde, 32 ve 121 nolu sorularda $p < .10$ düzeyinde anlamlıdır, ancak 3 ve 107 nolu sorularda anlamlı düzeyde değildir. Üst ve alt çeyrekler arası farklar tüm sorularda istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 11. BarOn EQ-i Türkçe Formu Empati Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S18	,470	123	p<.01	,2127	123	p<.05	5,748	p<.01
S44	,518	122	p<.01	,3066	122	p<.01	5,410	p<.01
S55	,406	123	p<.01	,2240	123	p<.05	5,106	p<.01
S61	,404	123	p<.01	,1913	123	p<.10	5,122	p<.01
S72	,596	123	p<.01	,4459	123	p<.01	7,062	p<.01
S98	,679	121	p<.01	,5445	121	p<.01	6,643	p<.01
S119	,460	122	p<.01	,2978	122	p<.01	4,437	p<.01
S124	,489	123	p<.01	,2064	123	p<.05	4,247	p<.01
Cronbach Alfa Katsayısı (n = 125)				α = ,58				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Empati boyutu maddeleri için, item-total korelasyon katsayıları tüm maddelerde istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlı iken, item-remainder korelasyon katsayıları 18, 55 ve 124 nolu sorularda istatistiki açıdan $p < .05$ düzeyinde, 61 nolu soruda $p < .10$ düzeyinde, diğer sorularda $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır. Üst ve alt çeyrekler arası farklar tüm sorularda istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyde anlamlıdır.

Tablo 12. BarOn EQ-i Türkçe Formu Kişilerarası İlişkiler Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S10	,576	122	$p < .01$,4030	122	$p < .01$	5,893	$p < .01$
S23	,551	122	$p < .01$,3383	122	$p < .01$	6,457	$p < .01$
S31	,634	123	$p < .01$,5468	123	$p < .01$	8,933	$p < .01$
S39	,627	123	$p < .01$,5202	123	$p < .01$	8,177	$p < .01$
S55	,423	123	$p < .01$,3126	123	$p < .01$	3,464	$p < .01$
S62	,610	123	$p < .01$,5131	123	$p < .01$	7,540	$p < .01$
S69	,537	122	$p < .01$,4202	122	$p < .01$	5,325	$p < .01$
S84	,371	123	$p < .01$,2330	123	$p < .05$	2,340	$p < .05$
S99	,362	122	$p < .01$,2380	122	$p < .05$	3,659	$p < .01$
S113	,621	123	$p < .01$,4574	123	$p < .01$	6,781	$p < .01$
S128	,487	123	$p < .01$,3351	123	$p < .01$	5,219	$p < .01$
Cronbach Alfa Katsayısı (n = 125)				$\alpha = ,74$				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Kişilerarası İlişki boyutu maddeleri için, item-total korelasyon katsayıları tüm maddelerde istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlı iken, item-remainder korelasyon katsayıları 84 ve 99 nolu soruda istatistiki açıdan $p < .05$ düzeyinde, diğer sorularda $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır. Üst ve alt çeyrekler arası farklar 84 nolu soruda $p < .05$ düzeyde, diğer sorularda $p < .01$ düzeyde istatistiki açıdan anlamlıdır.

Tablo 13. BarOn EQ-i Türkçe Formu Sosyal Sorumluluk Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S16	,328	122	p<.01	,2407	122	p<.05	3,329	p<.01
S30	,422	123	p<.01	,1685	123	p<.10	4,304	p<.01
S46	,579	123	p<.01	,3769	123	p<.01	5,773	p<.01
S61	,475	123	p<.01	,3628	123	p<.01	5,440	p<.01
S72	,418	123	p<.01	,2459	123	p<.05	4,973	p<.01
S76	,530	123	p<.01	,3214	123	p<.01	6,162	p<.01
S90	,554	122	p<.01	,4039	122	p<.01	6,227	p<.01
S98	,481	121	p<.01	,3222	121	p<.05	4,265	p<.01
S104	,437	123	p<.01	,2072	123	p<.05	5,778	p<.01
S119	,442	122	p<.01	,3417	122	p<.01	4,892	p<.01
Cronbach Alfa Katsayısı (n = 125)				α = ,61				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Sosyal Sorumluluk boyutu maddeleri için, item-total korelasyon katsayıları tüm maddelerde istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlı iken, item-remainder korelasyon katsayıları 16, 72, 98 ve 104 nolu sorularda istatistiki açıdan $p < .05$ düzeyinde, 30 nolu soruda $p < .10$ düzeyinde, diğer sorularda $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır. Üst ve alt çeyrekler arası farklar tüm sorularda istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyde anlamlıdır.

Tablo 14. BarOn EQ-i Türkçe Formu Problem Çözme Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S1	.603	122	p<.01	,4494	122	p<.01	6,700	p<.01
S15	.665	123	p<.01	,5500	123	p<.01	7,374	p<.01
S29	.530	123	p<.01	,3700	123	p<.01	5,212	p<.01
S45	.510	122	p<.01	,3892	122	p<.01	5,560	p<.01
S60	.667	123	p<.01	,5524	123	p<.01	9,390	p<.01
S75	.655	122	p<.01	,5097	122	p<.01	9,609	p<.01
S89	.697	123	p<.01	,5740	123	p<.01	9,125	p<.01
S118	.621	123	p<.01	,4820	123	p<.01	8,544	p<.01
Cronbach Alfa Katsayısı (n = 125)				α = ,78				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Problem Çözme boyutu maddeleri için, item-total ve item-remainder korelasyon katsayıları ve üst ve alt çeyrekler arası farklar tüm maddelerde istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 15. BarOn EQ-i Türkçe Formu Gerçeklik Değerlendirmesi Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S8	.481	123	$p < .01$,3029	123	$p < .01$	4,820	$p < .01$
S35	.479	123	$p < .01$,3740	123	$p < .01$	4,546	$p < .01$
S38	.475	123	$p < .01$,2738	123	$p < .01$	6,628	$p < .01$
S53	.466	123	$p < .01$,2658	123	$p < .01$	4,025	$p < .01$
S68	.553	123	$p < .01$,5009	123	$p < .01$	3,955	$p < .01$
S83	.557	123	$p < .01$,4686	123	$p < .01$	7,345	$p < .01$
S88	.388	121	$p < .01$,2572	121	$p < .01$	5,095	$p < .01$
S97	.298	123	$p < .01$,1459	123	-	3,679	$p < .01$
S112	.492	122	$p < .01$,2992	122	$p < .01$	5,358	$p < .01$
S127	.496	123	$p < .01$,3732	123	$p < .01$	5,447	$p < .01$
Cronbach Alfa Katsayısı ($n = 125$)				$\alpha = ,66$				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Gerçeklik Değerlendirmesi boyutu maddeleri için, item-total tüm maddelerde istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlı iken, item-remainder korelasyon katsayıları 97 nolu soruda istatistiki açıdan yetersiz düzeyde, diğer sorularda $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır. Üst ve alt çeyrekler arası farklar tüm sorularda istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyde anlamlıdır.

Tablo 16. BarOn EQ-i Türkçe Formu Esneklik Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S14	.577	122	p<.01	,3822	122	p<.01	6,206	p<.01
S28	.534	123	p<.01	,3665	123	p<.01	7,093	p<.01
S43	.443	123	p<.01	,2423	123	p<.05	4,735	p<.01
S59	.597	123	p<.01	,4515	123	p<.01	5,637	p<.01
S74	.484	123	p<.01	,2897	123	p<.01	6,090	p<.01
S87	.549	123	p<.01	,3571	123	p<.01	6,766	p<.01
S103	.596	123	p<.01	,4015	123	p<.01	7,215	p<.01
S131	.675	123	p<.01	,5032	123	p<.01	8,040	p<.01
Cronbach Alfa Katsayısı (n = 125)				$\alpha = ,68$				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Esneklik boyutu maddeleri için, item-total tüm maddelerde istatistiki açıdan $p<.01$ düzeyinde anlamlı iken, item-remainder korelasyon katsayıları 43 nolu soruda $p<.05$ düzeyindedeydi, diğer sorularda $p<.01$ düzeyinde anlamlıdır. Üst ve alt çeyrekler arası farklar tüm sorularda istatistiki açıdan $p<.01$ düzeyde anlamlıdır.

Tablo 17. BarOn EQ-i Türkçe Formu Strese Tolerans Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S4	.606	121	p<.01	,5018	121	p<.01	7,166	p<.01
S20	.465	123	p<.01	,3468	123	p<.01	4,770	p<.01
S33	.600	123	p<.01	,4479	123	p<.01	6,466	p<.01
S49	.734	122	p<.01	,6254	122	p<.01	10,870	p<.01
S64	.606	123	p<.01	,4408	123	p<.01	7,704	p<.01
S78	.606	122	p<.01	,4757	122	p<.01	7,386	p<.01
S93	.477	122	p<.01	,2684	122	p<.01	5,113	p<.01
S108	.534	122	p<.01	,4328	122	p<.01	5,681	p<.01
S122	.577	122	p<.01	,4292	122	p<.01	6,773	p<.01
Cronbach Alfa Katsayısı (n = 125)				$\alpha = ,75$				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Strese Tolerans boyutu maddeleri için, item-total ve item-remainder korelasyon katsayıları ve üst ve alt çeyrekler arası farklar tüm maddelerde istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 18. BarOn EQ-i Türkçe Formu Dürtü Kontrol Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S13	.693	123	$p < .01$,5990	123	$p < .01$	9,517	$p < .01$
S27	.664	122	$p < .01$,5559	122	$p < .01$	8,580	$p < .01$
S42	.762	122	$p < .01$,6794	122	$p < .01$	9,055	$p < .01$
S58	.701	123	$p < .01$,5686	123	$p < .01$	8,329	$p < .01$
S73	.682	123	$p < .01$,5789	123	$p < .01$	9,743	$p < .01$
S86	.601	123	$p < .01$,4808	123	$p < .01$	7,925	$p < .01$
S102	.552	123	$p < .01$,4485	123	$p < .01$	6,993	$p < .01$
S117	.558	123	$p < .01$,4313	123	$p < .01$	6,682	$p < .01$
S130	.773	123	$p < .01$,6851	123	$p < .01$	12,531	$p < .01$
Cronbach Alfa Katsayısı ($n = 125$)				$\alpha = ,84$				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Dürtü Kontrol boyutu maddeleri için, item-total ve item-remainder korelasyon katsayıları ve üst ve alt çeyrekler arası farklar tüm maddelerde istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 19. BarOn EQ-i Türkçe Formu Mutluluk Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S2	.686	123	$p < .01$,5462	123	$p < .01$	11,329	$p < .01$
S17	.558	123	$p < .01$,4237	123	$p < .01$	5,243	$p < .01$
S31	.645	123	$p < .01$,5164	123	$p < .01$	7,299	$p < .01$
S47	.664	122	$p < .01$,5291	122	$p < .01$	7,011	$p < .01$
S62	.504	123	$p < .01$,3802	123	$p < .01$	4,438	$p < .01$
S77	.417	123	$p < .01$,2019	123	$p < .05$	6,317	$p < .01$
S91	.713	122	$p < .01$,5624	122	$p < .01$	11,299	$p < .01$
S105	.584	123	$p < .01$,4587	123	$p < .01$	4,919	$p < .01$
S120	.367	123	$p < .01$,2540	123	$p < .01$	3,823	$p < .01$
Cronbach Alfa Katsayısı ($n = 125$)				$\alpha = ,75$				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Mutluluk boyutu maddeleri için, item-total tüm maddelerde istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlı iken, item-remainder korelasyon katsayıları 77 nolu soruda $p < .05$ düzeyinde, diğer sorularda $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır. Üst ve alt çeyrekler arası farklar tüm sorularda istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 20. BarOn EQ-i Türkçe Formu İyimserlik Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S11	.632	123	$p < .01$,4826	123	$p < .01$	6,326	$p < .01$
S20	.602	123	$p < .01$,4677	123	$p < .01$	5,683	$p < .01$
S26	.567	123	$p < .01$,3749	123	$p < .01$	5,602	$p < .01$
S54	.538	123	$p < .01$,3552	123	$p < .01$	5,090	$p < .01$
S80	.615	123	$p < .01$,4214	123	$p < .01$	7,470	$p < .01$
S106	.632	123	$p < .01$,5057	123	$p < .01$	7,496	$p < .01$
S108	.624	123	$p < .01$,4964	123	$p < .01$	5,781	$p < .01$
S132	.535	123	$p < .01$,3135	123	$p < .01$	6,247	$p < .01$
Cronbach Alfa Katsayısı ($n = 125$)				$\alpha = ,72$				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu İyimserlik boyutu maddeleri için, item-total ve item-remainder korelasyon katsayıları ve üst ve alt çeyrekler arası farklar tüm maddelerde istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 21. BarOn EQ-i Türkçe Formu Olumlu İzlenim Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S5	.524	123	p<.01	,3565	123	p<.01	6,176	p<.01
S34	.494	122	p<.01	,3030	122	p<.01	5,455	p<.01
S50	.445	122	p<.01	,2249	122	p<.05	4,218	p<.01
S65	.306	123	p<.01	,1212	123	-	3,921	p<.01
S79	.542	123	p<.01	,3183	123	p<.01	6,132	p<.01
S94	.565	122	p<.01	,3192	122	p<.01	5,319	p<.01
S109	.509	123	p<.01	,2443	123	p<.05	7,047	p<.01
S123	.594	123	p<.01	,3986	123	p<.01	7,078	p<.01
Cronbach Alfa Katsayısı (n = 125)				α = ,58				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Olumlu İzlenim boyutu maddeleri için, item-total tüm maddelerde istatistiki açıdan $p<.01$ düzeyinde anlamlı iken, item-remainder korelasyon katsayıları 50 ve 109 nolu sorularda $p<.05$ düzeyinde, diğer sorularda $p<.01$ düzeyinde anlamlıdır, ancak 65 nolu soruda istatistiki açıdan yetersiz düzeydedir. Üst ve alt çeyrekler arası farklar tüm sorularda istatistiki açıdan $p<.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 22. BarOn EQ-i Türkçe Formu Olumsuz İzlenim Boyutu Madde Analizine İlişkin Özet Bilgi

Madde No	Item-Total Korelasyon			Item-Remainder Korelasyon			Üst ve Alt Çeyrekler Farkı	
	r	sd	p	r	sd	p	t	p
S12	.660	123	p<.01	,5176	123	p<.01	6,352	p<.01
S25	.534	123	p<.01	,3856	123	p<.01	6,245	p<.01
S41	.736	123	p<.01	,6011	123	p<.01	9,446	p<.01
S57	.698	123	p<.01	,5181	123	p<.01	7,751	p<.01
S71	.448	122	p<.01	,2840	122	p<.01	3,946	p<.01
S101	.715	122	p<.01	,5986	122	p<.01	9,543	p<.01
S115	.780	122	p<.01	,6610	122	p<.01	12,009	p<.01
Cronbach Alfa Katsayısı (n = 125)				α = ,78				

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 125$), BarOn EQ-i Türkçe formu Olumsuz İzlenim boyutu maddeleri için, item-total ve item-remainder korelasyon katsayıları ve üst ve alt çeyrekler arası farklar tüm maddelerde istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Kriter Geçerliliği Çalışması I'in Sonuçları (BarOn EQ-i Türkçe formu ile Cattell Zekâ Testi Sonuçları Arasındaki İlişkiler)

Tablo 23'da, çeşitli sektörlerde çalışanlar ile üniversite öğrencilerinde ($N = 49$), BarOn EQ-i Türkçe formu puanlarıyla Cattell Zekâ Testi puanları arasındaki korelasyon katsayıları verilmiştir.

Tablo 23. BarOn EQ-i Türkçe Formu Puanları ile Cattell Zekâ Testi Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

BarOn EQ-i Boyutları	BarOn EQ-i Türkçe formu ve Cattell Zekâ Testi Korelasyon Katsayısı ($N=49$) <i>r</i>	p
Duygusal Öz Farkındalık	-,20	$P < .05$
Girişkenlik	-,13	-
Öz Saygı	-,06	-
Öz Gerçekleştirme	-,06	-
Bağımsızlık	-,16	-
Empati	,15	-
Kişilerarası İlişki	-,10	-
Sosyal Sorumluluk	,10	-
Problem Çözme	,01	-
Gerçeklik Değerlendirmesi	-,03	-
Esneklik	-,03	-
Strese Tolerans	,11	-
Dürtü Kontrolü	-,02	-
Mutluluk	-,11	-
İyimserlik	,12	-
Olumlu İzlenim	,22	$P < .05$
Olumsuz İzlenim	-,16	-

* $p < .05$

Çeşitli sektörlerde çalışanlar ile üniversite öğrencilerinde ($N = 49$), BarOn EQ-i Türkçe formu puanlarıyla Cattell Zekâ Testi puanları arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde, teorik beklentiler doğrultusunda, iki test puanları arasında istatistik açıdan duygusal özfarkındalık ve olumlu izlenim boyutları dışında anlamlı düzeyde korelasyon katsayıları bulunamamıştır. Duygusal özfarkındalık ve olumsuz izlenim boyutları istatistiki açıdan $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır. Bu boyutlar haricinde tespit edilen tüm korelasyon katsayılarının istatistiki anlamlılık düzeyi, istatistiki açıdan sınır anlamlılık düzeyi olan ,05'in altındadır. Öz Saygı, Öz Gerçekleştirme, Problem Çözme, Gerçeklik Değerlendirmesi, Esneklik, Dürtü Kontrolü boyutları ile Cattell Zekâ Testi puanları arasında neredeyse $r = ,00$ 'a yakın korelasyon katsayıları vardır; bunların anlamlılık düzeyi (p), istatistiki açıdan sınır anlamlılık düzeyi olan ,05'in üstündedir ve dolayısıyla istatistiki açıdan anlamlı değildirler. Girişkenlik, Bağımsızlık, Empati, Kişilerarası İlişki, Sosyal Sorumluluk, Strese Tolerans, Mutluluk, İyimserlik, Olumsuz İzlenim boyutları ile Cattell Zekâ Testi puanları arasında $r = ,10$ ile $r = 0.16$ arasında korelasyon katsayıları vardır ancak bunların da anlamlılık düzeyi (p), istatistiki açıdan sınır anlamlılık düzeyi olan ,05'in üstündedir ve dolayısıyla istatistiki açıdan anlamlı değildirler.

Kriter Geçerliliği Çalışması II'nin Sonuçları (BarOn EQ-i Türkçe Formu İle 16 PF Kişilik Testi Sonuçları Arasındaki İlişkiler)

Tablo 24'de, çeşitli sektörlerde çalışanlar ile üniversite öğrencilerinde ($N = 56$), BarOn EQ-i Türkçe formu puanlarıyla 16PF Kişilik Testi puanları arasındaki korelasyon katsayıları verilmiştir.

Tablo 24. BarOn EQ-i Türkçe Formu İle 16PF Kişilik Testi Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Boyut	A	B	C	E	F	G	H	I	L	M	N	O	Q1	Q2	Q3	Q4
DÖF	,37**	-,27*	,17	,22	,21	,63**	,35**	,23	,19	,14	-,62**	,25	,40**	,16	,21	,08
GRŞ	,53**	,15	,54**	,38**	,04	,53**	,06	,01	-,08	-,39**	-,17	-,11	,19	-,10	,15	-,36**
ÖS	,83**	,18	,17	,67**	,46**	,57**	,20	,31*	-,43**	-,37**	-,24	-,49**	,62**	,20	,37**	,05
ÖG	,64**	,12	,11	,60**	,55**	,68**	,19	,15	,22	,14	-,38**	-,69**	,68**	,25	,30*	,01
BĞZ	,68**	,06	,33*	,40**	,21	,59**	,02	,48**	-,55**	-,28*	-,41**	,01	,62**	,36**	,69**	-,57**
EMP	,19	,03	,07	,13	,45**	,62**	,27*	,38**	-,49**	,47**	-,74**	-,62**	,48**	,20	,39**	-,33*
Kİ	,31*	,09	,21	,32*	,44**	,38**	,14	,28*	,04	,27*	-,44**	-,57**	,39**	,14	-,11	-,10
SS	,87**	,15	,05	,90**	,77**	,03	,56**	,52**	,02	-,37**	,18	-,71**	,65**	,42**	,34*	-,14
PÇ	,65**	,37**	,18	,42**	,44**	,60**	,24	,08	-,47**	-,02	-,67**	-,33**	,69**	,07	,65**	-,46**
GD	,52**	,26*	,49*	,43**	,20	,36**	,06	,08	,03	-,33*	-,16	-,26*	,23	-,15	,10	-,36**
ESN	,65**	,21	,20	,58**	,68**	,20	,01	,08	-,19	-,02	-,38**	-,59**	,65**	,08	,51**	,19
ST	,91**	,27*	,29*	,70**	,51**	,27*	,20	-,59**	-,37**	-,48**	-,17	-,27*	,71**	,41**	,67**	-,35**
DK	,55**	,07	,76**	,49**	-,59**	,22	,33*	,64**	-,25	-,16	,01	-,28*	,62**	,55**	,81**	-,61**
MTL	,65**	,13	,18	,67**	,82**	,41**	,23	,17	-,19	,28*	-,39**	-,87**	,81**	,30*	,53**	,19
İYM	,71**	,09	,13	,41**	,23	,55**	,18	,14	-,67**	-,50**	-,43**	,13	,47**	-,05	,47**	-,29*
OLLİ	,39**	,11	,98**	,41**	,62**	,17	,29*	,58**	,02	,27*	-,12	-,32*	,69**	,66**	,84**	-,68**
OLZİ	,13	,21	,61**	,07	,02	,33*	,26	,60**	-,04	,28*	-,29*	-,32*	,10	,46**	,38**	-,40**

*p<.05 **p<.01

BarON EQ-i Kısaltmaları: DÖF: Duygusal Öz Farkındalık; GRŞ: Girişimcilik; ÖS: Öz Saygı; ÖG: Öz Gerçekleştirme; BĞZ: Bağımsızlık; EMP: Empati; Kİ: Kişilerarası İlişkiler; SS: Sosyal Sorumluluk; PÇ: Problem Çözme; GD: Gerçeklik Değerlendirmesi; ESN: Esneklik; ST: Streste Tolerans; DK: Dürtü Kontrolü; MTL: Mutluluk; İYM: İyimserlik; OLLİ: Olumlu İzlenim; OLZİ: Olumsuz İzlenim.

16PF Kısaltmaları: A: Sıcakkanlılık; B: Muhakeme; C: Strese Tolerans; E: Baskınlık; F: Canlılık; G: Kural Odaklılık; H: Sosyal Cesaret; I: Duyarlılık; L: Tetiktelik; M: Soyuta Odaklılık; N: Ketumluk; O: Telaş; Q1:Açıklık ; Q2: Kendine Yeterlilik; Q3: Mükemmelliyetçilik; Q4: Gerginlik.

Çeşitli sektörlerde çalışanlar ile üniversite öğrencilerinde ($N = 56$), BarOn EQ-i Türkçe formu puanlarıyla 16PF Kişilik Testi puanları arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde, teorik beklentiler doğrultusunda, $p < .01$ de 16 PF Kişilik Testi'nin Canlılık (F) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Dürtü Kontrolü (DK) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Duyarlılık (I) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Strese Tolerans (ST) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Tetiktelik (L) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Öz Saygı (ÖS), Bağımsızlık

(BĞZ), Problem Çözme (PÇ), Strese Tolerans (ST), İyimserlik (İYM) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Soyuta Odaklılık (M) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Girişimcilik (GRŞ), Öz Saygı (ÖS), Sosyal Sorumluluk (SS), Strese Tolerans (ST), İyimserlik (İYM), arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Ketumluk (N) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Öz Gerçekleştirme (ÖG), Bağımsızlık (BĞZ), Empati (EMP), Kişilerarası İlişkiler (Kİ), Problem Çözme (PÇ), Esneklik (ESN), Mutluluk (MTL), İyimserlik (İYM) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Telaş (O) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Öz Saygı (ÖS), Öz Gerçekleştirme (ÖG), Empati (EMP), Kişilerarası İlişkiler (Kİ), Sosyal Sorumluluk (SS), Problem Çözme (PÇ), Esneklik (ESN), Mutluluk (MTL) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Gerginlik (Q4) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Girişimcilik (GRŞ), Bağımsızlık (BĞZ), Problem Çözme (PÇ), Gerçeklik Değerlendirmesi (GD), Strese Tolerans (ST), Dürtü Kontrolü (DK), Olumlu İzlenim (OLLİ), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında **anlamli düzeyde olumsuz korelasyon** vardır.

Yine $p < .01$ de 16 PF Kişilik Testi'nin Sıcakkanlılık (A) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Girişimcilik (GRŞ), Öz Saygı (ÖS), Öz Gerçekleştirme (ÖG), Bağımsızlık (BĞZ), Sosyal Sorumluluk (SS), Problem Çözme (PÇ), Gerçeklik Değerlendirmesi (GD), Esneklik (ESN), Strese Tolerans (ST), Dürtü Kontrolü (DK), Mutluluk (MTL), İyimserlik (İYM), Olumlu İzlenim (OLLİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Muhakeme (B) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Problem Çözme (PÇ) arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Strese Tolerans (C) ile Girişimcilik (GRŞ), Dürtü Kontrolü (DK), Olumlu İzlenim (OLLİ), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında; ; 16 PF Kişilik Testi'nin Baskınlık (E) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Girişimcilik (GRŞ), Öz Saygı (ÖS), Öz Gerçekleştirme (ÖG), Bağımsızlık (BĞZ), Sosyal Sorumluluk (SS), Problem Çözme (PÇ), Gerçeklik Değerlendirmesi (GD), Esneklik (ESN), Strese Tolerans (ST), Dürtü Kontrolü (DK), Mutluluk (MTL), İyimserlik (İYM), Olumlu İzlenim (OLLİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Canlılık (F) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Öz Saygı (ÖS), Öz Gerçekleştirme (ÖG), Empati (EMP), Kişiler Arası İlişkiler (Kİ), Sosyal Sorumluluk (SS), Problem Çözme (PÇ), Esneklik (ESN), Strese Tolerans (ST), Mutluluk (MTL), Olumlu İzlenim (OLLİ) arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Kural Odaklılık (G) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Girişimcilik (GRŞ), Öz Saygı (ÖS), Öz Gerçekleştirme (ÖG), Bağımsızlık (BĞZ), Empati (EMP), Kişilerarası İlişkiler (Kİ),

Problem Çözme (PÇ), Gerçeklik Değerlendirmesi (GD), Mutluluk (MTL), İyimserlik (İYM), arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Sosyal Cesaret (H) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Sosyal Sorumluluk (SS) arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Duyarlılık (I) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Bağımsızlık (BĞZ), Empati (EMP), Sosyal Sorumluluk (SS), Dürtü Kontrolü (DK), Olumlu İzlenim (OLLİ), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Açıklık (Q1) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Öz Saygı (ÖS), Öz Gerçekleştirme (ÖG), Bağımsızlık (BĞZ), Empati (EMP), Kişilerarası İlişkiler (Kİ), Sosyal Sorumluluk (SS), Problem Çözme (PÇ), Esneklik (ESN), Strese Tolerans (ST), Dürtü Kontrolü (DK), Mutluluk (MTL), İyimserlik (İYM), Olumlu İzlenim (OLLİ) arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Kendine Yeterlilik (Q2) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Bağımsızlık (BĞZ), Sosyal Sorumluluk (SS), Strese Tolerans (ST), Dürtü Kontrolü (DK), Olumlu İzlenim (OLLİ), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Mükemmeliyetçilik (Q3) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Öz Saygı (ÖS), Bağımsızlık (BĞZ), Empati (EMP), Problem Çözme (PÇ), Esneklik (ESN), Strese Tolerans (ST), Dürtü Kontrolü (DK), Mutluluk (MTL), İyimserlik (İYM), Olumlu İzlenim (OLLİ), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında **anlamli düzeyde olumlu korelasyon** vardır.

$P < .05$ de 16 PF Kişilik Testi'nin Muhakeme (B) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin (M) İle Bar-on EQ-iTesti'nin Bağımsızlık (BĞZ), Gerçeklik Değerlendirmesi (GD) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Ketumluk (N) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Telaş (O) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Gerçeklik Değerlendirmesi (GD), Strese Tolerans (ST), Dürtü Kontrolü (DK), Olumlu İzlenim (OLLİ), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Gerginlik (Q4) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Empati (EMP), İyimserlik (İYM) arasında **anlamli düzeyde olumsuz korelasyon** vardır.

$P < .05$ de 16 PF Kişilik Testi'nin Sıcakkanlılık (A) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Kişilerarası İlişkiler (Kİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Muhakeme (B) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Gerçeklik Değerlendirmesi (GD), Strese Tolerans (ST), arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Strese Tolerans (C) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Bağımsızlık (BĞZ), Gerçeklik Değerlendirmesi (GD), Strese Tolerans (ST), arasında ; 16 PF Kişilik

Testi'nin Baskınlık (E) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Kişilerarası İlişkiler (Kİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Kural Odaklılık (G) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Strese Tolerans (ST), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Sosyal Cesaret (H) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Empati (EMP), Dürtü Kontrolü (DK), Olumlu İzlenim (OLLİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Duyarlılık (I) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Öz Saygı (ÖS), Kişilerarası İlişkiler (Kİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Soyuta Odaklılık (M) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Kişilerarası İlişkiler (Kİ), Mutluluk (MTL), Olumlu İzlenim (OLLİ), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Kendine Yeterlilik (Q2) ile Bar-on EQ-iTesti'nin MTL arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Mükemmeliyetçilik (Q3) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Öz Gerçekleştirme (ÖG), Sosyal Sorumluluk (SS) arasında **anlamli düzeyde olumlu korelasyon** vardır.

16 PF Kişilik Testi'nin Tetiktelik (L) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Esneklik (ESN), Dürtü Kontrolü (DK), Mutluluk (MTL), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Soyuta Odaklılık (M) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Problem Çözme (PÇ), Esneklik (ESN), Dürtü Kontrolü (DK) arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Ketumluk (N) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Girişimcilik (GRŞ), Öz Saygı (ÖS), Gerçeklik Değerlendirmesi (GD) , Strese Tolerans (ST), Olumlu İzlenim (OLLİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Telaş (O) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Girişimcilik (GRŞ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Kendine Yeterlilik (Q2) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Girişimcilik (GRŞ), Gerçeklik Değerlendirmesi (GD), İyimserlik (İYM) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Mükemmeliyetçilik (Q3) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Kişilerarası İlişkiler (Kİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Gerginlik (Q4) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Kişilerarası İlişkiler (Kİ), Sosyal Sorumluluk (SS) arasında olumsuz korelasyon vardır ama anlamli değildir.

16 PF Kişilik Testi'nin Sıcakkanlılık (A) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Empati (EMP), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Muhakeme(B) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Girişimcilik (GRŞ), Öz Saygı (ÖS), Öz Gerçekleştirme (ÖG), Bağımsızlık (BĞZ), Empati (EMP), Kişilerarası İlişkiler (Kİ), Sosyal Sorumluluk (SS) , Esneklik (ESN), Dürtü Kontrolü (DK), Mutluluk (MTL), İyimserlik (İYM), Olumlu İzlenim (OLLİ), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Strese Tolerans (C) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Öz Saygı (ÖS), Öz Gerçekleştirme (ÖG) Empati (EMP), Kişilerarası İlişkiler (Kİ), Sosyal Sorumluluk

(SS) Problem Çözme (PÇ), Esneklik (ESN), Mutluluk (MTL), İyimserlik (İYM), arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Baskınlık (E) ile Bar-on EQ-iTesti'nin D Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Empati (EMP), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Canlılık (F) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Girişimcilik (GRŞ) , Bağımsızlık (BĞZ), , Gerçeklik Değerlendirmesi (GD) , İyimserlik (İYM), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Kural Odaklılık (G) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Sosyal Sorumluluk (SS) , Esneklik (ESN), Dürtü Kontrolü (DK), Olumlu İzlenim (OLLİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Sosyal Cesaret (H) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Girişimcilik (GRŞ), Öz Saygı (ÖS), Öz Gerçekleştirme (ÖG), Bağımsızlık (BĞZ), Kişilerarası İlişkiler (Kİ), Problem Çözme (PÇ), Gerçeklik Değerlendirmesi (GD) , Esneklik (ESN), Strese Tolerans (ST), Mutluluk (MTL), İyimserlik (İYM), Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Duyarlılık (I) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Girişimcilik (GRŞ), Öz Gerçekleştirme (ÖG), Problem Çözme (PÇ), Gerçeklik Değerlendirmesi (GD) , Esneklik (ESN), Mutluluk (MTL), İyimserlik (İYM), arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Tetiktelik (L) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Kişilerarası İlişkiler (Kİ), Sosyal Sorumluluk (SS) , Gerçeklik Değerlendirmesi (GD) , Olumlu İzlenim (OLLİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Soyuta Odaklılık (M) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Öz Gerçekleştirme (ÖG), arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Ketumluk (N) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Sosyal Sorumluluk (SS) , Dürtü Kontrolü (DK), arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Telaş (O) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Bağımsızlık (BĞZ), İyimserlik (İYM), arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Açıklık (Q1) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Girişimcilik (GRŞ), Gerçeklik Değerlendirmesi (GD) , Olumsuz İzlenim (OLZİ) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Kendine Yeterlilik (Q2) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Öz Saygı (ÖS), Öz Gerçekleştirme (ÖG), Empati (EMP), Kişilerarası İlişkiler (Kİ), Problem Çözme (PÇ), Esneklik (ESN), arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin Mükemmeliyetçilik (Q3) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Girişimcilik (GRŞ), Gerçeklik Değerlendirmesi (GD) arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Gerginlik (Q4) ile Bar-on EQ-iTesti'nin Duygusal Öz Farkındalık (DÖF), Öz Saygı (ÖS), Öz Gerçekleştirme (ÖG), Esneklik (ESN), Mutluluk (MTL), arasında olumlu korelasyon vardır ama anlamlı değildir.

BÖLÜM VI

ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER

Özet

Baron Emotional Quotient Inventory -Baron Duygusal Zekâ Envanteri- (BarOn EQ-i) testi, Reuven BarOn tarafından 1997 yılında geliştirilmiş bir duygusal zekâ ölçüm aracıdır. Test, 1'den 5'e doğru artan derecelendirme seçeneklerine göre yanıtlanan 133 maddeden oluşmuştur ve 15 duygusal zekâ boyutunu değerlendirmektedir. BarOn EQ-i'nin Türkçe formunun güvenirlik ve geçerlik çalışmaları testin endüstri psikolojisinde ve sosyal araştırmalarda kullanıma uygunluğuna işaret etmektedir.

Ülkemizde, duygusal zekâyâ ilişkin, bilimsel araştırmalarda ve endüstri psikolojisindeki uygulamalarda kullanılabilecek zengin veri sağlayan bir ölçeğin eksik oluşundan dolayı Baron Emotional Quotient Inventory'nin dil eşdeğerliliği, güvenirlik ve geçerlik çalışmalarının yapılmasına karar verilmiştir.

Çeviri ve dil eşdeğerliliği çalışmaları sonucunda İngilizce ve Türkçe form arasında anlamlı düzeyde eşdeğerlilik sağlanmış ve iki form arasında $r = .71$ ile $r = .95$ düzeyinde ilişki bulunmuştur.

Çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencileri ($N = 125$) ile yapılan içsel tutarlılık çalışmasında, boyutların Cronbach alfa güvenirlik katsayıları, $\alpha = .48$ ile $\alpha = .84$ arasında çıkmıştır.

Yine, çeşitli sektörlerde çalışmakta olan ve üniversite öğrencileri ($N = 57$) ile 4 ay arayla yapılan test – tekrar test güvenirlik çalışmasında ise $r = .71$ ile $r = .93$ arasında ilişkiler tespit edilmiştir.

Yapılan geçerlik çalışmalarında, testin madde analizlerine dayalı yapı geçerliliği ile kriter geçerliliği incelenmiştir.

İçsel tutarlılık analizleri örnekleme kullanılarak ($N = 125$) yapılan madde analizleri sonucunda, testin tüm boyutlarının ve maddelerinin boyut toplam puanlarına göre %25'lik üst ve %25'lik alt grupları ayırt edebildiği tespit edilmiştir. Yine aynı

örnekleme (N = 125) yapılan madde toplam puan analizinde Bar-On EQ-I Türkçe formu bağımsızlık boyutu madde analizinde iki maddenin (S3 ve S107) , Gerçeklik Değerlendirmesi boyutu madde analizinde bir maddenin (S97) ve Olumlu İzlenim boyutu madde analizinde bir maddenin (S65) item-total korelasyonu ile üst ve alt çeyrekler ayırt etme düzeylerinin istatistiki açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır. Ancak item remainder korelasyonunun istatistiki açıdan sınırda anlamlı ya da yetersiz olmasına karşın ölçek toplam puanı ile 0'ın oldukça üstünde ve olumlu korelasyon göstermesinden dolayı bu maddelerin ölçekte tutulması istatistiki açıdan uygun görülmüştür.

Kriter geçerliliği çalışmalarının birincisinde duygusal zekâ ile zekâ bölümü (ZB) arasındaki ilişkiler çeşitli sektörlerde çalışanlar ile üniversite öğrencilerinde (N = 49) incelenmiş ve teorik beklentiler doğrultusunda iki boyut dışında (duygusal öz farkındalık ve olumlu izlenim boyutu) duygusal zekâ ile zekâ bölümü arasında bir ilişkili olmadığını ortaya koymuştur. İkinci çalışmada ise, duygusal zekâ ve kişilik arasındaki ilişkiler çeşitli sektörlerde çalışanlar ile üniversite öğrencilerinde (N = 56) incelenmiş ve teorik beklentiler doğrultusunda, duygusal zekâ ile kişilik arasında istatistiki açıdan anlamlı düzeyde ilişkiler tespit edilmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda BarOn EQ-i'nin Türkçe formunun bilimsel çalışmalarda kullanılabileceği çıkarımı yapılmıştır.

Sonuç

Bu çalışmanın amacı BarOn EQ-i (BarOn Emotional Quotient Inventory) nin Türkçe formunun dil eşdeğerliliği, güvenilirlik ve geçerlik incelemelerini yapmaktır.

BarOn EQ-i'nin çeviri çalışması titiz bir şekilde gerçekleştirilmiş ve sonrasındaki dil eşdeğerliliği çalışmasında alt-testlerin İngilizce ve Türkçe formları arasında yüksek düzeyde anlamlı korelasyon katsayıları bulunmuştur: $r = .71$ ile $r = .95$ arasında. Ayrıca iki test uygulaması sonuçları arasındaki farkları inceleyen bağımlı gruplar t testi sonucunda sonuçlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuç, İngilizce ve Türkçe formlardan aynı içeriğin anlaşıldığının kanıtıdır. Bir anlamda iki form arasında diller arası bir eşdeğerliliğe ulaşılmıştır.

BarOn EQ-i'nin, güvenilirlik çalışmaları olarak içsel tutarlılık ve test – tekrar test güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

Bir testte, bir yapıyı oluşturdukları düşünülen maddelerin birbirleriyle korelasyonlarının yüksek olması gerekir. Maddeler arası korelasyon yükseldikçe tek boyutluluğun hakim olduğu kabul edilir (Anastasi, 1982). BarOn EQ-i'nin içsel tutarlılık çalışması çeşitli sektörlerde çalışanlar ve üniversite öğrencileri ($N = 125$) ile yapılmış ve her bir boyutu oluşturan maddeler arasındaki ilişkinin niteliği Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı (α) hesaplanarak tespit edilmiştir. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı parçalar arası ilişkiyi dikkate alarak bütün için tek bir tutarlılık katsayısı verir BarOn EQ-i'nin boyut alfa katsayıları $\alpha = .48$ ile $\alpha = .84$ arasında çıkmıştır. BarOn EQ-i'nin alfa katsayıları, özellikle gruplar arası karşılaştırma çalışmaları açısından, gruplar arası karşılaştırma çalışmaları için sınır güvenilirlik katsayısının $\alpha = .50$ olduğu göz önünde bulundurulursa, oldukça yeterli düzeydedir.

Bir ölçme aracı ile değişik zamanlarda yapılan iki ayrı ölçümün sonuçları arasında aynılık varsa o ölçme aracının aynı değişkeni ölçme konusunda güvenilir olduğu düşünülür (Cansever, 1982). BarOn EQ-i'nin test – tekrar test güvenilirlik çalışması çeşitli sektörlerde çalışan ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ($N = 57$) ile 4 ay arayla yapılmıştır. İki uygulama arasındaki ilişkilere göre tüm boyutların zaman içinde anlamlı düzeyde aynılık gösterdiği görülmektedir: 4 ay arayla uygulanan BarOn EQ-i Türkçe formu boyut puanları arasındaki korelasyon katsayıları $r = .71$ ile $r = .93$ arasında yer almaktadır.

Bir testin içerdiği maddelerin ve boyutların ölçtükleri iddia edilen teorik inşa birimlerini ölçüp ölçmediklerini tespit etmek testin geçerliliği açısından hayatidir. Bu amaçla yapı geçerliliğini ve kriter geçerliliğini tespiti yönelik çalışmalar yapılmıştır. *Yapı geçerliliği* bir testin içerdiği boyutların ve maddelerin belli bir teorik yapıyı (kavramı) ölçmeye yönelik olduklarının ortaya konulmasıyla ilgilidir. (Anastasi, 1982; Öner 1994). *Kriter geçerliliği*, bir testin sonuçlarının, benzer amaçlarla geliştirilmiş bir başka testin sonuçları ile karşılaştırılmasıyla kullanılan testin teorik kavramlarının teyit edilmesiyle ilgilidir (Özçelik,1981).

Yapı geçerliliğini tespiti yönelik olarak *Sınır gruplar arası karşılaştırmaya dayalı madde analizleri* ve *madde-boyut ilişkilerine dayalı madde analizi* yapılmıştır. Birinci

çalışmada, içsel tutarlılık analizlerinin yapıldığı örneklem kullanılmış (N = 125) ve BarOn EQ-i boyutları toplam puanlarına göre boyut puanı ve maddelerin üst %25'lik ve alt %25'lik sınır grupları ayırt etme güçleri t-testiyle tespit edilmiştir. Analiz sonuçları, testin içerdiği tüm boyutların ve bu boyutların tüm maddelerinin istatistiki açıdan anlamlı derecede ayırt ediciliğe sahip olduklarını ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, çalışmanın hipotezi olan "BarOn EQ-i Türkçe formunun boyut ve maddeleri boyut toplam puanlarına göre oluşturulmuş üst ve alt %25'lik grupları anlamlı düzeyde ayırt edebilmektedirler" hipotezini desteklemektedirler. *İkinci çalışmada*, yine içsel tutarlılık analizlerinin yapıldığı örneklem kullanılmış (N = 125) ve BarOn EQ-i Türkçe formu boyutlarının içerdiği maddelerin herbir boyut düzeyinde boyut toplam puanlarıyla ilişkileri item total ve item remainder analizleriyle incelenmiştir. İtem-total analizlerinde tüm maddeler $p < .01$ düzeyinde anlamlı korelasyon göstermiştir. İtem-remainder analizlerinde, Girişkenlik boyutundaki 82 nolu madde $p < .10$ düzeyinde, Bağımsızlık boyutunda 32 ve 121 nolu maddeler $p < .10$ düzeyinde, 3 ve 107 nolu soru istatistiki açıdan anlamsız, Empati boyutunda 61 nolu madde $p < .10$ düzeyinde, 18, 55, 124 nolu maddeler $p < .05$ düzeyinde, Kişilerarası İlişkiler boyutunda 84 ve 99 nolu maddeler $p < .05$ düzeyinde, Sosyal Sorumluluk boyutunda 30 nolu madde $p < .10$ düzeyinde, 16, 72, 98, 104 nolu maddeler $p < .05$ düzeyinde, Gerçeklik Değerlendirmesi boyutunda 97 nolu madde istatistiki açıdan anlamsız, Esneklik boyutunda 43 nolu madde $p < .05$ düzeyinde, Mutluluk boyutunda 77 nolu madde $p < .05$ düzeyinde, Olumlu İzlenim boyutunda 50 ve 109 nolu maddeler $p < .05$ düzeyinde, 65 nolu madde istatistiki açıdan anlamsız düzeyde sonuçlar verirken diğer tüm boyutlarda tüm maddeler istatistiki açıdan $p < .01$ düzeyinde anlamlı korelasyon göstermişlerdir. Bu sonuçlar, çalışmanın hipotezi olan "BarOn EQ-i Türkçe formunun herbir boyutu maddeleri ilgili boyutla istatistiki açıdan anlamlı düzeyde bir korelasyon katsayısı gösterecek düzeyde ilişkilidir" hipotezini item-total analizlerinde tamamen desteklerken, item-remainder analizlerinde yukarıda belirtilen tamamen anlamsız maddeler dışında desteklemektedir. Bu maddeler özet bölümünde sözedildiği üzere ölçekte tutulmuştur. Çünkü bu çalışmanın betimsel amaçlı olması, varolan bir ölçeğin Türk kültüründeki görünümünün tesbit ediliyor olması, yeni bir ölçeğin geliştirilmiyor olması bu kabulü desteklemektedir. (Tavşancıl, 2002,s.19)

Kriter geçerliliğini tespiti yönelik tekniklerden biri hipotez sınanması tekniğidir (Öner, 1994). Bu teknik kullanılarak yapılan *birinci çalışmada*, BarOn EQ-i'nin Cattell Zekâ Testi ile ilişkileri incelenmiştir. Çeşitli sektörlerde çalışanlar ile üniversite öğrencilerinde ($N = 49$), BarOn EQ-i Türkçe formu puanlarıyla Cattell Zekâ Testi puanları arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde, teorik beklentiler doğrultusunda, duygusal öz farkındalık ve olumlu izlenim boyutları dışında iki test puanları arasında istatistik açıdan anlamlı düzeyde korelasyon katsayıları bulunmamıştır. Bu sonuç, çalışmanın hipotezi olan "Duygusal zekâ ile zekâ bölümü arasında bir ilişki yoktur" hipotezini desteklemektedir. Yapılan *ikinci çalışmada* BarOn EQ-i'nin 16 PF Kişilik Testi ile ilişkileri incelenmiştir. Çeşitli sektörlerde çalışanlar ile üniversite öğrencilerinde ($N = 56$), BarOn EQ-i Türkçe formu puanlarıyla 16PF Kişilik Testi puanları arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde, teorik beklentiler doğrultusunda, 16 PF Kişilik Testi'nin A boyutu ile EQ-İ testinin EMP ve OLZİ boyutları dışında tüm boyutları arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin B boyutu ile EQ-İ testinin DÖF, PÇ, GD, ST arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin C boyutu ile EQ-İ testinin GRŞ, BĞZ, GD, ST, DK, OLLİ, OLZİ boyutları arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin E boyutu ile EQ-İ testinin DÖF, EMP, OLZİ dışında tüm boyutları arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin F boyutu ile EQ-İ testinin DÖF, GRŞ, BĞZ, GDİYM, OLZİ dışındaki tüm boyutları arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin G boyutu ile EQ-İ testinin SS, ESN, DK, OLLİ dışındaki tüm boyutları arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin H boyutu ile EQ-İ testinin DÖF, EMP, SS, DK, OLLİ arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin I boyutu ile EQ-İ testinin ÖS, BĞZ, EMP, Kİ, SS, ST, DK, OLLİ, OLZİ arasında ; 16 PF Kişilik Testi'nin L boyutu ile EQ-İ testinin ÖS, BĞZ, EMP, PÇ, ST, İYM arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin M boyutu ile EQ-İ testinin DÖF, ÖG, PÇ, ESN, DK dışındaki tüm boyutlar arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin N boyutu ile EQ-İ testinin GRŞ, ÖS, SS, GD, ST, DK, OLLİ dışında kalan tüm boyutları arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin O boyutu ile EQ-İ testinin DÖF, GRŞ, BĞZ, İYM boyutları dışında kalan tüm boyutları arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Q1 boyutu ile EQ-İ testinin GRŞ, GD, OLZİ boyutları dışındaki tüm boyutları arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Q2 boyutu ile EQ-İ testinin BĞZ, SS, ST, DK, MTL, OLLİ, OLZİ arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Q3 boyutu ile EQ-İ testinin DÖF, GRŞ, Kİ, GD boyutları arasında; 16 PF Kişilik Testi'nin Q4 boyutu ile EQ-İ

testinin GRŞ, BĞZ, EMP, PÇ, GD, ST, DK, İYM, OLLİ, OLZİ arasında istatistiki açıdan anlamlı düzeyde korelasyon vardır.

Ergin 'in (2000) "Üniversite öğrencilerinin sahip oldukları duygusal zekâ düzeyi ile 16 PF kişilik özelliği arasında ilişki üzerine bir araştırma" adlı yüksek lisans tezinde duygusal Zekâ değerlendirme ölçeğinin (Hall 1999) 5 alt boyutunun 4 boyutu ile 16PF kişilik özelliğinden 10 kişilik özelliği arasında %63 oranında bir ilişki ortaya konmuştur .Sonuç olarak duygusal zekâ konusundaki kavramsal tartışmalar altında yapılan bu araştırmada, duygusal zekâ olarak tanımlanan niteliklerin büyük bir bölümünün kişilik özelliklerimiz olarak belirlenen niteliklerle benzerlik içinde olduğu saptanmıştır.Bizim çalışmamızın sonuçları da bunu destekler yöndedir.

Araştırma sonuçlarına toplu olarak baktığımızda, BarOn EQ-i'nin Türkçe formunun dil eşdeğerliliğinin sağlandığını, içsel tutarlılık güvenilirlik katsayılarının ve test-tekrartest güvenilirlik katsayılarının yeterli düzeyde olduğunu, sınır gruplararası karşılaştırmayı ve madde-toplam puan korelasyonlarını içeren madde analizlerine dayalı yapı geçerliliği çalışmalarının, maddelerin hem ayırt edicilik niteliklerinin hem de ilgili boyutla ilişkilerinin istatistiki açıdan anlamlı düzeyde olduğunu, ve kriter geçerliliği çalışmalarının duygusal zekânın zekâdan ayrı ama kişilik özellikleriyle ilişkili bir teorik kavram olduğunu ortaya koyduğunu söyleyebiliriz.

Öneriler

Bu güvenilirlik ve geçerlik çalışmasının kendine özgü bir takım sınırlılıkları olmuştur. Çeşitli sektörlerde çalışanlar ve üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalar olduğundan daha yüksek sayıda denekle yapılabilirdi ve istatistik analizlere faktör analizi de dahil edilebilirdi. Türkçe'de bulunabilseydi bir başka duygusal zekâ testiyle de kriter geçerliliği çalışması yapılabilirdi.

İleride daha yüksek sayıda denekle yapılacak çalışmalarda faktör analizinin ve başka araştırmalarla geliştirilecek olan bir Türkçe duygusal zekâ ölçeğiyle yapılacak

olan kriter geçerliliği çalışmasının nasıl sonuçlar vereceği çok merak uyandıran sorulardır ve başka araştırmalarla cevaplandırılmayı beklemektedirler.

Bu yorumu Aydın'ın (2001) yapmış olduğu araştırma da destekler yöndedir. Aydın'ın "Liderlik ve liderlik zekâsı" adlı doktora tezine göre günümüz banka iş ortamında uzman personel düzeyinde üstün başarının ağırlıklı belirleyicisi olduğu ortaya konmuştur. Özellikle üç EQ kriteri (azim ve kararlılık, aidiyet ve özgüven) nin üstün başarının belirleyicisi olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmanın en çarpıcı noktası IQ nun baskın çıkması beklenen en alt hiyerarşi kademelerinde dahi, üç EQ yeterliliğinin ağırlık olarak IQ yeterliliklerinin önüne geçtiğini göstermesidir. Yine bu araştırmaya göre hem kamu hem de özel sektörün ihtiyaçları gözönüne alınarak yeni EQ geliştirme programlarının ve EQ ölçme testlerinin geliştirilmesi önemli bir zorunluluk olarak ortaya konmaktadır.

Balcı'nın (2001) yapmış olduğu Yüksek lisans tezinin bulgularına göre, ilköğretim okul müdürlerinin kendilerini algılamaları ile öğretmenlerin müdürleri algılamaları farklıdır. Yine bu araştırmaya göre okul müdürleri adaylarının göreve başlamadan önce gördükleri hizmetiçi eğitim kursunda duygusal zekâ becerilerinin geliştirme ve kullanma ile ilgili eğitim almaları ve mevcut okul müdürlerinin duygusal zekâ becerilerini geliştirme ve kullanma konularında eğitim almaları önerilmektedir. Bu çalışmanın ve bizim çalışmamızın sonuçlarına göre eğitim sisteminde , duygusal zekâ konusunda yeniden yapılanma ihtiyacı olduğu görülmektedir.

Goleman'a göre yüksek bilişsel zekâlı bir kişi okul/meslek yaşamında başarısızlığa düşebilir ve bunun nedeni duygusal zekânın tam gelişmemiş olması ile açıklanır. Yaşamda ne yaptığımız duygusal ve mantıksal zekâ ile belirlenir. Zihin duygusal zekâ olmadan üst düzeyde işlev göremez. Normal bilişsel zekâlı biri hayret verici başarılar elde edebilir. Çünkü öncelikle duygularını tanıyor ve bunları akıllıca kullanıyor demektir. Bu çalışmanın ışığında öğretilebilir bir beceri olan duygusal zekânın iş ve okul ortamında geliştirilmesine öncelik tanınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aiken, L. R. **Psychological Testing and Assesment** (4th ed.). Allyn and Bacon. 1985.
- Akkoyun, Fusun."Duygusal Okuryazarlık ve Zekâyı Geliştirme Yolları"
Cumhuriyet Bilim Teknik, 10 Ekim 1998
- Aktan, Ebru. "Duygusal Zekâ" **Örgütte Kişisel Gelişim**. Esra Aslan (Ed.) Nobel Yayınları. Ankara,2002.
- Atkinson, Rita L. ve R.Atkinson, E.R.Hilgard. **Psikolojiye Giriş**. Sosyal Yayınları, İstanbul, 1995.
- Anastasi, A. **Psychological Testing** (5th ed.). Mac Millan Publishing, 1982.
- Aydın, Betül, **Çocuk ve Ergen Psikolojisi**, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1997.
- Aydın, Mehmet D., "**Liderlik ve Liderlik Zekâsı**", Doktora Tezi, Hacettepe Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara,2001
- Bacanlı, Hasan. **Gelişim ve Öğrenme**. Nobel Yayınları, Ankara, Eylül 2001.
- Balcı, İnci, "**İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Duygusal Zekâ Becerilerini Kullanabilme Düzeyleri Konusunda Yöneticilerin ve Öğretmenlerin Görüşleri**".Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2001.
- Bar-On, R. **EQ-i BarOn Emotional Quotient Inventory: Technical Manual**. Multi-Health Systems, Toronto,1999.
- Bar-On, R. "Development of the BarOn EQ-i: A measure of emotional and social intelligence." **Amerikan Psikologlar Birliği 105. Yıl Toplantısı Sunumu**, Chicago, 1997.
- Bar-On, R. & Parker, J. D. **The Handbook of Emotional Intelligence: Theory, Development, Assessment, and Application at Home, School, and in the Workplace**. San Francisco: Jossey-Bass.,2000.
- Baxter-Magolda, M. B. **Knowing and Reasoning in College: Gender-Related Patterns in Students' Intellectual Development**. San Francisco: Jossey-Bass.,1992.
- Baxter-Magolda, M. B. "The evolution of epistemology: Refining contextual knowing at twenty something". **Journal of College Student Development**, 40, 1999.

- Bernet, M. "Emotional intelligence: Components and correlates." Toronto, Canada: American Psychological Association. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 408 535),1996.
- Bjorklund,D.F., **Children Thinking & Developmental Function and Individual Differences**, 2nd edition, Brooks Pub. USA, 1989.
- Boler, M. **Feeling Power: Emotions and Education**. London,1999
- Boyatzis, R. E., Goleman, D., & Rhee, K. "Clustering competence in emotional intelligence: Insights from the Emotional Competency Inventory (ECI)"R. Bar-On & J. D. A. Parker, **Handbook of Emotional Intelligence** içinde. San Francisco: Jossey-Bass.,2001.
- Boyatzis, R. E., Goleman, D. & Hay/McBer. **Emotional competence Inventory**, Boston: Hay/McBer Group.,1999.
- Brenner, E; Peter Salovey, "Emotion Regulation During Childhood: Developmental, Interpersonal and Individual Considerations", **Emotional Development and Emotional Intelligence**. Basic Books, NY, 1997
- Campion, M.A., "Relations between work team characteristics and effectiveness: a replication and extension." **Personnel Psychology**, 49, 1996.
- Cansever, G. **Klinik Psikolojide Değerlendirme Yöntemleri**. İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi, 1982.
- Cherniss, C. "Social and emotional learning for leaders". **Educational Leadership**, 55, 1998.
- Cherniss, C. & Goleman, D. . An EI-based theory of performance. In C. Cherniss & D. Goleman (Eds.), **The Emotionally Intelligent Workplace** San Francisco: Jossey-Bass.,2001.
- Chickering, A. W. **Education and Identity**. San Francisco: Jossey-Bass.,1987.
- Cicirelli, Victor G. "Emotion and Cognition in Attachment" **Handbook of Emotion, Adult Development and Aging**. Edi.tor Magai&McFadden, Academic Press.USA,1996.
- Cooper, D. L., Healy, M. A., & Simpson, J. "Student development through involvement: Specific changes over time". **Journal of College Student Development**, 35, 1994.
- Cooper, R. K. & Sawaf, A., **Executive EQ: Emotional Intelligence in Leadership and Organizations**. Perigee Book.,New York, ,1997.

- Cooper, R.K; Sawaf, A. **Liderlikte Duygusal Zekâ** Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1997.
- Council for the Advancement of Standards in Higher Education. **The Book of Professional Standards for Higher Education**. Washington, DC: Author.2001.
- Creswell, J. W. **Research Design: Qualitative and Quantitative Approaches**. Sage Publication, Thousand Oaks, CA,1994.
- Cüceloğlu, Doğan, **İnsan ve Davranışı**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998
- Davis, M. H., "Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach." **Journal of Personality and Social Psychology**, 58,1983.
- DuPont, N.C. "Update on emotional competency: Helping to prepare youth to become effective adults." Providence, RI: Department of Education. (ERIC Document Reproduction Services No. ED 437 592),1998.
- Dubrin, A., **Applying Psychology; Individual and Organizational Effectiveness**, Prentice Hall, USA, 1994.
- Duncan, Cramer. **Fundamental Statics for Social Research**, Routledge Publication, NY, 1998.
- Elias, M. J., Bruene-Butler, L., Blum, L. & Schuyler, T. "How to launch a social and emotional learning program". **Educational Leadership**, 54, 1997.
- EQ beats IQ in workplace. **Canadian HR Reporter**, p. n/a., (1998, January 26).
- Epstein, Robert. "The Key to Our Emotions", **Psychology Today**, Vol.32.Issue 4, 1999
- Ergin, Elif. "Üniversite öğrencilerinin sahip oldukları duygusal zekâ düzeyi ile 16PF kişilik özelliği arasındaki ilişki üzerine bir araştırma." Yüksek Lisans Tezi, Konya Selçuk Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000
- Erkuş, A. "**Goleman'ın Duygusal Zekâ Görüşünün Psikometrik Açıdan Eleştirisi ve Dinamik Etkileşimsel Model Önerisi**", Psikoloji Yazıları, 1(1), 31-40, 1998
- Erkuş, A. "Zekâ konusundaki son gelişmeler-I Yaşam boyu öğrenme ve başarıda zekânın rolü." **Türk Psikoloji Bülteni**, Sayı:12, Ankara, 1999.
- Finegan, J. E. "Measuring emotional intelligence: Where we are today". Paper presented at the Annual Meeting of the Mid-South Educational Research Association", New Orleans, LA.,1998.

- Finley, D., Pettigner, A., Rutherford, T., & Timmes, V. . "Developing emotional intelligence in a multiage classroom." Chicago, IL: St. Xavier University & Skylight Professional Development. (ERIC Document Reproduction Services No. ED 442 571), 2000.
- Fişek,Güler Okman, **IX. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmalar**,"Psikolojik Danışmanlıkta Yeni Ufuklara bir örnek: Duygusal Zekâ", Türk Psikologlar Derneği Yayınları, İstanbul,1996.
- Ford, M. E., & Tisak, M. S. "A further search for social intelligence. **Journal of Educational Psychology**, 75 (2),1983.
- Geçtan, Engin.**Psikanaliz ve Sonrası**. Remzi Kitabevi, İstanbul,1998.
- George, J. M., "Emotions and leadership: The role of emotional intelligence". **Human Relations**, 53,2000.
- Goleman, D. **Emotional Intelligence**. Bantam Books ,New York.,1995.
- Goleman, D. **An EI-based theory of performance**. C. Cherniss & D. Goleman (Eds.), The Emotionally Intelligent Workplace içinde . Jossey-Bass. San Francisco, 2001.
- Gore, S. W. "Enhancing students emotional intelligence and social adeptness." Chicago, IL: St. Xavier University & Skylight Professional Development. (ERIC Document Reproduction Services No. ED 442 572),2000.
- Greensberg, M; J.Snell, "Brait Development and Emotional Development: the Role of Teaching in Organizing the frontal Lobe" **Emotional Development and Emotional Intelligence**. Edited by Salovey and Sluyter, basic Books, USA, 1997.
- Güney, Salih,. "Yönetimde kişilik ve kişilik teorileri", **Yönetim ve Organizasyon**, Nobel Yayınevi, Ankara, 2001
- Hettich, P. "Transition Processes from College to Career". Paper presented at the 108th Annual Convention of the American Psychological Association, Washington, DC.,August 2000.
- Hovardaoğlu,S. & Sezgin.N. **Eğitimde ve psikolojide ölçme standartları**. Türk Psikologlar Derneği ve ÖSYM Yayını, Ankara,1998.
- Huy, Q. N. "Emotional capability, emotional intelligence, and radical change". **Academy of Management Review**, 24, 1999.

- Jaeger, A. J. "Job competencies and the curriculum: An inquiry into emotional intelligence in graduate professional education." Manuscript submitted for **ASHE_Conference.**, 2001.
- Jensen,E. **Teaching with the Brain in Mind.** Association for Supervision for Curriculum Development, USA, 1998
- Kahn, W. A."Psychological conditions of personal engagement and disengagement at work". **Academy of Management Journal**, 33,1990..
- Kemper, C. L. "EQ vs. IQ". **Communication World**, 16, 1999.
- Kuh, G. D. "The other curriculum: Out-of-class experiences associated with student learning and personal development." **Journal of Higher Education**, 66, 1995.
- Kulaksızoğlu, Adnan.**Ergenlik Psikolojisi**, 2. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999.
- Lampkin, A. K. " Relationship between leisure activities and career development among a select group of college seniors." **Unpublished doctoral dissertation**, Virginia Polytechnic Institute and State University,1991.
- LePage-Lees, P."Exploring patterns of achievement and intellectual development among academically successful women from disadvantaged backgrounds". **Journal of College Student Development**, 38, 1997.
- Martin, L. M. " The relationship of college experience to psychosocial outcomes in students". **Journal of College Student Development**, 41, 2000..
- Martinez-Pons, M. " The relation of emotional intelligence with selected areas of personal functioning". **Imagination, Cognition, and Personality**, 17, 1997.
- Mayer, J., Caruso, D., & Salovey, P. (1999). "Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence." **Intelligence**, 27, 1999.
- Mayer, J., DiPaulo, M., & Salovey, P. "Perceiving affective content in ambiguous visual stimuli: A component of emotional intelligence." **Journal of Personality Assessment**, 54, 1990.
- Mayer, J., Perkins, D. Caruso, D., & Salovey, P. "Emotional intelligence and giftedness". **Roeper Review**, 23, 2001.
- Mayer, J., & Salovey, P. "What is emotional intelligence? "P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), **Emotional Development and Emotional Intelligence: Implications for Educators** içinde. Basic Books, New York,1997.

- McClelland, D.C. " Identifying competencies with behavioral-event interviews". **Psychological Science**, 9 (5), 1998.
- McDowelle, J. O., & Bell, E. D. "Emotional intelligence and educational leadership at East Carolina University." Greenville, NC,East Carolina University, Department of Educational Leadership. (**ERIC Document** Reproduction Service No. ED 414 797),1997.
- Mehrabian, A. "Beyond IQ: Broad-based measurement of individual success potential or "emotional intelligence". [Monograph] **Genetic, Social, and General Psychology Monographs**, 126, 2000.
- Mellard, D. F., & Hazel, J. S." Social competencies as a pathway to successful life transitions." **Learning Disability Quarterly**, 15, 1992.
- Mennuti, R. B., & Creamer, D. G. " Role of orientation, gender, and dilemma content in moral reasoning." **Journal of College Student Development**, 32, 1991.
- Morris,C.G., **Psikolojiyi Anlamak (Psikolojiye Giriş)**. Ed.Ayvaişık & Sayıl. Türk Psikologlar Derneği Yayınları No:231. Basım, Ankara,2002.
- Newton, F. B. ""The new student." **About Campus**, Kasım-Aralık 2000.
- Oleron, Pierre. **Zekâ**. İletişim Yayınları, İstanbul, 1992.
- Öner, N. **Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler**, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul,1994.
- Özçelik, D. **Ölçme ve Değerlendirme**.ÖSYM Yayınları, 8, Ankara,1998.
- Özgüven,İ.E. **Psikolojik Testler**, Pdrem Yayınları, Ankara,1998.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. "Gender differences in measured and self-estimated trait emotional intelligence." **Sex Roles: A Journal of Research**, Mart 2000,
- Pfeiffer, S. I. . "Emotional intelligence: Popular but elusive construct." **Roeper Review**, 23, 2001.
- Pope, R. L. "The relationship between psychosocial development and racial identity of college students of color". **Journal of College Student Development**, 41, 2000.
- Rajan, A., & Van Eupen, P. "Take it from the top." **People Management**, 3, 1997, October 23.

- Reardon, R. Lenz, J. & Folsom, B. "Employer ratings of student participation in nonclassroom-based activities: Findings from a campus survey." **Journal of Career Planning and Employment**, 36, 1998 .
- Reiff, H. B., Hatzes, N. M., Bramel, M. H., & Gibbon, T. " The relation of LD and gender with emotional intelligence in college students." **Journal of Learning Disabilities**, 34, 2001.
- Sala, F. "It's lonely at the top: Executives' emotional intelligence self (mis)perceptions" [Electronic version]. Consortium for Research on Emotional Intelligence in Organizations, Hay/McBer. Eylül 26, 2001, www.eiconsortium.org sitesinden.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. " Imagination Cognition and Personality." **Emotional intelligence**, 9, 1990.
- Salovey, P., Mayer, J. D., Goldman, S. L., Turvey, C., & Palfai, T. P. "Emotional attention, clarity, and repair: Exploring emotional intelligence using the Trait Meta Mood Scale." J. Pennebaker (Ed.), **Emotion, Disclosure, and Health** içinde Bantam Books, New York, 1995.
- Savran, Canan. **Sıfat Listesinin (Adjective Check List) Türkiye koşullarına uygun dilsel eşdeğerlilik, geçerlik, ve norm çalışması ve bir örnek uygulama**. Yayınlanmamış doktora tezi. M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı , İstanbul, 1993.
- Smith, C.A.; R.S.Lazarus, "Emotion and Adaptation", **Handbook of Personality**. The Guilford Press, NY, 1990.
- Sternberg R. "The concept of intelligence and its role in lifelong learning and success" **American Psychologist**, 1997
- Stuller, J. "EQ: Edging toward respectability. Training," June 2000.
- Şutarso, et al. (1996, November). Effect of gender and GPA on EQ. Paper presented at the Annual Meeting of the Mid-South Educational Research Association, Tuscaloosa, AL.1997.
- Tavşancıl, Ezel. **Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi**. Nobel Yayınevi, Ankara, 2002.
- Toker Fethi ve Yıldız Kuzgun ve Arkadaşları. **Zekâ Kuramları**. M.E.B., Ankara, 1968.
- Tucker, M. L., Sojka, J. Z., Barone, F. J., McCarthy, A. M "Training tomorrow's leaders: Enhancing the emotional intelligence of business graduates." **Journal of Education for Business**, 75, 2000.

Wagner, R. K., & Sternberg, R. J. "Practical intelligence in real-world pursuits: The role of tacit knowledge." **Journal of Personality and Social Psychology**, 49, 1985.

Weisinger, H. **İş Yaşamında Duygusal Zekâ**, MNS Yayıncılık, İstanbul, 1998.

Wells, D., Torrie, J., Prindle, L. "Exploring emotional intelligence correlates in selected populations of college students." Alberta, Canada: Lethbridge Community College. (ERIC Document Reproduction Services No. ED 447 739), 2000.

Whitt, E. J. (Ed.). "College student affairs administration." **ASHE Reader Series**. Needham Heights, MA, 1997.

Williams, W., & Sternberg, R. "Group intelligence: Why some groups are better than others." **Intelligence**, 12 (4), 1998.

Wortman, Camille, **Psychology**, Alfred Knopf Inc, USA, 1988.

Zhang, Z., & RiCharde, R. S. "Intellectual and metacognitive development of male college students: A repeated measures approach. **Journal of College Student Development**, 40, 1999.

www.merih.net/m2/lid/wmetate27.htm

EKLER

EK I-BAR-ON EQ-I

NASIL CEVAPLAYACAKSINIZ?

Bu test pekçok durumda ve zamanda nasıl hissettiğinizi, düşündüğünüzü ve davrandığınızı tanımlama fırsatı veren ifadelerden oluşmuştur. Her bir ifade için yalnızca 5 seçenek vardır.

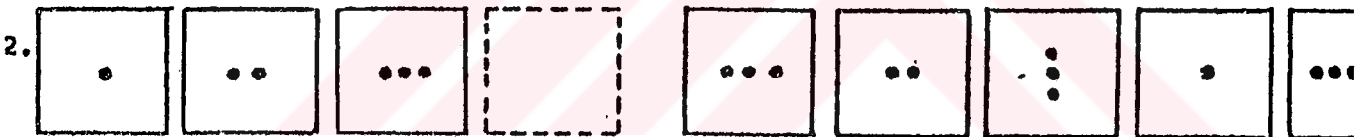
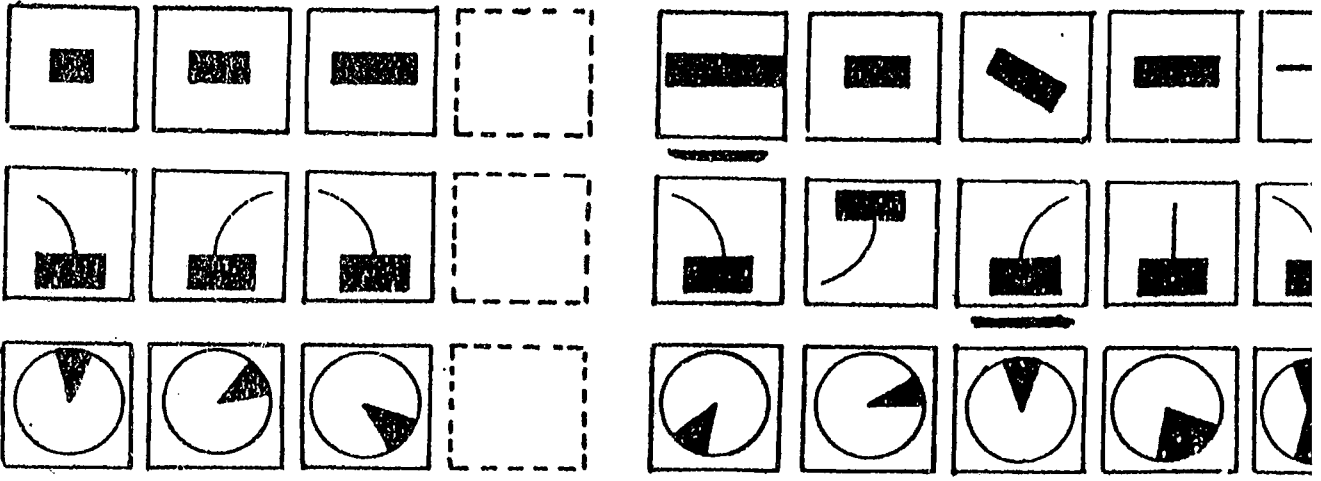
1. Çok nadiren ya da bana uygun değil
2. Nadiren bana uygun
3. Bazen bana uygun
4. Çoğu zaman bana uygun
5. Daima bana uygun

Her ifadeyi okuyup sizi en iyi anlatanı seçin. Yanıtlarınızı cevap kağıdınıza işaretleyin.

1. Zorluklarla sistemli bir yaklaşım kullanarak başa çıkarırım
2. Hayattan zevk almaya pek beceremiyorum
3. Yapmam gerekenlerin bana açıkça söylendiği bir işte çalışmayı tercih ederim
4. Sıkıntı verici durumlara nasıl başa çıkacağımı bilirim
5. Tanıştığım herkesi severim
6. Hayatımı olabildiğince anlamlı kılmaya çalışırım
7. Duygularımı kolayca ifade edebilirim
8. Fantaziler veya hayallere kapılmadan herşeyi olduğu gibi görmeye çalışırım
9. Duygularımın farkındayım
10. Duygusal yakınlık gösteremiyorum
11. Kendinden emin biriyim
12. Zihnim karmakarışık
13. Kızgınlığımı kontrol etmekte zorlanırım
14. Yeni şeylere başlamak bana zor gelir
15. Zor bir durumla karşılaştığımda o durumla ilgili tüm bilgileri toplamak isterim
16. İnsanlara yardım etmekten keyif alırım
17. Gülümsemek bana zor gelir
18. Diğer insanların nasıl hissettiğini anlamakta zorlanıyorum
19. Başkalarıyla çalışırken kendiminkilerden çok onların fikirlerine güvenirim
20. Zor durumların üstesinden gelebileceğime inanırım
21. Neleri iyi yapıp yapamadığımı gerçekten bilmiyorum
22. Fikirlerimi başkalarına ifade edemiyorum
23. Derin duygularımı başkalarıyla paylaşmakta zorlanırım
24. Kendime güvenmiyorum
25. Sanırım aklımı kaçıyorum
26. Yaptığım çoğu şeyde iyimserimdir
27. Konuşmaya başladığımda durmakta zorlanırım
28. Uyumu sağlamakta zorlanırım
29. Problemi çözmeye başlamadan önce onunla ilgili bilgi edinmek isterim
30. Hakettiklerinde insanları kullanmaktan kaçınmam
31. Oldukça neşeli biriyimdir.
32. Başkalarının benim adıma karar vermelerini tercih ederim
33. Kendimi fazla yıpratmadan stresle başa çıkabilirim
34. Herkes için olumlu düşünceler beslerim
35. Duygularımı anlamakta zorlanıyorum
36. Son birkaç yıldır pek başarılı değildim
37. Birine kızdığımda bunu ona söylerim
38. Açıklanması zor tuhaf tecrübelerim oldu
39. Kolayca arkadaşlık kurarım
40. Kendime saygı duyarım
41. Tuhaf şeyler yaparım
42. Kendime hakim olamadığım için başıma çok iş açılmıştır

EK II- CATTELL ZEKÂ TESTİ

TEST 1

1

1 2

EK III- 16PF KİŞİLİK TESTİ

1. Danışman olmak, mimar olmaktan daha çok hoşuma gider.
a. doğru
b. ?
c. yanlış
2. Bir şey moralimi bozduğunda, genellikle, kısa sürede kendimi toplarım.
a. doğru
b. ?
c. yanlış
3. İnsanlar beni rahatsız eden bir şey yaptıklarında, genellikle:
a. buna aldırım.
b. ?
c. bunu onlara söylerim.
4. Çoğu kişiye göre daha az arkadaşım vardır.
a. doğru
b. ?
c. yanlış
5. Dağınık bir odanın görünümü beni çok rahatsız eder.
a. doğru
b. ?
c. yanlış
6. Genellikle, arkadaşlarımla sosyal etkinlikler veya partiler (davetler) hakkında konuşarak vakit geçirmekten hoşlanırım.
a. doğru
b. ?
c. yanlış

7. Şöyle bir insanı daha çok beğenirim:
a. ortalama yetenekleri olan ama keski ahlaki değerlere sahip birini
b. ?
c. çok yetenekli ama pek sorumlu davranmayan birini
8. Şöyle metinleri okumayı tercih ederim:
a. askeri ve politik mücadelelere dai gerçeğe uygun yazıları
b. ?
c. duyarlı bir hayalgücüne dayalı romanları
9. Katıldığım yeni bir grupla, genellikle, heme kaynaşırım.
a. doğru
b. ?
c. yanlış
10. Şu tarz müzikten hoşlanırım:
a. romantik
b. ?
c. hızlı ve tempolu
11. İnsanların yapacaklarını söyledikleriyle yaptıkları, genellikle birbirini tutmaz.
a. doğru
b. ?
c. yanlış
12. Arkadaşlarım, benim biraz dalgın olduğum ve pek pratik olmadığımı düşünürler.
a. doğru
b. ?
c. yanlış
13. Birçok insan öne geçmek için "sizi arkadar vurur".
a. doğru
b. ?
c. yanlış
14. Bazen, fikirlerimi ilgili kişilerle enine boyun konuşmadan uygulamaya geçirdiğim için başım derde girer.
a. doğru
b. ?
c. yanlış

EK IV- BarOn EQ-i Türkçe Formu Madde Analizi ile İlgili Tanımlayıcı Değerler

Tablo 5 ile 38 arasında, çeşitli sektörlerde çalışanlarda ve üniversite öğrencilerinde ($N = 125$), BarOn EQ-i herbir boyut toplam puanına göre üst ve alt çeyrekler arası boyut ve madde puanları karşılaştırmaları verilmiştir.

Tablo 1. BarOn EQ-i Türkçe Formu Duygusal Öz Farkındalık Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S7	Üst %25'lik	37	4,46	,650
	Alt %25'lik	37	2,57	,959
S9	Üst %25'lik	37	4,76	,495
	Alt %25'lik	37	3,95	1,104
S23	Üst %25'lik	37	4,22	,976
	Alt %25'lik	37	2,25	1,131
S35	Üst %25'lik	37	4,86	,419
	Alt %25'lik	37	3,19	,967
S52	Üst %25'lik	37	4,84	,442
	Alt %25'lik	37	2,72	,882
S63	Üst %25'lik	37	4,73	,450
	Alt %25'lik	37	3,70	1,102
S88	Üst %25'lik	37	4,57	,603
	Alt %25'lik	37	3,56	,998
S116	Üst %25'lik	37	4,78	,584
	Alt %25'lik	37	3,00	1,080
Toplam	Üst %25'lik	37	37,22	1,272
	Alt %25'lik	37	24,70	3,950

BarOn EQ-i Türkçe formu Duygusal Öz Farkındalık boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 2. BarOn EQ-i Türkçe Formu Girişkenlik Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S22	Üst %25'lik	35	4,66	,802
	Alt %25'lik	35	3,31	1,051
S37	Üst %25'lik	35	4,29	,710
	Alt %25'lik	35	2,63	1,087
S67	Üst %25'lik	35	4,54	,780
	Alt %25'lik	35	3,31	1,255
S82	Üst %25'lik	35	3,57	1,243
	Alt %25'lik	35	2,18	1,141
S96	Üst %25'lik	35	4,60	,497
	Alt %25'lik	35	2,76	,987
S111	Üst %25'lik	35	4,34	,838
	Alt %25'lik	35	2,56	,894
S126	Üst %25'lik	35	4,80	,473
	Alt %25'lik	35	3,09	1,264
Toplam	Üst %25'lik	35	30,80	1,641
	Alt %25'lik	35	19,54	2,661

BarOn EQ-i Türkçe formu Girişkenlik boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 3. BarOn EQ-i Türkçe Formu Öz Saygı Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S11	Üst %25'lik	37	4,65	,633
	Alt %25'lik	37	3,62	,893
S24	Üst %25'lik	37	4,95	,329
	Alt %25'lik	37	3,54	1,238
S40	Üst %25'lik	37	4,95	,229
	Alt %25'lik	37	3,81	,967
S56	Üst %25'lik	37	4,86	,536
	Alt %25'lik	37	3,19	1,050
S70	Üst %25'lik	37	4,86	,536
	Alt %25'lik	37	3,46	1,120
S85	Üst %25'lik	37	4,81	,462
	Alt %25'lik	37	3,14	1,032
S100	Üst %25'lik	37	5,35	4,709
	Alt %25'lik	37	2,83	1,254
S114	Üst %25'lik	37	4,62	,758
	Alt %25'lik	37	3,32	1,107
S129	Üst %25'lik	37	4,70	,463
	Alt %25'lik	37	4,22	,672
Toplam	Üst %25'lik	37	43,76	2,229
	Alt %25'lik	37	31,05	3,837

BarOn EQ-i Türkçe formu Özsaygı boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 4. BarOn EQ-i Türkçe Formu Öz Gerçekleştirme Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S6	Üst %25'lik	36	4,56	,504
	Alt %25'lik	36	3,36	1,099
S21	Üst %25'lik	36	4,44	1,132
	Alt %25'lik	36	2,71	1,405
S36	Üst %25'lik	36	4,78	,485
	Alt %25'lik	36	3,44	1,319
S51	Üst %25'lik	36	4,69	,749
	Alt %25'lik	36	3,23	1,003
S66	Üst %25'lik	36	4,28	,914
	Alt %25'lik	36	2,64	1,018
S81	Üst %25'lik	36	4,83	,378
	Alt %25'lik	36	4,00	1,188
S95	Üst %25'lik	36	4,97	,167
	Alt %25'lik	36	4,19	1,167
S110	Üst %25'lik	36	4,75	,604
	Alt %25'lik	36	3,94	,924
S125	Üst %25'lik	36	4,86	,351
	Alt %25'lik	36	2,91	1,245
Toplam	Üst %25'lik	36	42,17	1,320
	Alt %25'lik	36	30,08	4,430

BarOn EQ-i Türkçe formu Öz Gerçekleştirme boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 5. BarOn EQ-i Türkçe Formu Bağımsızlık Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S3	Üst %25'lik	37	2,73	1,446
	Alt %25'lik	37	1,57	,647
S19	Üst %25'lik	37	4,46	,691
	Alt %25'lik	37	3,11	,708
S32	Üst %25'lik	37	5,00	,000
	Alt %25'lik	37	4,16	,958
S48	Üst %25'lik	37	4,59	,832
	Alt %25'lik	37	3,43	1,119
S92	Üst %25'lik	37	4,24	,955
	Alt %25'lik	37	2,69	1,037
S107	Üst %25'lik	37	3,35	1,184
	Alt %25'lik	37	2,32	,915
S121	Üst %25'lik	37	4,05	,941
	Alt %25'lik	37	2,92	1,064
Toplam	Üst %25'lik	37	28,43	1,425
	Alt %25'lik	37	20,05	2,272

BarOn EQ-i Türkçe formu Bağımsızlık boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 6. BarOn EQ-i Türkçe Formu Empati Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S18	Üst %25'lik	37	4,43	,689
	Alt %25'lik	37	3,22	1,134
S44	Üst %25'lik	37	4,59	,498
	Alt %25'lik	37	3,47	1,207
S55	Üst %25'lik	37	4,86	,347
	Alt %25'lik	37	4,19	,776
S61	Üst %25'lik	37	4,89	,393
	Alt %25'lik	37	3,81	1,076
S72	Üst %25'lik	37	4,62	,492
	Alt %25'lik	37	3,46	,869
S98	Üst %25'lik	37	4,73	,450
	Alt %25'lik	37	3,74	,817
S119	Üst %25'lik	37	4,86	,347
	Alt %25'lik	37	4,22	,959
S124	Üst %25'lik	37	4,68	,475
	Alt %25'lik	37	3,59	1,279
Toplam	Üst %25'lik	37	37,68	1,375
	Alt %25'lik	37	29,30	2,271

BarOn EQ-i Türkçe formu Empati boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 7. BarOn EQ-i Türkçe Formu Kişilerarası İlişki Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S10	Üst %25'lik	37	4,59	,725
	Alt %25'lik	37	3,08	1,204
S23	Üst %25'lik	37	4,16	1,093
	Alt %25'lik	37	2,41	1,301
S31	Üst %25'lik	37	4,65	,588
	Alt %25'lik	37	3,27	,769
S39	Üst %25'lik	37	4,81	,397
	Alt %25'lik	37	3,11	1,265
S55	Üst %25'lik	37	4,84	,374
	Alt %25'lik	37	4,30	,777
S62	Üst %25'lik	37	4,41	,599
	Alt %25'lik	37	3,43	,689
S69	Üst %25'lik	37	4,89	,315
	Alt %25'lik	37	3,78	1,098
S84	Üst %25'lik	37	4,81	,397
	Alt %25'lik	37	4,43	,835
S99	Üst %25'lik	37	4,65	,484
	Alt %25'lik	37	3,89	,950
S113	Üst %25'lik	37	4,43	,867
	Alt %25'lik	37	3,11	1,149
S128	Üst %25'lik	37	4,84	,501
	Alt %25'lik	37	3,78	1,205
Toplam	Üst %25'lik	37	51,08	1,552
	Alt %25'lik	37	38,30	4,358

BarOn EQ-i Türkçe formu Kişilerarası İlişki boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 8. BarOn EQ-i Türkçe Formu Sosyal Sorumluluk Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S16	Üst %25'lik	36	4,75	,500
	Alt %25'lik	36	4,26	,741
S30	Üst %25'lik	36	4,44	1,027
	Alt %25'lik	36	3,22	1,376
S46	Üst %25'lik	36	4,94	,232
	Alt %25'lik	36	3,78	1,222
S61	Üst %25'lik	36	4,86	,351
	Alt %25'lik	36	3,72	1,162
S72	Üst %25'lik	36	4,36	,639
	Alt %25'lik	36	3,47	,910
S76	Üst %25'lik	36	4,58	,841
	Alt %25'lik	36	2,92	1,422
S90	Üst %25'lik	36	4,83	,378
	Alt %25'lik	36	3,83	,923
S98	Üst %25'lik	36	4,58	,649
	Alt %25'lik	36	3,85	,784
S104	Üst %25'lik	36	4,78	,422
	Alt %25'lik	36	3,50	1,363
S119	Üst %25'lik	36	4,86	,351
	Alt %25'lik	36	4,09	,951
Toplam	Üst %25'lik	36	47,00	1,493
	Alt %25'lik	36	36,08	3,228

BarOn EQ-i Türkçe formu Sosyal Sorumluluk boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 9. BarOn EQ-i Türkçe Formu Problem Çözme Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S1	Üst %25'lik	36	4,28	,513
	Alt %25'lik	36	3,03	1,028
S15	Üst %25'lik	36	4,92	,280
	Alt %25'lik	36	3,69	,920
S29	Üst %25'lik	36	4,81	,525
	Alt %25'lik	36	3,72	1,059
S45	Üst %25'lik	36	4,72	,454
	Alt %25'lik	36	3,89	,676
S60	Üst %25'lik	36	4,81	,401
	Alt %25'lik	36	3,50	,737
S75	Üst %25'lik	36	4,56	,558
	Alt %25'lik	36	3,08	,732
S89	Üst %25'lik	36	4,53	,506
	Alt %25'lik	36	3,03	,845
S118	Üst %25'lik	36	4,58	,604
	Alt %25'lik	36	3,19	,822
Toplam	Üst %25'lik	36	37,19	1,411
	Alt %25'lik	36	27,03	2,873

BarOn EQ-i Türkçe formu Problem çözme boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 10. BarOn EQ-i Türkçe Formu Gerçeklik Değerlendirmesi Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S8	Üst %25'lik	36	4,22	,722
	Alt %25'lik	36	3,06	1,241
S35	Üst %25'lik	36	4,67	,717
	Alt %25'lik	36	3,53	1,207
S38	Üst %25'lik	36	4,33	1,042
	Alt %25'lik	36	2,86	1,268
S53	Üst %25'lik	36	4,25	1,052
	Alt %25'lik	36	3,17	1,159
S68	Üst %25'lik	36	4,81	,749
	Alt %25'lik	36	3,33	1,352
S83	Üst %25'lik	36	4,44	,843
	Alt %25'lik	36	2,64	1,175
S88	Üst %25'lik	36	4,56	,558
	Alt %25'lik	36	3,59	,925
S97	Üst %25'lik	36	4,25	,967
	Alt %25'lik	36	3,28	1,059
S112	Üst %25'lik	36	4,50	,609
	Alt %25'lik	36	3,37	1,031
S127	Üst %25'lik	36	4,75	,732
	Alt %25'lik	36	3,89	,950
Toplam	Üst %25'lik	36	45,33	2,204
	Alt %25'lik	36	32,42	3,350

BarOn EQ-i Türkçe formu Gerçeklik Değerlendirmesi boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 11. BarOn EQ-i Türkçe Formu Esneklik Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S14	Üst %25'lik	37	4,41	,725
	Alt %25'lik	37	2,86	1,294
S28	Üst %25'lik	37	4,84	,442
	Alt %25'lik	37	3,49	,932
S43	Üst %25'lik	37	3,24	1,038
	Alt %25'lik	37	2,27	,990
S59	Üst %25'lik	37	4,57	,502
	Alt %25'lik	37	3,41	1,117
S74	Üst %25'lik	37	3,73	,838
	Alt %25'lik	37	2,35	,949
S87	Üst %25'lik	37	4,11	,875
	Alt %25'lik	37	2,54	,989
S103	Üst %25'lik	37	3,86	,948
	Alt %25'lik	37	2,22	1,109
S131	Üst %25'lik	37	4,30	,909
	Alt %25'lik	37	2,46	1,016
Toplam	Üst %25'lik	37	33,05	1,666
	Alt %25'lik	37	21,59	3,312

BarOn EQ-i Türkçe formu Esneklik boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 12. BarOn EQ-i Türkçe Formu Strese Tolerans Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S4	Üst %25'lik	37	4,38	,545
	Alt %25'lik	37	3,31	,786
S20	Üst %25'lik	37	4,70	,463
	Alt %25'lik	37	3,97	,763
S33	Üst %25'lik	37	4,08	1,090
	Alt %25'lik	37	2,43	,899
S49	Üst %25'lik	37	4,70	,740
	Alt %25'lik	37	2,56	,909
S64	Üst %25'lik	37	4,16	,800
	Alt %25'lik	37	2,62	,982
S78	Üst %25'lik	37	4,24	,548
	Alt %25'lik	37	2,76	1,038
S93	Üst %25'lik	37	4,16	,986
	Alt %25'lik	37	2,95	1,177
S108	Üst %25'lik	37	4,49	,559
	Alt %25'lik	37	3,57	,801
S122	Üst %25'lik	37	3,92	,722
	Alt %25'lik	37	2,78	,712
Toplam	Üst %25'lik	37	38,84	2,316
	Alt %25'lik	37	26,78	2,888

BarOn EQ-i Türkçe formu Strese Tolerans boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 13. BarOn EQ-i Türkçe Formu Dürtü Kontrolü Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S13	Üst %25'lik	37	4,38	,721
	Alt %25'lik	37	2,35	1,184
S27	Üst %25'lik	37	4,51	,731
	Alt %25'lik	37	2,70	1,102
S42	Üst %25'lik	37	4,84	,442
	Alt %25'lik	37	2,92	1,360
S58	Üst %25'lik	37	4,49	,989
	Alt %25'lik	37	2,19	1,309
S73	Üst %25'lik	37	3,92	,924
	Alt %25'lik	37	1,76	,925
S86	Üst %25'lik	37	4,62	,594
	Alt %25'lik	37	3,00	1,202
S102	Üst %25'lik	37	4,16	,764
	Alt %25'lik	37	2,89	,774
S117	Üst %25'lik	37	4,68	,580
	Alt %25'lik	37	3,35	1,111
S130	Üst %25'lik	37	4,27	,693
	Alt %25'lik	37	2,03	,986
Toplam	Üst %25'lik	37	39,86	2,238
	Alt %25'lik	37	23,11	5,174

BarOn EQ-i Türkçe formu Dürtü Kontrolü boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 14. BarOn EQ-i Türkçe Formu Mutluluk Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S2	Üst %25'lik	37	4,86	,419
	Alt %25'lik	37	2,97	,866
S17	Üst %25'lik	37	4,81	,397
	Alt %25'lik	37	3,86	1,032
S31	Üst %25'lik	37	4,54	,650
	Alt %25'lik	37	3,27	,902
S47	Üst %25'lik	37	4,54	,605
	Alt %25'lik	37	3,11	1,063
S62	Üst %25'lik	37	4,22	,630
	Alt %25'lik	37	3,49	,804
S77	Üst %25'lik	37	4,00	,782
	Alt %25'lik	37	2,62	1,063
S91	Üst %25'lik	37	4,68	,747
	Alt %25'lik	37	2,72	,944
S105	Üst %25'lik	37	4,30	,777
	Alt %25'lik	37	3,35	,789
S120	Üst %25'lik	37	4,86	,347
	Alt %25'lik	37	4,32	,747
Toplam	Üst %25'lik	37	40,81	1,697
	Alt %25'lik	37	29,57	3,532

BarOn EQ-i Türkçe formu Mutluluk boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 15. BarOn EQ-i Türkçe Formu İyimserlik Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S11	Üst %25'lik	37	4,68	,580
	Alt %25'lik	37	3,59	,865
S20	Üst %25'lik	37	4,73	,450
	Alt %25'lik	37	3,92	,759
S26	Üst %25'lik	37	4,41	,725
	Alt %25'lik	37	3,27	,990
S54	Üst %25'lik	37	4,70	,618
	Alt %25'lik	37	3,78	,917
S80	Üst %25'lik	37	4,30	,618
	Alt %25'lik	37	2,86	1,004
S106	Üst %25'lik	37	4,59	,498
	Alt %25'lik	37	3,59	,644
S108	Üst %25'lik	37	4,54	,605
	Alt %25'lik	37	3,65	,753
S132	Üst %25'lik	37	4,68	,818
	Alt %25'lik	37	3,41	,927
Toplam	Üst %25'lik	37	36,62	1,639
	Alt %25'lik	37	28,08	3,427

BarOn EQ-i Türkçe formu İyimserlik boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 16. BarOn EQ-i Türkçe Formu Olumlu İzlenim Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S5	Üst %25'lik	37	3,43	,728
	Alt %25'lik	37	2,19	1,076
S34	Üst %25'lik	37	3,95	,780
	Alt %25'lik	37	2,69	1,091
S50	Üst %25'lik	37	3,89	,875
	Alt %25'lik	37	2,81	1,191
S65	Üst %25'lik	37	2,57	1,015
	Alt %25'lik	37	1,70	1,024
S79	Üst %25'lik	37	3,27	1,122
	Alt %25'lik	37	1,70	,939
S94	Üst %25'lik	37	4,49	,651
	Alt %25'lik	37	2,89	1,652
S109	Üst %25'lik	37	4,08	,983
	Alt %25'lik	37	2,35	1,207
S123	Üst %25'lik	37	2,84	1,214
	Alt %25'lik	37	1,22	,479
Toplam	Üst %25'lik	37	28,51	2,168
	Alt %25'lik	37	17,32	2,539

BarOn EQ-i Türkçe formu Olumlu İzlenim boyutu ve maddeleri için ilgili boyut toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında belirgin farklar görülmektedir.

Tablo 17. BarOn EQ-i Türkçe Formu Olumsuz İzlenim Boyutu ve Maddeleri İçin İlgili Boyut Toplam Puanlarına Göre Üst %25'lik ve Alt %25'lik Grupların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Maddeler	Üst ve Alt Gruplar	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S12	Üst %25'lik	37	4,16	,764
	Alt %25'lik	37	2,68	1,180
S25	Üst %25'lik	37	5,00	,000
	Alt %25'lik	37	3,78	1,250
S41	Üst %25'lik	37	4,73	,450
	Alt %25'lik	37	2,68	1,292
S57	Üst %25'lik	37	4,78	,712
	Alt %25'lik	37	2,78	1,475
S71	Üst %25'lik	37	4,84	,442
	Alt %25'lik	37	3,97	1,253
S101	Üst %25'lik	37	4,95	,229
	Alt %25'lik	37	3,05	1,201
S115	Üst %25'lik	37	4,89	,315
	Alt %25'lik	37	2,64	1,150
Toplam	Üst %25'lik	37	33,35	1,111
	Alt %25'lik	37	21,41	3,833

BarOn EQ-i Türkçe formu Olumsuz İzlenim boyutu ve maddeleri için ilgili bo toplam puanlarına göre üst %25'lik ve alt %25'lik grupların aritmetik ortalamaları arası belirgin farklar görülmektedir.